

การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพัฒนา ตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ ของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สิ่งพิมพ์ สกศ.อันดับที่ 26/2561
ISBN 978-616-270-173-3

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้
ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดย

ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ และคณะ

คำนำ

การศึกษาเป็นฐานรากสำคัญของคนทุกคนในสังคม เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพคน เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ผู้นำของโลกมองเห็นว่าทุกประเทศต้องรับประกันให้เด็กทุกคนในโลก ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย เพราะการศึกษาเป็นสิทธิตั้งแต่เกิดของเด็กทุกคนในประเทศ ทุกเพศ ทุกชาติพันธุ์ และทุกพื้นที่ภูมิศาสตร์ ไม่ว่าเด็กจะต้องการเข้าเรียนหรือครอบครัวมีฐานะยากจน จนต้องทำให้เด็กเลิกเรียนหนังสือหรือไม่ก็ตาม ซึ่งรัฐบาลในหลายประเทศ ได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่และภารกิจหลักด้านการจัดทำแผนการศึกษาและข้อเสนอแนะนโยบายด้านการศึกษาของชาติ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้มอบหมายให้สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดย ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ และคณะเป็นผู้ดำเนินการวิจัย ซึ่งนักวิจัยได้ดำเนินการจัดทำรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน จัดทำคำอธิบายตัวชี้วัดฯ ที่สอดคล้องตามบริบทสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดฯ และพัฒนาคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดฯ การวิจัยดำเนินการด้วยวิธีการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงสำรวจ จนได้เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณคณะนักวิจัยที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยและจัดทำรายงานผลการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี หวังว่ารายงานการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษา ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปศึกษาและใช้ประโยชน์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติให้สูงขึ้นต่อไป

(นายชัยพุกษ์ เสรีรักษ์)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สอนลงสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ เกิดทักษะและเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้สำหรับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ส่งเสริมให้ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร รวมถึงพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2558)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มีข้อมูลข่าวสารจำนวนมากที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สถานศึกษา โดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่ประชากรวัยเรียน ในระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตามกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญ เพื่อการดำรงชีวิตและความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การรอบรู้เนื้อหาวิชาพื้นฐาน สมรรถนะพื้นฐาน ทักษะการเรียนรู้ ทักษะด้านนวัตกรรม ที่เน้นย้ำการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การสื่อสารและการร่วมมือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและทักษะทางอาชีพ ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของทักษะดังกล่าว และนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการทำงานและจัดการเรียนรู้ (Partnership for 21st Century Skills. 2009)

กรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่กำหนดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ได้ถูกนำมาเป็นกรอบในการร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในด้านการพัฒนาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชาติ ให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยสู่ยุค 4.0 ซึ่งเป็นยุคของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ที่ต้องอาศัยกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ ในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม มีการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ ปฏิรูปการวิจัยและการศึกษา โดยการผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนา และบุคลากรระดับโลก (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา ที่จะต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และทักษะเต็มตามศักยภาพ การที่จะทราบว่าสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดต่าง ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองแผนยุทธศาสตร์ชาติให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดหรือไม่นั้น จำเป็นต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นกรอบในการวัดและประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงจัดให้มีการดำเนินงานตามโครงการวิจัยนี้ เพื่อช่วยให้ได้กรอบตัวชี้วัดและเกณฑ์ ในการประเมินผลประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 และแผนการศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อกำหนดกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 เพื่อจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องตามบริบท

2.3 เพื่อสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 เพื่อพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน 3 หน่วยงานหลัก ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานย่อยดังนี้

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 3) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

1.2 กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนสังกัดกองส่งเสริมและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น
- 2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
- 3) โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา

1.3 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขอบเขตดังนี้

2.1 กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน โดยให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย

2.1.1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

2.1.2 สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

2.1.3 สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย และความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

2.2 คำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

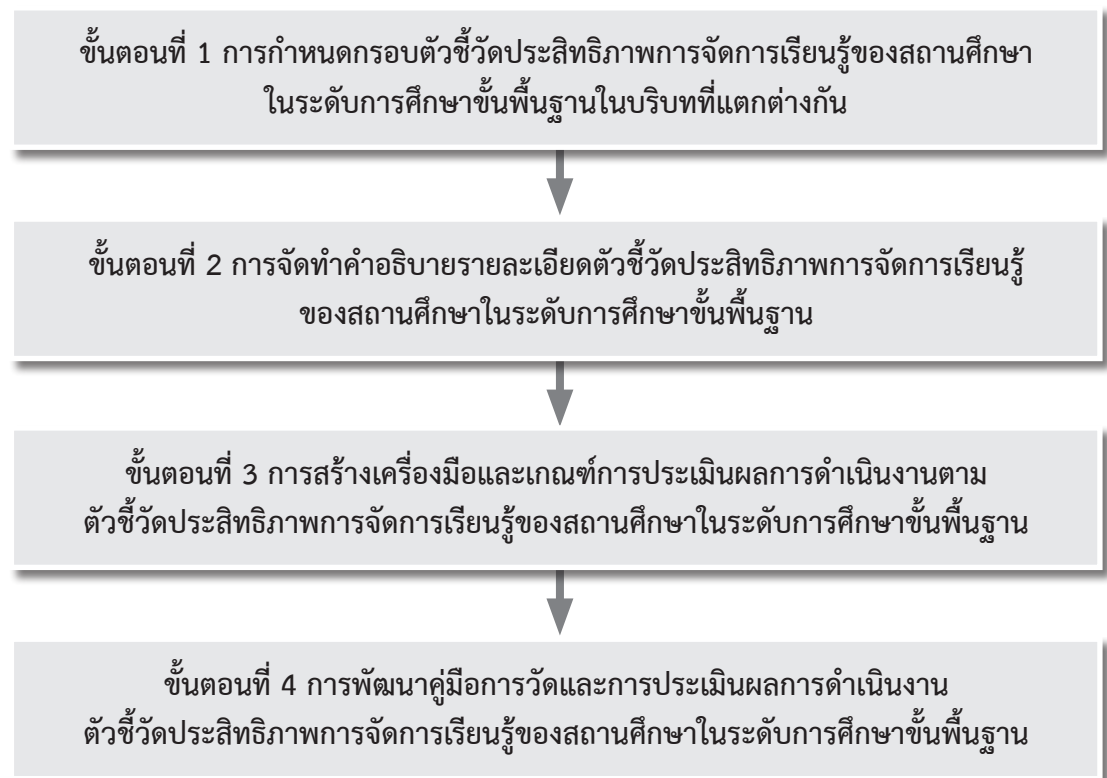
2.4 คู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่ เดือนมีนาคม 2560 – ธันวาคม 2560 รวม 10 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ดังนี้

แต่ละขั้นตอนมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นยกร่างกรอบและตัวชี้วัด แล้วจัดประชุมการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ครั้ง ใน 4 ภูมิภาค และมีการบรรณาธิการกิจกรรมรอบและตัวชี้วัด จากนั้นประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

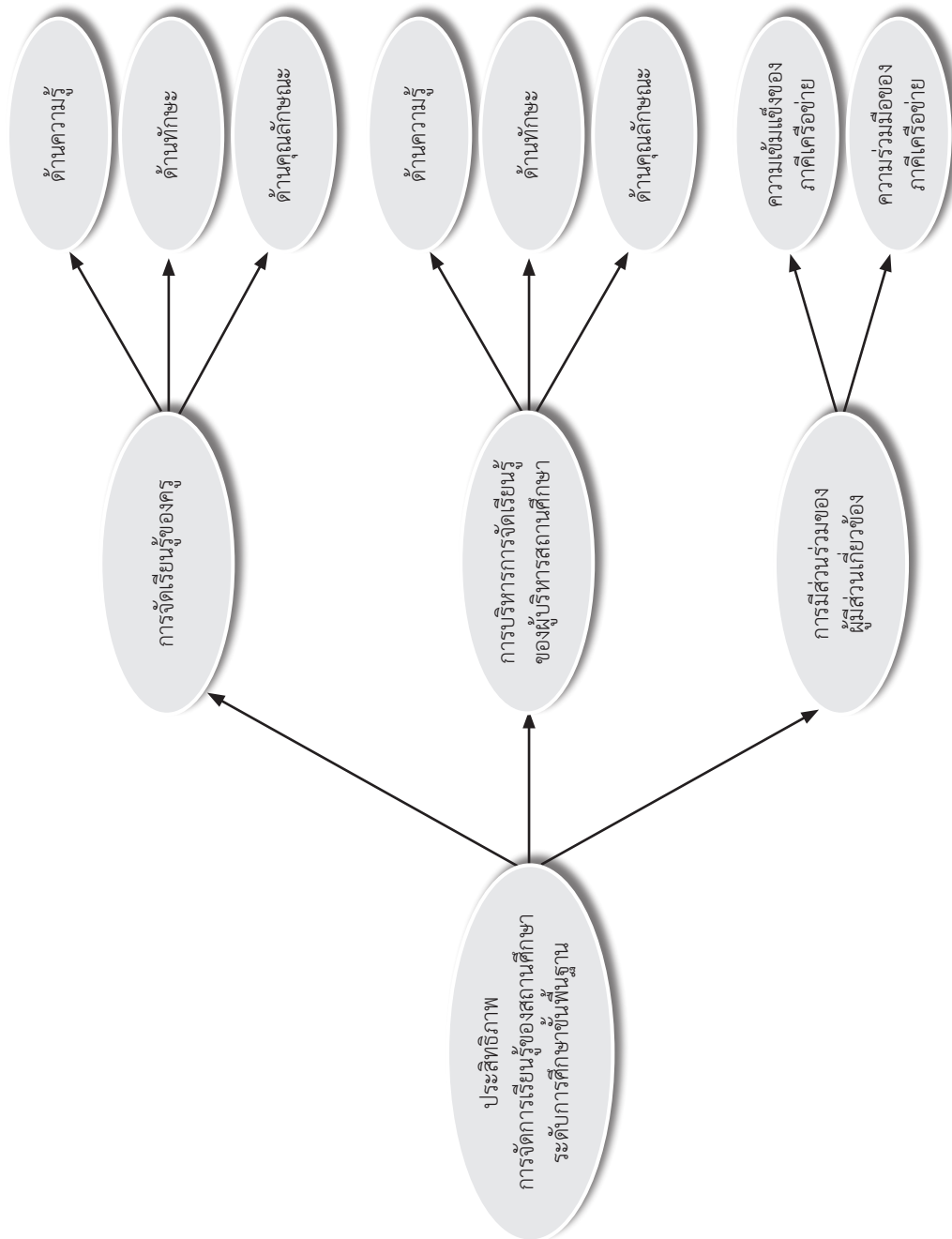
ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำกรอบและตัวชี้วัดที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัด โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

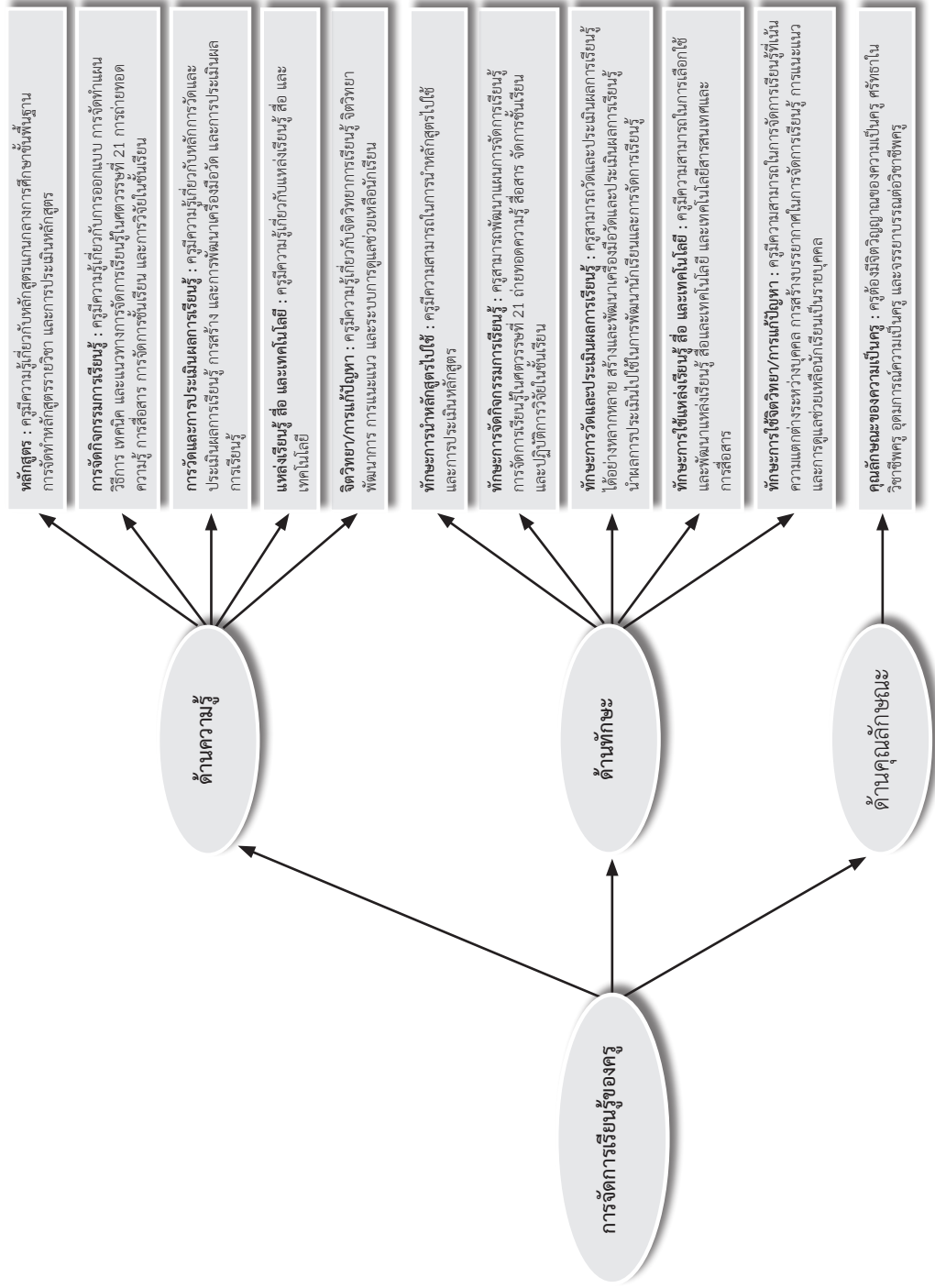
ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดการยกร่างคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขียนรายงานการวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณารายงานการวิจัยและคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผลการวิจัย

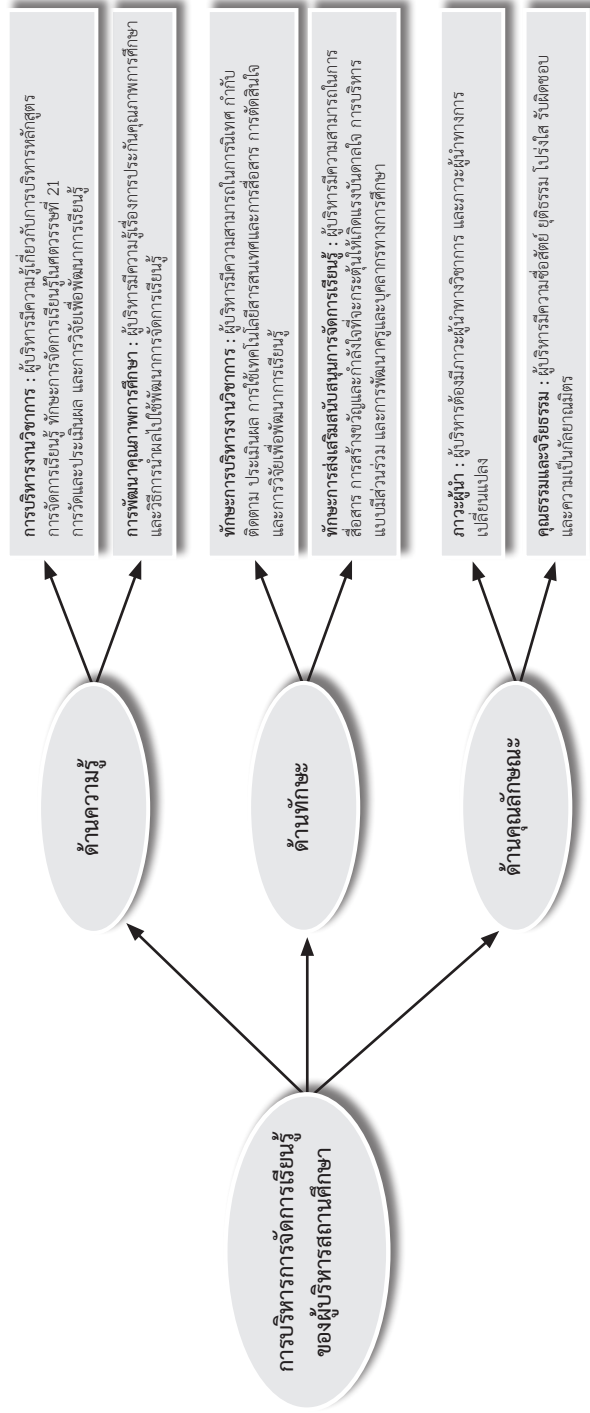
1. กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 สมรรถนะ 8 องค์ประกอบสมรรถนะ 21 ตัวชี้วัด สรุปได้ดังภาพที่ 1 - 4 และตารางที่ 1 - 2

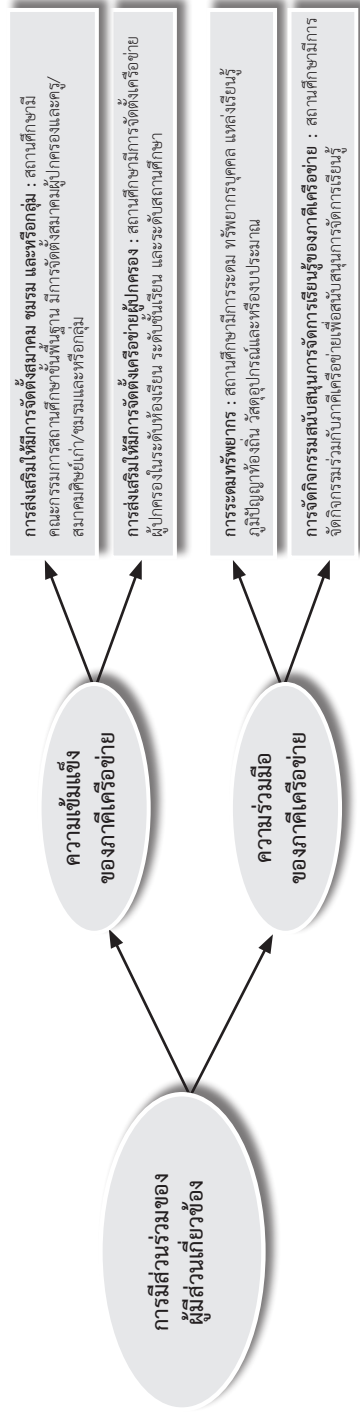
ภาพที่ 1 สมรรถนะและองค์ประกอบสมรรถนะตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 2 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

ภาพที่ 3 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพที่ 4 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
การจัดการเรียนรู้ของครู	1. ด้านความรู้ 1.1 หลักสูตร	1. ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และ การประเมินหลักสูตร
	1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2. ครูมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการ เทคนิคและแนวทาง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร การจัดการชั้นเรียนและการวิจัย ในชั้นเรียน
	1.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3. ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ วัดและประเมินผลการเรียนรู้
	1.4 แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี	4. ครูมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี
	1.5 จิตวิทยา/การแก้ปัญหา	5. ครูมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ การแนะแนวและระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน
	2. ด้านทักษะ 2.1 ทักษะการนำหลักสูตรไปใช้	1. ครูมีความสามารถในการนำ หลักสูตรไปใช้ และการประเมิน หลักสูตร
	2.2 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2. ครูสามารถพัฒนาแผนการ จัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ถ่ายทอดความรู้ สื่อสาร จัดการชั้นเรียน และ ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
	2.3 ทักษะการวัดและประเมินผล การเรียนรู้	3. ครูสามารถวัดและประเมินผล การเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ นำผล การประเมินไปใช้ในการพัฒนา นักเรียนและการจัดการเรียนรู้
	2.4 ทักษะการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี	4. ครูมีความสามารถในการเลือกใช้ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อและ เทคโนโลยี และเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร (IT)
	2.5 ทักษะการใช้จิตวิทยา/ การแก้ปัญหา	5. ครูมีความสามารถในการจัด การเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่าง ระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศ ในการจัดการเรียนรู้ การแนะแนว และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล
	3. ด้านคุณลักษณะ 3.1 คุณลักษณะของความเป็นครู	1. ครูต้องมีจิตวิญญาณของ ความเป็นครู ศรัทธาในวิชาชีพครู อุทิศตนความเป็นครูและ จรรยาบรรณต่อวิชาชีพครู
การบริหารการจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษา	1. ด้านความรู้ 1.1 การบริหารงานวิชาการ	1. ผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับ การบริหารหลักสูตร การจัด การเรียนรู้ ทักษะ การเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 การวัดและ ประเมินผล และการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้
	1.2 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2. ผู้บริหารมีความรู้เรื่องการประกัน คุณภาพการศึกษา และวิธีการ นำผลไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
	2. ด้านทักษะ 2.1 ทักษะการบริหารงานวิชาการ	1. ผู้บริหารมีความสามารถในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตัดสินใจและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
	2.2 ทักษะการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้	2. ผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสาร การสร้างขวัญและกำลังใจที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
	3. ด้านคุณลักษณะ 3.1 ภาวะผู้นำ	1. ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง
	3.2 คุณธรรมและจริยธรรม	2. ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ และความเป็นกัลยาณมิตร
การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	1. ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย 1.1 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคม ชมรม และหรือกลุ่ม	1. สถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู/สมาคมศิษย์เก่า/ชมรมและหรือกลุ่ม
	1.2 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง	2. สถานศึกษามีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองในระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
	2. ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 2.1 การระดมทรัพยากร	1. สถานศึกษามีการระดม ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ
	2.2 การจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย	2. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

2. ผลการจัดทำคำอธิบายตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด (จำนวน)	รายละเอียดของตัวชี้วัด (จำนวน)
การจัดการเรียนรู้ของครู	1. ด้านความรู้	5	12
	2. ด้านทักษะ	5	14
	3. ด้านคุณลักษณะ	1	2
	รวม	11	28
การบริหารการจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษา	1. ด้านความรู้	2	7
	2. ด้านทักษะ	2	7
	3. ด้านคุณลักษณะ	2	5
	รวม	6	19
การมีส่วนร่วมของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	1. ความเข้มแข็ง ของภาคีเครือข่าย	2	2
	2. ความร่วมมือ ของภาคีเครือข่าย	2	2
	รวม	4	4
รวม		21	51

3. ผลการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะ องค์ประกอบสมรรถนะ ตัวชี้วัด รายละเอียดตัวชี้วัด รายการดำเนินงาน แหล่งข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนน ผลการดำเนินงาน จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา จุดที่ควรพัฒนา

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

3.3 เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเที่ยงของเกณฑ์ (Inter-Rater Coefficient) ในภาพรวมเท่ากับ 0.92

4. ผลการพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้คู่มือที่มีองค์ประกอบดังนี้

4.1 คำนำ

4.2 ความเป็นมาของโครงการ

4.3 นิยามศัพท์

4.4 การประเมินผลดำเนินงานของสถานศึกษา โดยใช้คู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.5 รายละเอียดคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.5.1 กรอบการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะ องค์ประกอบสมรรถนะ ตัวชี้วัด และรายละเอียดตัวชี้วัด

4.5.2 คำชี้แจงการใช้เครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.5.3 เครื่องมือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะ 2) องค์ประกอบสมรรถนะ 3) ตัวชี้วัด 4) รายละเอียดของตัวชี้วัด 5) รายการดำเนินงาน 6) แหล่งข้อมูล 7) เกณฑ์การให้คะแนน 8) ผลการดำเนินงาน 9) จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา และ 10) จุดที่ควรพัฒนา

4.5.4 แบบสรุปผลการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามรายละเอียดของตัวชี้วัด 2) แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามองค์ประกอบสมรรถนะ 3) แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามสมรรถนะ และ 4) แบบบันทึกสรุปผลการประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวม

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
สารบัญ	ด
สารบัญตาราง	ถ
สารบัญภาพ	ท
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	9
ประเทศไทย 4.0	20
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579	24
การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	32
ทักษะในศตวรรษที่ 21	45
การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	47
การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	63
การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	74
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	79
การบริหารแบบมีส่วนร่วม	92
การเรียนรู้ตลอดชีวิต	98
สมรรถนะ	105
ตัวชี้วัด	118
ประสิทธิภาพ	126
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	127

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓
2	จำนวนตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓
3	กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	144
4	คำอธิบายรายละเอียดของตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	148
5	สรุปจำนวนสมรรถนะ ตัวชี้วัด และรายละเอียดตัวชี้วัด	169
6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	179
7	ค่าความเที่ยงของเกณฑ์ (Inter-Rater Coefficient) แยกตามขนาดโรงเรียน	180
8	ค่าความเที่ยงของเกณฑ์ (Inter-Rater Coefficient) แยกตามบริบทของโรงเรียน	180

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	สมรรถนะและองค์ประกอบสมรรถนะตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ช
2	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	ซ
3	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	ฅ
4	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ญ
5	โมเดลประเทศไทย 4.0	21
6	กรอบแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	33
7	กรอบความคิดสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของ NCREL และ Metiri Group	40
8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาสังเคราะห์เป็นตัวชี้วัด	123
9	สมรรถนะและองค์ประกอบสมรรถนะตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	140
10	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	141
11	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	142
12	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	143
13	สมรรถนะและองค์ประกอบสมรรถนะตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	189
14	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	190
15	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	191
16	ตัวชี้วัดของสมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	192

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สอนลงสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ เกิดทักษะและเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้สำหรับการศึกษาย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ส่งเสริมให้ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร รวมถึงพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2558)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มีข้อมูลข่าวสารจำนวนมากที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สถานศึกษา โดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่ประชากรวัยเรียน ในระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตามกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญ เพื่อการดำรงชีวิตและความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การรอบรู้เนื้อหาวิชาพื้นฐาน สมรรถนะพื้นฐาน ทักษะการเรียนรู้ ทักษะด้านนวัตกรรม ที่เน้นย้ำการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การสื่อสารและการร่วมมือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและทักษะทางอาชีพ ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของทักษะดังกล่าว และนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการทำงานและจัดการเรียนรู้ (Partnership for 21st Century Skills. 2009)

กรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่กำหนดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ได้ถูกนำมาเป็นกรอบในการร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในด้านการพัฒนาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชาติ ให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยสู่ยุค 4.0 ซึ่งเป็นยุคของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ที่ต้องอาศัยกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ ในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม มีการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ ปฏิรูปการวิจัยและการศึกษา โดยการผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนา และบุคลากรระดับโลก (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา ที่จะต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และทักษะเต็มตามศักยภาพ การที่จะทราบว่าสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดต่าง ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองแผนยุทธศาสตร์ชาติให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดหรือไม่ นั้น จำเป็นต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นกรอบในการวัดและประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงจัดให้มีการดำเนินงานตามโครงการวิจัยนี้ เพื่อช่วยให้ได้กรอบ ตัวชี้วัดและเกณฑ์ ในการประเมินผลประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 และแผนการศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อกำหนดกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 เพื่อจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องตามบริบท

2.3 เพื่อสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 เพื่อพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน 3 หน่วยงานหลัก ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานย่อย ดังนี้

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 3) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

1.2 กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนสังกัดกองส่งเสริมและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น
- 2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
- 3) โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา

1.3 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขอบเขตดังนี้

2.1 กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน โดยให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย

2.1.1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

2.1.2 สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

2.1.3 สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย และความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

2.2 คำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4 | การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 คู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่ เดือนมีนาคม 2560 – ธันวาคม 2560 รวม 10 เดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

1. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้นักเรียน มีสมรรถนะเต็มตามศักยภาพของตนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา หมายถึง ข้อความที่ชี้ให้เห็น สภาพการณ์ที่สะท้อนถึงการดำเนินการของสถานศึกษา ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเต็มตามศักยภาพที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับ อนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาที่สอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนขยายโอกาสที่สอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน มัธยมศึกษาที่สอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. บริบท หมายถึง สภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการจัด การเรียนการสอนแตกต่างกันไป ตามสังกัด ตามสภาพแวดล้อม และชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ประกอบด้วย หน่วยงานหลัก 3 หน่วยงาน ที่มีโรงเรียนในสังกัดดังนี้

4.1 กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แยกเป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้แก่ โรงเรียนสถานศึกษาเอกชนทุกประเภท

4.2 กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย 1) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น แยกเป็น โรงเรียนเทศบาลและโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เฉพาะโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และ 3) สำนักการศึกษาเมืองพัทยา เฉพาะโรงเรียนสังกัดเมือง พัทยา

4.3 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ดูแลโรงเรียน ตำรวจชายแดนทั้งหมด

5. การพัฒนาตัวชี้วัด หมายถึง กระบวนการดำเนินการกำหนดกรอบตัวชี้วัด การจัดทำ คำอธิบายตัวชี้วัด และการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

6. กรอบการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด หมายถึง ภาพรวมของหัวข้อที่กำหนดไว้ สำหรับใช้ในการติดตามการดำเนินงาน ตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 หัวข้อ ได้แก่ สมรรถนะ องค์ประกอบสมรรถนะ ตัวชี้วัด และ รายละเอียดตัวชี้วัด

6.1 สมรรถนะ หมายถึง ลักษณะหรือสภาพการณ์ที่สะท้อนรายละเอียดของดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 สมรรถนะ ได้แก่ 1. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 2. สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3. สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

6.2 องค์ประกอบสมรรถนะ หมายถึง ข้อความที่ชี้ให้เห็นการดำเนินงาน สภาพการณ์ หรือคุณลักษณะที่สะท้อนถึงการดำเนินงานในแต่ละสมรรถนะทั้ง 3 สมรรถนะ ได้แก่

1) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วยองค์ประกอบสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

2) สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

3) สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วยองค์ประกอบสมรรถนะ 2 ด้าน ได้แก่ ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย และความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

6.3 ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่ชี้ให้เห็นการดำเนินงาน สภาพการณ์ หรือคุณลักษณะที่สะท้อนถึงการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบสมรรถนะ

6.4 รายละเอียดตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

7. กระบวนการประเมินผลการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินการที่ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการประเมินการดำเนินงาน ขั้นตอนปฏิบัติการประเมินการดำเนินงาน และขั้นสรุปผลการประเมินการดำเนินงาน

8. คู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง เอกสารสำหรับผู้ประเมินการดำเนินงาน ใช้ในการประเมินการดำเนินงานในสถานศึกษา ประกอบด้วย ความเป็นมาของโครงการ นิยามศัพท์ กระบวนการประเมินผลการดำเนินงาน เครื่องมือประเมินการดำเนินงาน และแบบสรุปการประเมินผลการดำเนินงาน

9. เครื่องมือติดตามการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง เครื่องมือที่ผู้ประเมินใช้ในการวัดและประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นการวัดและประเมินตามรายละเอียดของตัวชี้วัด

10. ระดับคุณภาพของการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ระดับคุณภาพในการดำเนินงาน 5 ระดับ ได้แก่ มีการดำเนินงานในระดับปรับปรุงอย่างเร่งด่วน มีการดำเนินงานในระดับปรับปรุง มีการดำเนินงานในระดับพอใช้ มีการดำเนินงานในระดับดี และมีการดำเนินงานในระดับดีมาก

11. แบบสรุปการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง แบบบันทึกผลการประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามรายละเอียดของตัวชี้วัด แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามองค์ประกอบสมรรถนะ แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามสมรรถนะ และแบบบันทึกสรุปผลการประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
  2. ประเทศไทย 4.0
  3. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579
  4. การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
  5. ทักษะในศตวรรษที่ 21
  6. การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  7. การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  8. การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
  9. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
  10. การบริหารแบบมีส่วนร่วม
  11. การเรียนรู้ตลอดชีวิต
  12. สมรรถนะ
  13. ตัวชี้วัด
  14. ประสิทธิภาพ
  15. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- โดยมีดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

1. ความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2558 เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และให้เสนอร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในระยะที่ 2 ของรัฐบาล (ปี 2558 - 2559) และกรอบการปฏิรูปในระยะที่ 3 (ปี 2560 เป็นต้นไป)

คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการ 2 คณะ ได้แก่

- 1) คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูปเพื่อจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และ
- 2) คณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศเพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ (Roadmap) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี

คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป ได้ดำเนินการยกร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ตามแนวทางที่คณะรัฐมนตรีกำหนด โดยได้มีการนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติที่มาจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการเมือง และนักวิชาการ รวมถึงได้พิจารณาข้อคิดเห็นจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ และความคิดเห็นจากภาคประชาชน มาเป็นข้อมูลในการยกร่างยุทธศาสตร์ชาติด้วย และได้นำเสนอร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ต่อที่ประชุมคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ

2. สาระสำคัญ

2.1 สภาพแวดล้อม

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วและในหลากหลายมิติ ทำให้ภูมิทัศน์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ก่อให้เกิดโอกาสทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและการเมืองของประเทศไทย แต่ขณะเดียวกันท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ก็มีปัจจัยเสี่ยงและภัยคุกคามที่ต้องบริหารจัดการด้วยความยากลำบากมากขึ้น กระแสทุนนิยมและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เศรษฐกิจของโลกได้ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งเดิมมีโครงสร้างเศรษฐกิจในระบบ “เกษตรแบบพึ่งตนเอง” ต้องปรับตัวและเปลี่ยนไปเป็นระบบเศรษฐกิจที่ “พึ่งพาอุตสาหกรรมและการส่งออก” การพัฒนาในภาคเกษตรล่าช้ากว่าฐานการผลิตอื่น ๆ ที่อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างภาคการเกษตรกับภาคอุตสาหกรรม และระหว่างสังคมในเมืองกับสังคมชนบทขยายวงกว้างขึ้น และปัญหาความยากจนกระจุกตัวในกลุ่มเกษตรกรรายย่อยและในภาคชนบท รวมทั้งโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ แหล่งทุน และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ สำหรับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลก็มีในวงแคบกว่า ในขณะที่การใช้เทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรมและบริการเอง ก็นับว่ายังอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้เทคโนโลยีในระดับกลาง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาได้เองภายในประเทศ ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยรวมประเทศไทยจึงยังใช้วัตถุดิบและแรงงานเข้มข้น ในการเป็นจุดแข็งในการแข่งขัน และขับเคลื่อนการเจริญเติบโต นอกจากนี้ในอีกด้านหนึ่งการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของโลกและแรงขับเคลื่อนของเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดของสังคมโลก ได้ทำให้เกิดภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาทิ การก่อการร้าย โรคระบาด เครือข่ายยาเสพติดข้ามชาติ และการก่อการร้ายอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่าง ๆ ขณะที่การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกก็มีความผันผวนรุนแรงขึ้น ซึ่งล้วน

แล้วแต่เป็นความเสี่ยงในการดำรงชีวิตของประชาชน การบริหารจัดการทางธุรกิจ และการบริหารราชการแผ่นดินของภาครัฐ

นอกจากนั้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้ภูมิทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของโลก เปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจสังคมอุตสาหกรรมสู่เศรษฐกิจสังคมดิจิทัล ในขณะที่โอกาสทางเศรษฐกิจขยายเพิ่มขึ้น แต่ช่องว่างทางสังคมก็ยิ่งกว้างขึ้นรวมถึงช่องว่างทางดิจิทัล (digital divide) ถ้าหากไม่สามารถลดลงได้ก็จะยิ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมมีความแตกต่างมากขึ้น ประกอบกับในอนาคต 20 ปีข้างหน้า สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในทุกมิติ เงื่อนไขภายนอกที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังมีความเสี่ยงและความท้าทายต่อการปรับตัวมากขึ้น จากการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และเทคโนโลยี และสินค้าและบริการ ขณะเดียวกันการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคได้นำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบ ในขณะที่ศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลก เคลื่อนย้ายมาสู่เอเชีย ภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกซึ่งในช่วงระยะ 10 ปีข้างหน้า จะยังคงได้รับผลกระทบจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ทั้งปัญหาต่อเนื่องจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจโลก ในช่วงปี 2551 - 2552 และวิกฤติการณ์ในกลุ่มประเทศยูโรโซน ที่ทำให้ระดับหนี้สาธารณะในประเทศต่าง ๆ เพิ่มสูงขึ้น และกลายเป็นความเสี่ยงต่อความยั่งยืนทางการคลัง ขณะที่จะมีผลพวงต่อเนื่องจากการดำเนินมาตรการขยายปริมาณเงินขนาดใหญ่ในสหรัฐฯ ยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นความเสี่ยงให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้ เมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวเต็มที่ รวมทั้งอาจจะมีความผันผวนของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ นอกจากนี้การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าสู่จุดอิ่มตัวมากขึ้น ขณะที่การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่จะช่วยให้ประสิทธิภาพการผลิตของโลกเพิ่มขึ้น ขนานใหญ่ และเป็นวงกว้างเช่นที่เคยเกิดขึ้นในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรม ยังไม่มีแนวโน้มการก่อตัวที่ชัดเจน แต่ก็มีแนวโน้มของการพัฒนาเทคโนโลยีในรูปแบบใหม่ ๆ ที่จะเปิดโอกาสสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวเศรษฐกิจโลกในช่วง 10 ปีข้างหน้ามีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่ำกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 5.1 ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤติเศรษฐกิจโลก (2546 - 2550) ดังนั้นภายใต้สถานการณ์ที่ตลาดโลกขยายตัวช้า แต่ประเทศต่าง ๆ ขยายกำลังการผลิต เพื่อยกระดับศักยภาพการผลิตการแข่งขันในตลาดโลกจะมีความรุนแรงขึ้น ขณะเดียวกันการลดลงของประชากรไทยในระยะ 10 - 15 ปีข้างหน้า จะทำให้ขนาดของตลาดในประเทศขยายตัวช้าลง เงื่อนไขดังกล่าวเป็นความเสี่ยงสำหรับอนาคตของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว หากประเทศไทยไม่เร่งปรับโครงสร้างเพื่อแก้ปัญหาจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้สัมฤทธิ์ผล

ด้านความมั่นคงของโลกก็กำลังก้าวเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ จากการปรับดุลอำนาจของสหรัฐฯ เพื่อพยายามคงบทบาทผู้นำโลก และเพื่อคานอิทธิพลและบทบาทของจีนและรัสเซียที่เพิ่มมากขึ้นในเอเชียและยุโรปนั้น น่าจะมีผลทำให้บรรยากาศด้านความมั่นคงของโลก ในช่วง

ปี 2560 – ปี 2579 มีลักษณะผสมผสานกัน ทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยผลประโยชน์แห่งชาติทั้งในระดับทวีปภาคีและพหุภาคี เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดนโยบายของประเทศและกลุ่มประเทศสำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จะเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับอนาคตของโลกและประเทศไทยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นอัจฉริยะ จะกระทบการดำรงชีวิตของคนและทำให้เกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ รวมทั้งเกิดการเชื่อมต่อและการบรรจบกันของเทคโนโลยีก้าวหน้าอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ ซึ่งประเทศไทยจะต้องลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์และการวิจัยให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ เงื่อนไขการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็จะเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่กดดันให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมสีเขียว โดยการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสีเขียวมาใช้ ก็จะมีส่วนสำคัญและช่วยแก้ปัญหาการลดลงของทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งน้ำมัน ซึ่งแม้ราคาจะลดลงแต่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม จึงต้องผลักดันให้มุ่งสู่การผลิตพลังงานทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งพืชพลังงานที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของโลก

นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดและความเสี่ยงสำคัญ จากการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก และภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงผันผวนและภาวะโลกร้อน ทั้งนี้โครงสร้างประชากรโลกที่เข้าสู่สังคมสูงวัย แม้จะส่งผลให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ แต่มีความเสี่ยงให้เกิดการแย่งชิงแรงงานและเงินทุน รวมทั้งมีแรงกดดันต่อการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านสวัสดิการและสาธารณสุขเพิ่มขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ กลายเป็นความเสี่ยงด้านการศึกษาที่สำคัญ สำหรับภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ผันผวนก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นนั้น กดดันให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจ การดำรงชีวิต การผลิต และการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในขณะที่ความพยายามในการกระจายความเจริญและการพัฒนาให้มีความทั่วถึงมากขึ้น ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความเป็นเมืองเติบโตอย่างต่อเนื่องตามมาด้วย การมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การยึดถือหลักการบริหารจัดการที่ดี ทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน การใช้ระบอบประชาธิปไตยและการปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิมนุษยชนจะเข้มข้นมากขึ้น

สำหรับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมภายในประเทศไทยนั้น ผลของการพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ โดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางมาตั้งแต่ปี 2531 และได้ขยับสูงขึ้นมาอยู่ในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี 2553 และล่าสุดในปี 2557 รายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น 57,392 ดอลลาร์ต่อปี ฐานการผลิตและบริการหลากหลายขึ้น ฐานการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใหญ่ขึ้นมากหลายสาขา การผลิตและบริการสามารถแข่งขันและมีส่วนแบ่งในตลาดโลกสูงขึ้น และสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศในระดับสูง อาทิ กลุ่มยานยนต์อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรม อาหารสินค้าเกษตร การท่องเที่ยว และบริการด้านสุขภาพ ฐานเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น

ส่งผลให้การจ้างงานเพิ่มขึ้นเป็น 38.1 ล้านคนจากประชากรวัยแรงงาน 38.6 ล้านคน อัตราการว่างงานเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 1 ปัญหาความยากจนจึงลดลงตามลำดับจากร้อยละ 20 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 10.9 ในปี 2556 คุณภาพชีวิตดีขึ้นในทุกระดับโอกาสการได้รับการศึกษาบริการสาธารณสุข บริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ มีความครอบคลุมและมีคุณภาพดีขึ้นตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยก็มีความเป็นสากลมากขึ้น ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติ ทั้งในรูปของทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อเป็นกลไกและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศไทยก็มีความก้าวหน้าไปมาก รวมทั้งกรอบความร่วมมือที่ช่วยทำให้ประเทศไทยสามารถยกระดับมาตรฐานต่าง ๆ ไปสู่ระดับสากลก็มีความคืบหน้ามากขึ้น

นอกจากนั้นประสบการณ์ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 - 2541 ส่งผลให้ภาครัฐและภาคเอกชนปรับตัว ในการบริหารความเสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันให้ดีขึ้น ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ดี อันได้แก่ การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส รับผิดชอบ และตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบดีขึ้น มีการกำกับดูแลวินัยทางการเงินการคลัง ที่กำหนดกรอบของความยั่งยืนทางการคลังเป็นแนวปฏิบัติที่ดีขึ้น และฐานะการคลังมีความมั่นคงมากขึ้นและฐานะเงินสำรองระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง มีการปรับปรุงในเรื่องกฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ ให้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการสร้างความเป็นธรรมให้แก่กลุ่มต่าง ๆ สามารถคุ้มครองผู้บริโภคและประชาชนจากการถูกเอาเปรียบได้ดีขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศของการแข่งขันในตลาดและสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจในประเทศไทยมีความสะดวกคล่องตัวมากขึ้น

แต่ประเทศไทยก็ยังมีจุดอ่อนในเชิงโครงสร้างหลายด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจสังคม และการเมือง จุดอ่อนสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ โครงสร้างประชากรสูงอายุมากขึ้นตามลำดับ แต่คุณภาพคนโดยเฉลี่ยยังต่ำและการออมไม่เพียงพอ ประเทศขาดแคลนแรงงาน ทั้งในกลุ่มทักษะฝีมือระดับสูงและกลุ่มทักษะฝีมือระดับล่าง ผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยยังต่ำ ทั้งระบบเศรษฐกิจมีผลิตภาพการผลิตรวมต่ำ ต้องอาศัยการเพิ่มปริมาณเป็นแรงขับเคลื่อนหลัก ขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจมีส่วนภาคการค้าระหว่างประเทศต่อขนาดของเศรษฐกิจ สูงกว่าเศรษฐกิจภายในประเทศมาก จึงมีความอ่อนไหวและผันผวนตามปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ ฐานการผลิตเกษตรและบริการมีผลิตภาพการผลิตต่ำ โดยที่การใช้องค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการเพิ่มมูลค่ายังมีน้อย การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาอย่างไม่เพียงพอ การวิจัยที่ดำเนินการไปแล้วไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างคุ้มค่า การพัฒนานวัตกรรมมีน้อย สำหรับการดำเนินงานและการบริหารจัดการภาครัฐก็ยังมีขาดการบูรณาการ จึงสิ้นเปลืองงบประมาณการดำเนินงานเพื่อพัฒนามักขาดความต่อเนื่อง ประสิทธิภาพต่ำ ขาดความโปร่งใสและขาดความรับผิดชอบต่อประชาชน ขณะที่ปัญหาคอร์รัปชันมีเป็นวงกว้าง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำยังไม่เป็นระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์และยังล่าช้า การบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิผลและกฎระเบียบต่าง ๆ

ล้ำสมัยไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คนไทยยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ขณะที่ความเหลื่อมล้ำและความแตกแยกในสังคมไทยยังเป็นปัญหาที่ท้าทายมาก รวมทั้งปัญหาในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เผชิญกับภาวะขยะล้นเมือง และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงในทุกด้าน

ทั้งนี้ปัจจัยและเงื่อนไขภายในประเทศที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในระยะเวลา 15 - 20 ปีต่อจากนี้ไป จะมีวัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ กำลังคนในวัยเด็กและวัยแรงงานจะลดลง การที่ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบการใช้จ่ายการลงทุนและการออม ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางสังคมและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันประเทศไทยก็เผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้งด้านแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีนัยต่อต้นทุนการผลิตและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ก็มีนัยต่อการสร้างความสามัคคีสมานฉันท์ในสังคม ข้อจำกัดต่อการยกระดับศักยภาพทุนมนุษย์ ความจำเป็นในการลงทุนเพื่อยกระดับบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และการปฏิรูปกฎระเบียบและกฎหมาย ที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ และที่สำคัญเงื่อนไขจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัว คือการแก้ปัญหาความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ทำให้จำเป็นต้องเร่งปฏิรูประบบราชการและการเมือง เพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดี

โครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนและการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใสดังกล่าว จะส่งผลให้ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับแรงกดดันและความเสี่ยงมากขึ้น ภายใต้สถานการณ์ที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้มข้นขึ้นเป็นโลกไร้พรมแดนอย่างแท้จริง โดยที่การเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้าและบริการ เงินทุน องค์กรความรู้ เทคโนโลยี ข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสรี ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้น โดยที่ประเทศต่าง ๆ เร่งผลักดันการเพิ่มผลิตภาพและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการแข่งขัน ขณะเดียวกันความเสี่ยงและข้อจำกัด ที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศผันผวนรุนแรงที่มีต่อการดำเนินธุรกิจและการดำเนินชีวิตของผู้คนก็เพิ่มขึ้น กฎเกณฑ์และกฎระเบียบของสังคมโลกจึงมีความเข้มงวดมากขึ้น ทั้งในเรื่องการปลดปล่อยมลพิษ สิทธิมนุษยชนและกฎระเบียบทางการเงิน เป็นต้น เงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัว และมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น โดยที่การปรับตัวจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างเพื่อแก้จุดอ่อนและควบคู่ไปกับการสร้างกลไกเชิงรุกให้จุดแข็งของประเทศเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งหากไม่สามารถแก้ปัญหาและปฏิรูปให้สัมฤทธิ์ผลได้ในระยะ 4 - 5 ปี ต่อจากนี้ไป ประเทศไทยจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขันจะไม่สามารถยกระดับรายได้เฉลี่ยของประชากรให้สูงขึ้นได้ คุณภาพคนโดยเฉลี่ยจะยังต่ำและปัญหาความเหลื่อมล้ำ

จะรุนแรงขึ้น รวมทั้งทรัพยากรจะร่อยหรอเสื่อมโทรมลงไปอีก และในที่สุดการพัฒนาประเทศ จะไม่สามารถยั่งยืนไปได้ในระยะยาว

ทั้งนี้เงื่อนไขในปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตในทุกมิติ จะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทยอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะในเชิงโครงสร้าง ทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศ ทั้งที่เป็นจุดแข็งและเป็นจุดอ่อน ที่จะต้องเผชิญและผสมผสานกับปัจจัยภายนอก และก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความเสี่ยงในหลากหลายมิติ การที่ประเทศไทยจะสามารถแสวงหาโอกาสจากการพัฒนาของโลกและรับมือกับภัยคุกคามเหล่านี้ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกันต้องวิเคราะห์ศักยภาพภายในประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนขนานใหญ่อย่างเป็นระบบ เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหมาะสมกับภูมิทัศน์ใหม่ของโลกสามารถยืดหยุ่นปรับตัวได้เร็ว เพื่อรับมือกับความเสี่ยงและภัยคุกคามแบบใหม่ได้ และสามารถอาศัยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงบริบทโลก มาสร้างประโยชน์สุขให้แก่คนในชาติได้ไม่ว่าจะเป็นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม การลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปรับเปลี่ยนค่านิยม และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ มีการจัดลำดับความสำคัญและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะยาวเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศและกรอบการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็ง ให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เป็นการสร้างและรักษาผลประโยชน์ของชาติให้คงไว้เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงทุกด้าน คนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่งคั่งและประเทศสามารถพัฒนาไปต่อได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้การวิเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด รวมทั้งความเสี่ยงของประเทศ จะนำไปสู่การกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ และเป้าหมายของประเทศที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับร่วมกันในสังคมไทยอันจะส่งผลให้เกิดการผนึกกำลังและระดมทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน มีการบูรณาการที่ดำเนินไปอย่างเป็นเอกภาพ ภายใต้การมองภาพอนาคตของประเทศที่เป็นภาพเดียวกัน

2.2 วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าว จะต้องสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนรอดพ้นจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกับด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ไม่เป็นภาระของโลก และสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

2.3 ยุทธศาสตร์ชาติ

ในการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์และทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์นั้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะยาว และกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาวเพื่อถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลาอย่างต่อเนื่อง และมีการบูรณาการ และสร้างความเข้าใจถึงอนาคตของประเทศไทยร่วมกัน และเกิดการรวมพลังของทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งประชาชน เอกชน ประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุขอยู่ดีกินดี สังคมมีความมั่นคงเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปี ต่อจากนี้ไปจะประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีสาระสำคัญของแต่ละยุทธศาสตร์สรุปได้ดังนี้

2.3.1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

มีเป้าหมายทั้งในการสร้างเสถียรภาพภายในประเทศ ช่วยลดและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มประเทศอาเซียนและประชาคมโลกที่มีต่อประเทศไทย กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่

- 1) การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลัก และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) การปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการเมือง ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม
- 3) การรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยภายใน ตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล
- 4) การพัฒนาระบบกลไก มาตรการ และความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ และรักษาคุณภาพความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่
- 5) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพ การผนึกกำลังป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ
- 6) การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติและระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- 7) การปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวตั้งสู่แนวระนาบมากขึ้น

2.3.2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว จึงจำเป็นต้องยกระดับผลิตภาพการผลิตและการใช้นวัตกรรม ในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในสาขาอุตสาหกรรมเกษตรและบริการ การสร้างความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหาร การเพิ่มขีดความสามารถทางการค้า และการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งการพัฒนาฐานเศรษฐกิจแห่งอนาคต ทั้งนี้ภายใต้กรอบการปฏิรูปและพัฒนาปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ทุกด้าน อันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทุนมนุษย์ และการบริหารจัดการทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 1) การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจ และสร้างความเชื่อมั่น การส่งเสริมการค้าและการลงทุนที่อยู่บนการแข่งขันที่เป็นธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นชาติการค้า เพื่อให้ได้ประโยชน์จากห่วงโซ่มูลค่าในภูมิภาค และเป็นการยกระดับไปสู่ส่วนบนของห่วงโซ่มูลค่ามากขึ้น

2) การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ บนฐานของการพัฒนานวัตกรรมและมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้ดิจิทัลและการค้าที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายกิจกรรมการผลิตและบริการ โดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับโลกและในระดับภูมิภาค ในอุตสาหกรรมหลายสาขาและในภาคบริการที่หลากหลาย ตามรูปแบบการดำเนินชีวิตและการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารคุณภาพสะอาดและปลอดภัยของโลก

3) การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการยกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สู่สากล และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสถาบันเกษตรกร

4) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ จัดระบบผังเมืองที่มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมมีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพ

5) การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการขนส่งด้านพลังงาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการวิจัยและพัฒนา

6) การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับนานาชาติ ส่งเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการสร้างความมั่นคงด้านต่าง ๆ เพิ่มบทบาทของไทยในองค์กรระหว่างประเทศรวมถึงสร้างองค์ความรู้ด้านการต่างประเทศ

2.3.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพคน

เพื่อพัฒนานคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา มีความเป็นสากล มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีคุณธรรมจริยธรรม รู้คุณค่าความเป็นไทย มีครอบครัวที่มั่นคง กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

1) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ

2) การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง

3) การปลูกฝังระเบียบวินัยคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์

4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดี

5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย เสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะจิตใจให้เข้มแข็ง

2.3.4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อเร่งกระจายโอกาสการพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเป็นธรรม กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 1) การสร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 2) การพัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ
- 3) การสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย
- 4) การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมทุนทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน
- 5) การพัฒนาการสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

2.3.5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ และพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมสีเขียว กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 1) การจัดระบบอนุรักษ์ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- 2) การวางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง 25 ลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
- 3) การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 4) การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 6) การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

2.3.6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระจายบทบาทภารกิจไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม มีธรรมาภิบาล กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 1) การปรับปรุงโครงสร้างบทบาทภารกิจของหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสม
- 2) การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ
- 3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

- 4) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- 5) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรมและเป็นสากล
- 6) การพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ
- 7) การปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

ประเทศไทย 4.0

1. ความเป็นมา

โลกของอุตสาหกรรมกำลังก้าวเข้าสู่การปฏิวัติครั้งใหม่ที่เรียกว่าอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ แนวคิดก็คือโลกของเราจะเข้าสู่ช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ในอีก 20 ปีข้างหน้า ทำให้หลายประเทศต่างก็ตื่นตัวกับผลกระทบที่จะติดตามมา เนื่องจากปัจจุบันทุกประเทศบนโลกมีการเชื่อมต่อกันอย่างไร้พรมแดนในทุกมิติ ทั้งความร่วมมือทางการค้า ความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ในอีกมุมหนึ่งก็ย่อมเกิดการแข่งขันกันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้หลายประเทศมีความจำเป็นต้องปรับตัวสู่การพัฒนาในยุคอุตสาหกรรม 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559)

นอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 3 ประการ คือ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559)

1. Globalization โลกกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้พร้อมกัน อาทิ
  - 1) กระแส Digitization ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนและรูปแบบในการทำธุรกิจ
  - 2) กระแส Urbanization ที่กระจายตัวไปโดยรอบ ทุกคนเริ่มมีชีวิตความเป็นอยู่แบบคนเมือง มีการกระจายตัวทางความเจริญไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น
  - 3) กระแส Communization ที่เป็นเรื่องที่ผู้คนในโลกได้รับผลกระทบร่วมกันอย่างถ้วนทั่ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ การก่อการร้าย โรคระบาด ที่สามารถแพร่ไปในทุกภูมิภาคของโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
2. Regionalization กระแสการรวมกลุ่มกันในภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นในเชิงของภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิเศรษฐศาสตร์ การรวมกลุ่มดังกล่าวทำให้มีอำนาจต่อรองของประเทศที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี

3. Localization กระแสของการมีความเป็นท้องถิ่นและชุมชนอย่างเข้มข้น

จากอดีตประเทศไทยเคยเป็นประเทศที่ยากจนแล้วพัฒนาเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง แต่ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้ อันเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการปรับรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจหลายครั้ง เริ่มจากประเทศไทย 1.0 เน้นการเกษตรเป็นหลัก หรือที่เรียกว่าสังคมเกษตรกรรม ประเทศไทย 2.0 เน้นอุตสาหกรรมเบา แรงงานราคาถูก โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ประชากรเริ่มมีการศึกษามากขึ้น ประเทศไทย 3.0 เน้นอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น รถยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ต่าง ๆ โดยใช้ต้นทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่ภายใต้โมเดลประเทศไทย 3.0 นั้นมีอุปสรรค 3 ประการ ได้แก่ 1) กีดกันประเทศรายได้ปานกลาง 2) กีดกันความไม่สมดุลในการพัฒนา และ 3) กีดกันความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องก้าวไปอีกขั้นคือไปสู่ประเทศไทย 4.0 ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 โมเดลประเทศไทย 4.0

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร. (2559)

ประเทศไทย 4.0 หมายถึงการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา โดยที่ภาคการเกษตรยังคงเป็นแกนหลัก แต่จะเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ โดยสร้างเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และสนับสนุนให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร. 2559) เพื่อให้ประเทศไทยพัฒนาเป็นประเทศที่มีรายได้สูงสามารถพึ่งพาตัวเองได้ และยกระดับให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 มิติสำคัญ คือ (สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2559)

1. เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม
2. เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น
3. เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม

2. การพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0

ประเทศไทย 4.0 เป็นการพัฒนาเครื่องยนต์เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจชุดใหม่ ด้วยการแปลงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่มีอยู่ 2 ด้าน คือ ความหลากหลายเชิงชีวภาพและความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นความได้เปรียบเชิงแข่งขันด้วยวิทยาการด้านความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา โดยเน้น 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อเป็นแพลตฟอร์มในการสร้าง New Startups ดังนี้ (สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2559)

1. กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ
2. กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์
3. กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม
4. กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่าง ๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว
5. กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง

ทั้ง 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย จะเป็นฐานในการสร้างการเริ่มต้นต่าง ๆ มากมาย เช่น

- กลุ่มที่ 1 เทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีอาหาร
- กลุ่มที่ 2 เทคโนโลยีสุขภาพ เทคโนโลยีทางการแพทย์ และสปา
- กลุ่มที่ 3 เทคโนโลยีหุ่นยนต์

กลุ่มที่ 4 เทคโนโลยีด้านการเงิน อุปกรณ์เชื่อมต่อออนไลน์ เทคโนโลยีการศึกษา ตลาดอิเล็กทรอนิกส์ และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มที่ 5 เทคโนโลยีการออกแบบ เทคโนโลยีการท่องเที่ยว และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ

สำหรับเป้าหมายของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ประเทศไทย 4.0 เป็นการขับเคลื่อน 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภายในระยะเวลา 3 - 5 ปี เป็นการเปลี่ยนปัญหาและความท้าทายให้เป็นศักยภาพและโอกาสในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม เช่น เปลี่ยนจากปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุให้เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีพลัง การพัฒนาหุ่นยนต์ทางการแพทย์ การยกระดับเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะ การเปลี่ยนสินค้าโภคภัณฑ์ต่าง ๆ ให้กลายเป็นอาหารสุขภาพหรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีมูลค่าสูง การเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมให้เป็นการเกษตรแม่นยำสูง และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและเทคโนโลยีน้ำ เป็นต้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

นอกจากนี้ กระทรวงอุตสาหกรรม (2559) ได้กล่าวถึงกลไกการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ด้านความมั่งคั่ง (Engines of Growth) เพื่อสามารถพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่งคั่งได้ ดังต่อไปนี้

1. กลไกการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

กลไกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อการยกระดับผลิตภาพ (Productive Growth Engine) มีเป้าหมายสำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (Middle Income Country) ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง (High Income Country) ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ กลไกนี้ประกอบไปด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ การบริหารจัดการสมัยใหม่ การสร้างคลัสเตอร์ทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม กิจกรรมร่วมทุนรัฐและเอกชนในโครงการขนาดใหญ่ รวมถึงการบ่มเพาะธุรกิจด้านเทคโนโลยี เป็นต้น กลไกการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม จึงเป็นการตอบโจทย์ความพยายามในการก้าวข้าม “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่

2. กลไกการขับเคลื่อนด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม

กลไกขับเคลื่อนที่คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Growth Engine) มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ การสร้างโอกาสและความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียมเพื่อตอบโจทย์ประเด็นปัญหาและความท้าทายทางสังคมในมิติต่าง ๆ โดยกลไกนี้ประกอบด้วย การสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก การสร้างแรงงานที่มี

ทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และการจ่ายภาษีให้แก่ผู้มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแบบมีเงื่อนไข (Negative Income Tax) เป็นต้น กลไกการขับเคลื่อนด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม จึงเป็นการตอบโจทย์ความพยายามในการก้าวข้าม “กับดักความเหลื่อมล้ำ” ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

3. กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Green Growth Engine) เนื่องจากการสร้างความมั่งคั่งของประเทศไทยในอนาคต จะต้องคำนึงถึงการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลไกนี้ประกอบไปด้วยการมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงความได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost Advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost Advantage) โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนากระบวนการผลิตให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อันจะเกิดประโยชน์ต่อประเทศและประชาคมโลกด้วยในเวลาเดียวกัน กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการตอบโจทย์การหลุดออกจาก “กับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา” ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันทั้ง 3 กลไก กลไกการขับเคลื่อน ประเทศไทย 4.0 จะปรับเปลี่ยนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเป็น “ประเทศโลกที่หนึ่ง” ในศตวรรษที่ 21 นี้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคต อันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์

ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า

1. แนวคิดการจัดการศึกษา

แนวคิดของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักการ เป้าหมาย และแนวคิด ต่อไปนี้

1.1 หลักการจัดการศึกษา

1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถ ให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งมีสมรรถนะในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันจะนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม โดยไม่ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind)

2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสถานะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาสนับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพและความพร้อมอย่างเท่าเทียม กลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งหมายรวมกลุ่มผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ รวมทั้งบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล รัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาร่วมกับเด็กปกติในกรณีที่สามารถเรียนได้ เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม หรือจัดให้เป็นพิเศษตามระดับความบกพร่อง นอกจากนี้ บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ รัฐต้องจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ด้วยเหตุผลสำคัญคือบุคคลที่มีความสามารถพิเศษเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ หากจัด

การศึกษารูปแบบปกติ อาจทำให้ไม่สามารถพัฒนาบุคคลดังกล่าวให้มีความรู้ความสามารถตาม ศักยภาพของเขาได้ รัฐจึงมีหน้าที่ลงทุนพิเศษสำหรับบุคคลเหล่านี้ และถือเป็นสิทธิของบุคคลซึ่งมี ความสามารถพิเศษที่จะได้รับบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาศักยภาพของตน แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ที่ครอบคลุมการดูแลและ พัฒนาบุคคลทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

3) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติ ปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข การศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ มีทักษะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ สังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก โดยยึดหลักความพอประมาณ ที่เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจที่มีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และมี ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะ เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อุดมทน พากเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

4) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการ การศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมี ส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้อง ครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล และสนองยุทธศาสตร์ชาติและความจำเป็นใน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่ม บุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมจัดการศึกษา เสนอแนะ กำกับติดตาม และ สนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ตามความพร้อมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

1.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030)

เป็นเป้าหมายที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติจำนวน 193 ประเทศ ได้ลงมติ รับรองในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2558 โดยจะใช้เป็นวาระแห่ง การพัฒนาของโลกในอีก 15 ปีข้างหน้า (ค.ศ. 2016 – 2030) มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย โดยเป้าหมาย ด้านการศึกษา คือ เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม และเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องพัฒนา

คุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างหลักประกันว่า เด็กปฐมวัยทุกคน จะได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา ทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพและมีผลลัพธ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิผล ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและมีคุณภาพ กำลังแรงงานมีทักษะที่จำเป็น รวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่ดีและการเป็นผู้ประกอบการ กลุ่มผู้พิการและด้อยโอกาสเข้าถึงการศึกษและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม มีการเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพ เพื่อการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

1.3 ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม

1.4 ยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว กรอบยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว ครอบคลุมนโยบายการพัฒนาประเทศไทยสู่อุตสาหกรรม 4.0 การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Growth & Competitiveness) การสร้างโอกาสบนความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (Inclusive Growth) และการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

2. วิสัยทัศน์

คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

3. พันธกิจ

1) พัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสในการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ยกย่องคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาที่สอดคล้องและรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

2) พัฒนาคุณภาพของคนไทยให้เป็นผู้มีความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) สร้างความมั่นคงแก่ประเทศไทย โดยสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมคุณธรรม จริยธรรมที่คนไทยทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย สงบสุข และพอเพียง

4) พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย เพื่อการก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง สู่การเป็นประเทศในโลกรุ่นหนึ่ง และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วยการเพิ่มผลิตภาพของกำลังแรงงาน (Productivity) ให้มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับ

ความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลก ศตวรรษที่ 21 ภายใต้ยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0

4. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ
- 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

5. เป้าหมายด้านผู้เรียน

แผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics)

8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

6. เป้าหมายของการจัดการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาในระยะ 20 ปีไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access)
  - 1.1) เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย

1.2) ประชากรทุกคนมีโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

1.3) ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่ตอบสนองความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

1.4) ประชากรสูงวัยได้เรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อการทำงานหรือการมีชีวิตหลังวัยทำงานอย่างมีคุณค่าและเป็นสุข

2) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (Equity) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกลุ่มปกติ ผู้มีความสามารถพิเศษ ผู้มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีภูมิหลังทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันได้รับโอกาสและการบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (Quality) ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะของแต่ละบุคคลให้ไปได้ไกลที่สุดเท่าที่ศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลพึงมี ภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้ สังคมแห่งปัญญา และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) หน่วยงาน สถานศึกษา และสถาบันการศึกษาทุกแห่งสามารถบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล จัดให้มีระบบการจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่ก่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุศักยภาพและขีดความสามารถของตน และส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนและร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ในสังคม และผู้เรียนผ่านมาตรการทางการเงินและการคลังที่เหมาะสม

5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการทำงานของกำลังคนในประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน สังคม และประเทศ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่จะนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มี

7. ยุทธศาสตร์และเป้าหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุผลตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายการจัดการศึกษา จึงได้กำหนด 6 ยุทธศาสตร์หลักและเป้าหมายเอาไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

1) คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ ได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน

3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

5) ระบบและกลไกการวัด การติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ

6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล

7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา

- 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
- 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย
- 3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตาม ประเมิน และรายงานผล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- 1) คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
- 2) หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
- 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

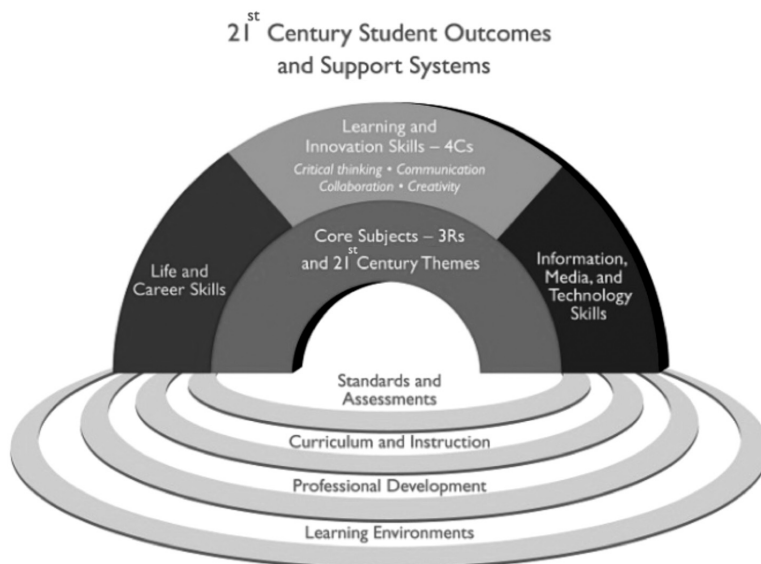
- 1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการศึกษา มีความคล่องตัวชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้
- 2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
- 3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่
- 4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ
- 5) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ จากทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ในด้านการจัดการศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้

ในศตวรรษที่ 21 นี้ การศึกษาสำหรับทุกคนเป็นสิ่งที่ต้องบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจในการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างมีคุณภาพ กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งหมายความถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน หรือมีเทคนิควิธีที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้จะมีการจัดการกระบวนการใน 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสาระและส่วนที่เป็นกระบวนการ ในส่วนที่เป็นสาระจะเป็นการศึกษาถึงความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่ส่งผลต่อความเจริญเติบโตและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสำหรับบุคคลหรือสำหรับชุมชน รวมทั้งการศึกษาถึงความเข้าใจในสาระการสร้างทักษะ และการสร้างเจตคติที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ให้เกิดอย่างมีประสิทธิภาพ (กาญจนา เภารังษี และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป.)

เครือข่ายความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills) หรือมีชื่อย่อว่าเครือข่าย P21 ได้กำหนดกรอบแนวคิดของการเรียนรู้สำหรับนักเรียนสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 โดยสะท้อนความเป็นไปได้ในด้านต่าง ๆ ของการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในระบบการจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกา เป็นการนำเสนอความคิดอย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดการศึกษา โดยนำเสนอส่วนที่สำคัญเอาไว้ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดกับนักเรียนและส่วนของระบบสนับสนุนในศตวรรษที่ 21 ดังภาพที่ 6

Partnership for 21st Century Skills: Framework for 21st Century Learning

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
ที่มา: Partnership for 21st century skills (2009)

จากภาพที่ 6 จะเห็นว่ากรอบแนวคิดการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 มีส่วนประกอบหลักที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนของผลการเรียนรู้ที่เกิดกับนักเรียน (Student outcomes) และ 2) ส่วนของระบบสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Support systems) ประกอบด้วย (Partnership for 21st century skills. 2009)

1. ผลการเรียนรู้ที่เกิดกับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 (Student outcomes)

องค์ประกอบผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะต่าง ๆ ความรู้และความชำนาญที่นักเรียนควรรอบรู้ เพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ การทำงานและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความรู้ด้านเนื้อหาและหัวข้อหลักในศตวรรษที่ 21 (Core Subject and 21st Century Themes)

การรอบรู้เนื้อหาวิชาพื้นฐานและหัวข้อหลักที่นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1.1 สารวิชาหลัก (Core Subject) ได้แก่

- (1) ภาษาอังกฤษ การอ่าน หรือภาษาแม่
- (2) ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ
- (3) ศิลปะ

- (4) คณิตศาสตร์
- (5) เศรษฐศาสตร์
- (6) วิทยาศาสตร์
- (7) ภูมิศาสตร์
- (8) ประวัติศาสตร์
- (9) การเมืองการปกครองและหน้าที่พลเมือง

1.1.2 การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสภาวะการณ์ของโลก (Global Awareness)

ประกอบด้วย

- (1) การใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการทำความเข้าใจและรับมือกับประเด็นสำคัญในระดับโลก
- (2) การเรียนรู้และทำงานร่วมกับบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมและศาสนาที่หลากหลาย โดยเคารพซึ่งกันและกัน
- (3) มีความเข้าใจในชาติและศาสนาอื่น รวมถึงการใช้ภาษาต่างประเทศ

1.1.3 ความรู้ความเข้าใจด้านการเป็นผู้ประกอบการ การเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) ประกอบด้วย

- (1) ความสามารถในการตัดสินใจเลือกทางเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสม
- (2) เข้าใจความสำคัญของระบบเศรษฐกิจต่อสังคม
- (3) ใช้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มผลผลิตในการทำงาน

1.1.4 ความรู้ความเข้าใจด้านหน้าที่พลเมือง (Civic Literacy) ประกอบด้วย

- (1) การติดตามข่าวสารบ้านเมืองและเข้าใจกลไกการทำงานของรัฐบาล
- (2) การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง รู้จักสิทธิและหน้าที่พลเมืองในทุกๆระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น รัฐ ประเทศ และระดับโลก
- (3) มีความเข้าใจถึงผลกระทบในระดับท้องถิ่นและระดับโลกจากการตัดสินใจทางการเมือง

1.1.5 ความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพ (Healthy Literacy) ประกอบด้วย

- (1) รู้และเข้าใจถึงข้อมูลและบริการพื้นฐานด้านสุขภาพ และรู้จักใช้ข้อมูลและบริการเหล่านั้นเพื่อดูแลสุขภาพของตนเอง
- (2) เข้าใจวิธีดูแลและป้องกันสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
- (3) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงและการลดความเครียด
- (4) กำหนดเป้าหมายด้านสุขภาพสำหรับตนเองและครอบครัว
- (5) เข้าใจประเด็นความปลอดภัยทางสาธารณสุขทั้งในประเทศและระหว่าง

ประเทศ

1.1.6 ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) ประกอบด้วย

(1) มีความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และป้องกันสิ่งแวดล้อม

(2) มีความรู้ความเข้าใจในผลกระทบทางสังคมต่อสิ่งแวดล้อม

(3) สนใจและวิเคราะห์ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และสร้างวิธีการป้องกันมลภาวะที่มีประสิทธิภาพ

(4) สร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในสังคม

1.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills)

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นทักษะขั้นสูงที่มีความสำคัญที่สุดในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับการทำงานในระบบเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และเทคโนโลยีเข้ามาทำหน้าที่แทนมนุษย์ ประกอบด้วย

1.2.1 การสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ประกอบด้วย

(1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ (Think Creatively) เป็นการใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย เช่น การระดมสมอง การสร้างแนวคิดใหม่ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง วิเคราะห์และประเมินแนวคิดใหม่อย่างสร้างสรรค์

(2) การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ (Work Creatively with Others) เป็นการสร้างและสื่อสารแนวคิดใหม่ ๆ ไปถึงผู้อื่น เปิดใจและยอมรับมุมมองใหม่ที่ส่งผลต่อระบบการทำงาน เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในสภาพการณ์ที่อาจเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อจำกัด สามารถสร้างวิกฤตให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ และสามารถนำเอาข้อผิดพลาดมาปรับปรุงงานได้อย่างต่อเนื่อง

(3) การใช้นวัตกรรม (Implement Innovations) เป็นการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ในการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมที่สร้างขึ้น

1.2.2 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ประกอบด้วย

(1) การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (Reason Effectively) เป็นการเลือกใช้เหตุผลอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ

(2) การใช้การคิดเชิงระบบ (Use Systems Thinking) เป็นการวิเคราะห์จากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย ๆ เพื่อสร้างผลผลิตในระบบที่ซับซ้อน

(3) การตัดสินใจคุณค่าและการตัดสินใจ (Make Judgment and Decisions) เป็นการวิเคราะห์และประเมินเหตุการณ์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ วิเคราะห์และ

ประเมินมุมมองทางเลือกที่สำคัญ สังเคราะห์และเชื่อมโยงชุดความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถตีความสารสนเทศและหาข้อสรุป และทบทวนกระบวนการและประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง

(4) การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการแก้ปัญหาที่พบด้วยวิธีการที่หลากหลาย กำหนดและวางกรอบที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา

1.2.3 การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communication and Collaboration) ประกอบด้วย

(1) ความชัดเจนในการสื่อสาร (Communicate Clearly) เป็นความสามารถในการนำเสนอความคิดทั้งการพูดและการเขียนที่ชัดเจนและเหมาะสม สามารถฟังและถอดความหมายได้อย่างถูกต้อง ใช้การสื่อสารเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย รู้จักใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม และสื่อสารในบรรยากาศที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaborate with others) เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับทีมที่มีสมาชิกที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพและด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน เข้าใจถึงความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน และให้คุณค่ากับการมีส่วนร่วมของทุกคนในทีม

1.3 ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills)

ประชาชนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในยุคที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะทางด้านเทคโนโลยีจะช่วยส่งเสริมทักษะด้านการงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิต นักเรียนต้องเรียนรู้ทักษะด้านการจัดการและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่อย่างมากมายมหาศาลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปรับตัวให้เข้ากับเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างสรรค์แนวคิดของตนเอง ประกอบด้วย

1.3.1 ความรู้ความเข้าใจสารสนเทศ (Information Literacy) ประกอบด้วย

(1) การเข้าถึงและประเมินสารสนเทศ (Access and Evaluate Information) เป็นความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ และประเมินความถูกต้องของสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ

(2) การใช้และจัดการสารสนเทศ (Use and Manage Information) เป็นความสามารถในการประยุกต์ใช้สารสนเทศได้อย่างสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รู้จักใช้เครื่องมือและจัดการกับข้อมูลที่มาจกหลากหลายแหล่งได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจประเด็นทางจริยธรรมและทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและใช้สารสนเทศ

1.3.2 ความรู้ความเข้าใจสื่อ (Media Literacy) ประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์สื่อ (Analyze Media) มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการสร้างสื่อในเรื่องของการสร้างขึ้นทำไมและสร้างขึ้นอย่างไร การวิเคราะห์ความหมายที่หลากหลายของสื่อ คุณค่า มุมมอง และอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรมและความเชื่อ รวมถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงและการใช้สื่อ

(2) การสร้างสื่อ (Create Media Products) มีความเข้าใจในการเลือกสร้างสื่อที่เหมาะสมตามคุณลักษณะของงาน และมีความเข้าใจต่อการสร้างสื่ออย่างมีประสิทธิภาพและสนองต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม

1.3.3 ความรู้ความเข้าใจไอซีที (ICT Literacy) ประกอบด้วย

(1) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย จัดระบบ และประเมินสื่อสารสนเทศ

(2) การใช้เครื่องมือดิจิทัลเทคโนโลยีในการสื่อสาร เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเพื่อเข้าถึง จัดการ บูรณาการ ประเมิน และสร้างสารสนเทศ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน

(3) มีความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรมในการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4 ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills)

นอกจากทักษะการคิดและความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ แล้ว นักเรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีทักษะชีวิตและอาชีพในการรับมือกับความซับซ้อนของการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย

1.4.1 ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) เป็นความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับหน้าที่และความรับผิดชอบอันหลากหลาย สามารถทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา รับมือกับปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี และจัดการกับความคิดเห็นและความเชื่อที่แตกต่างเพื่อหาทางออกที่เหมาะสม

1.4.2 การริเริ่มและการชี้นำตนเอง (Initiative and Self-Direction) เป็นความสามารถในการบริหารเวลาและจัดการกับงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รักษาสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวได้ดี รับผิดชอบงานของตนเองได้โดยไม่ต้องมีคนคอยควบคุม สามารถจัดการและต่อยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง วิเคราะห์และถอดบทเรียนจากประสบการณ์ในอดีตเพื่อใช้พัฒนาตนเองในอนาคต

1.4.3 ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้วัฒนธรรมข้ามชาติ (Social and Cross-Cultural Skills) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและมีความเป็นมืออาชีพ สามารถทำงาน

ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับทีมที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมและสังคมที่หลากหลาย และเปิดรับแนวคิดที่แตกต่างกันได้

1.4.4 การเพิ่มผลผลิตและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Productivity and Accountability) เป็นความสามารถในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ไม่ว่าจะเจออุปสรรคหรือแรงกดดัน รู้จักวางแผน จัดลำดับความสำคัญ และจัดการกับงานให้ลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ มีคุณลักษณะของการเป็นพนักงานที่ดี

1.4.5 ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) เป็นความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาและการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อให้งานลุล่วงตามเป้าหมาย รู้จักใช้จุดแข็งของคนอื่นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน รับผิดชอบต่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

2. ระบบการสนับสนุนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Support Systems)

จากทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องมีระบบการสนับสนุนที่จะเสริมสร้างทักษะให้แก่นักเรียน ดังนี้

2.1 มาตรฐานในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards) เน้นย้ำที่

- (1) ทักษะ เนื้อหา ความรู้ ความเชี่ยวชาญ
- (2) การสร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนหัวข้อหลักในศตวรรษที่ 21 ด้วยรูปแบบการบูรณาการ
- (3) ความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งมากกว่าความรู้ที่ผิวเผิน
- (4) การนำนักเรียนเข้าสู่ข้อมูลของโลกที่แท้จริง เครื่องมือและผู้เชี่ยวชาญที่นักเรียนจะได้พบในโรงเรียน ในการทำงาน และในชีวิตจริง นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อมีโอกาสได้แก้ปัญหาที่มีความหมาย ที่จะช่วยประเมินประสิทธิผลของระบบการศึกษา ที่ช่วยให้เห็นประสิทธิภาพที่สูงสุดของนักเรียน

(5) การใช้วิธีวัดผลการเรียนรู้

2.2 การประเมินผลทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century) ประกอบด้วย

- (1) สนับสนุนให้เกิดการประเมินผลที่สมดุล รวมทั้งการทดสอบที่เป็นมาตรฐาน ควบคู่ไปกับการประเมินผลระหว่างและการประเมินผลรวบยอด
- (2) เน้นย้ำการป้อนข้อมูลกลับที่เป็นประโยชน์ต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของนักเรียนที่ถูกฝังลึกลงในการเรียนรู้แต่ละวัน
- (3) ช่วยให้มีผลสัมฤทธิ์ในการประเมินผลโดยใช้เทคโนโลยี การประเมินระหว่างภาคและปลายภาค ที่ใช้วัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดในตัวนักเรียน
- (4) สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานของนักเรียนให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพ

2.3 หลักสูตรและการสอน (Curriculum and Instruction) ประกอบด้วย

(1) การสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 แยกย่อยไปตามบริบทของสาระวิชาหลักและหัวข้อเนื้อหาที่บูรณาการในศตวรรษที่ 21

(2) มุ่งเน้นการจัดหาโอกาสในการประยุกต์ใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 และในการเรียนรู้ตามศักยภาพ

(3) ใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยี การสืบเสาะ การแก้ปัญหาเป็นฐาน และพัฒนาการคิดขั้นสูง

(4) กระตุ้นให้มีการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนใกล้โรงเรียน

2.4 การพัฒนาผู้มืออาชีพ (Professional Development) ประกอบด้วย

(1) เน้นให้ครูสามารถสร้างการบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือและกลยุทธ์ในการสอนเข้ามาใช้ในชั้นเรียน และสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

(2) สร้างความสมดุลระหว่างการสอนแบบตรงกับวิธีสอนแบบโครงการงาน

(3) ชี้ให้เห็นชัดว่าความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง จะสามารถนำไปสู่ทักษะการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในศตวรรษที่ 21 อื่น ๆ

(4) จัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครู ซึ่งจะเป็นตัวอย่างรูปแบบการเรียนรู้ในชั้นเรียน ที่จะเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียน

(5) สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ ลีลาการเรียนเฉพาะตัว สติปัญญา จุดอ่อน จุดแข็งของนักเรียน

(6) ช่วยให้ครูพัฒนาความสามารถในการใช้ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับของนักเรียน

(7) สนับสนุนให้เกิดการประเมินผลการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน

(8) กระตุ้นให้มีการแบ่งปันความรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย

(9) สร้างรูปแบบการพัฒนาทางวิชาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน

2.5 บรรยากาศในการเรียนรู้ (Learning Environments) ประกอบด้วย

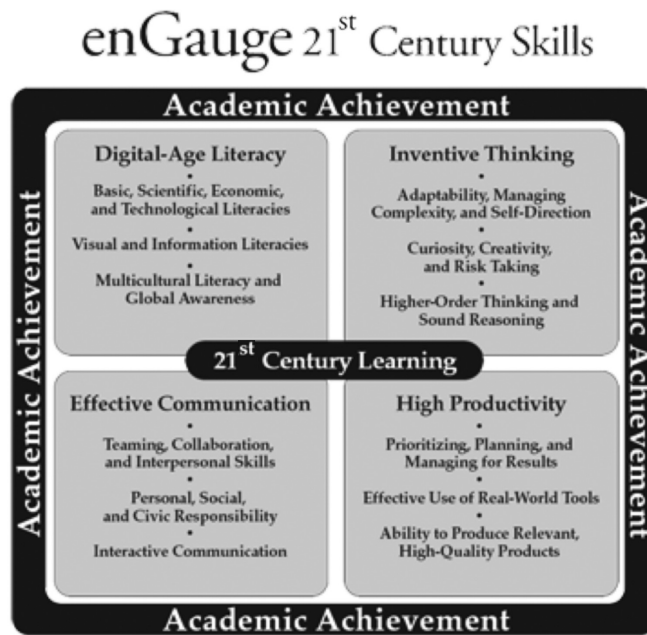
(1) สร้างแนวปฏิบัติทางการเรียน รับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผล

(2) สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วมการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมทั้งการบูรณาการทักษะสู่ชั้นเรียน

(3) สร้างให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นจริงตามบริบท

- (4) สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อ เทคโนโลยี เครื่องมือและแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- (5) ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนรู้เป็นกลุ่มและเรียนเป็นรายบุคคล
- (6) ขยายผลสู่ชุมชนทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์

นอกจากกรอบทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของกลุ่ม P21 ที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีนักวิชาการกลุ่มอื่นที่ได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เอาไว้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งความร่วมมือของห้องวิจัยการศึกษาเขตภาคกลางตอนเหนือ (North Central Regional Education Laboratory: NCREL) และกลุ่มเมทิริ (Metiri Group) ภายใต้การดูแลของสถาบันวิทยาศาสตร์ศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอกรอบความสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 กรอบผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสำหรับทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของ NCREL และ Metiri Group
ที่มา: NCREL and Metiri Group (2003)

จากภาพที่ 7 กรอบผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสำหรับทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของ NCREL และ Metiri Group อธิบายเอาไว้ 4 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัล ความคิดเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการเพิ่มผลผลิตระดับสูง ดังนี้ (NCREL and Metiri Group. 2003)

1. ความรู้ความเข้าใจในยุคดิจิทัล (Digital-age literacy) ประกอบด้วย

1.1 ความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน (Basic literacy) เป็นความชำนาญด้านภาษาอังกฤษและด้านคณิตศาสตร์ที่จำเป็นต่อการทำงานและการดำรงชีวิต และสามารถนำไปพัฒนาความรู้ในด้านต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล

1.2 ความรู้ความเข้าใจวิทยาศาสตร์ (Science literacy) เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและวัฒนธรรม และผลผลิตทางเศรษฐกิจ

1.3 ความรู้ความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ (Economic literacy) เป็นความรู้ความสามารถในการระบุปัญหา ทางเลือก ต้นทุน และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ วิเคราะห์แรงจูงใจในทางเศรษฐศาสตร์ ตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและนโยบาย รวบรวมและจัดระเบียบหลักฐานทางเศรษฐกิจ และกำหนดระดับความสำคัญของผลดีผลเสียที่เกิดขึ้น

1.4 ความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยี (Technology literacy) เป็นความสามารถเกี่ยวกับความหมายของเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีในการทำงาน จุดมุ่งหมายของการใช้เทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

1.5 ความรู้ความเข้าใจเชิงทัศนยะ (Visual literacy) เป็นความสามารถในการตีความการใช้ การเห็นคุณค่า และการสร้างรูปภาพและวิดีโอ โดยใช้สื่อที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาความคิดขั้นสูง การตัดสินใจ การสื่อสารและการเรียนรู้

1.6 ความรู้ความเข้าใจสารสนเทศ (Information literacy) เป็นความรู้ความสามารถในการประเมินสารสนเทศจากสื่อที่หลากหลาย การสืบค้นสารสนเทศ การกำหนดที่อยู่ สังเคราะห์ และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสรรค์และการสื่อสารสารสนเทศ

1.7 ความรู้ความเข้าใจพหุวัฒนธรรม (Multicultural literacy) เป็นความสามารถในการเข้าใจและซาบซึ้งในความหลากหลายและความแตกต่างของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อในวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมอื่น ๆ

1.8 จิตสำนึกต่อโลก (Global awareness) เป็นการรับรู้และการเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศชาติ หน่วยงานทางเศรษฐกิจทั้งส่วนบุคคลและสาธารณะ กลุ่มสังคมวัฒนธรรม และบุคคลในโลก

2. ความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Inventive thinking) ประกอบด้วย

2.1 ความสามารถในการปรับตัวและการจัดการเรื่องที่ซับซ้อน (Adaptability and managing complexity) เป็นความสามารถในการปรับตัวในด้านการคิด ทักษะคิด หรือความเชื่อเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบันหรืออนาคต และความสามารถในการจัดการกับเป้าหมาย ภาระงาน และปัจจัยนำเข้าที่หลากหลาย ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเวลา ทรัพยากรและระบบ

2.2 การชี้นำตนเอง (Self-direction) เป็นความสามารถในการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ การวางแผนเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย การจัดการเวลาอย่างอิสระ และความอิสระในการประเมินการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง

2.3 ความใฝ่รู้ (Curiosity) เป็นความอยากรู้อยากเห็นหรือการจุดประกายความสนใจเพื่อจะเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป

2.4 ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นการนำบางสิ่งบางอย่างมาพัฒนาปรับปรุงจากของเดิมหรือสร้างขึ้นใหม่

2.5 ความกล้าเสี่ยง (Risk taking) เป็นความกล้าที่จะเผชิญความผิดพลาด การสนับสนุนสิ่งที่ไม่เป็นทางการหรือไม่ได้รับความนิยม หรือการจัดการกับปัญหาที่ไม่ทราบวิธีการแก้ไขที่ชัดเจน

2.6 การคิดขั้นสูงและการให้เหตุผลที่เหมาะสม (Higher-order thinking and sound reasoning) เป็นการรับรู้กระบวนการการวิเคราะห์ การให้เหตุผล การอนุมานและตีความ การประเมิน และการสังเคราะห์ในบริบทด้านวิชาการและการแก้ปัญหา

3. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective communication) ประกอบด้วย

3.1 การทำงานเป็นทีมและความร่วมมือ (Teaming and collaboration) เป็นความร่วมมือกันในการทำงานระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหา สร้างผลิตภัณฑ์หรือเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ

3.2 ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal skill) เป็นความสามารถในการเข้าใจและการจัดการอารมณ์ การตั้งใจและพฤติกรรมของตนเองและบุคคลอื่นระหว่างที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและในบริบททางสังคมอื่นๆ

3.3 ความรับผิดชอบส่วนตัว (Personal responsibility) เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอย่างลึกซึ้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การเชื่อมโยงความรู้ การบูรณาการ ความเป็นพลเมือง คุณภาพชีวิต การเป็นสมาชิกของครอบครัวและสังคม การเป็นผู้เรียนและคนทำงาน

3.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) เป็นความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีและควบคุมการใช้ให้อยู่ในทางที่เหมาะสมและปกป้องสังคม สิ่งแวดล้อม และประชาธิปไตย

3.5 การสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive communication) เป็นการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลในลักษณะทั่วไปโดยใช้เครื่องมือ การสื่อสารและกระบวนการร่วมสมัย

4. การเพิ่มผลผลิตระดับสูง (High productivity) ประกอบด้วย

4.1 การลำดับความสำคัญ การวางแผนและการจัดการ (Prioritizing, planning and managing for results) เป็นความสามารถในการจัดระบบ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและจัดการกับ โครงการและปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การใช้เครื่องมือในโลกความเป็นจริงอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective use of real-world tools) เป็นความสามารถในการใช้เครื่องมือในโลกความเป็นจริง ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เครือข่าย และอุปกรณ์ต่อพ่วงในบริบทของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการทำงาน สื่อสาร ร่วมมือกับบุคคลอื่น แก้ปัญหาและบรรลุผลงาน

4.3 ความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงที่เกี่ยวข้องกัน (Ability to produce relevant, high-quality products) เป็นความสามารถในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนอง ความต้องการโดยใช้เครื่องมือในโลกความเป็นจริง เพื่อแก้ปัญหาหรือสื่อสารเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น ผลผลิตที่สร้างขึ้นอาจเกี่ยวข้องกับสื่อหรือเครื่องมือทางเทคโนโลยี ทรัพยากร หรือการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่บุคคลอื่น

จะเห็นได้ว่าทั้งกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills และ NCREL and Metiri Group มีความคล้ายคลึงกัน โดยจะเน้นให้นักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีความรู้ที่เป็นสาระ วิชาหลัก เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการทำงาน นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะในการเรียนรู้และทักษะ ชีวิตเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียน การทำงาน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคของสังคมความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารอย่างรุนแรง โดยเฉพาะทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่นักเรียนในศตวรรษที่ 21 ทุกคนจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ทักษะและคุณธรรมจริยธรรม ในการใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้

3. การศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการเรียน การสอนเช่นกัน กล่าวคือ ในส่วนของการสอนผู้สอนจะสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศทางด้านวิชาการ แทนการทำหน้าที่เป็นผู้บอกผู้ป้อนความรู้ในชั้นเรียน หรือในห้องปฏิบัติการที่ผ่านมา ดังนั้น หลัก การสอนที่จำเป็นก็คือ การเน้นย้ำให้เป็นในลักษณะผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) มากขึ้น โดยผู้สอนจะช่วยผู้เรียนให้รู้จักและสามารถจัดการกับข้อมูลและการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สำหรับวิธีสอนให้เกิดการเรียนรู้โดยผู้เรียนเองในศตวรรษที่ 21 นี้ ทำให้ผู้สอนสามารถ สร้างแนวคิดในการชี้แนะ เพื่อให้เป็นประสบการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อีกแนวทางหนึ่ง คือ การเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) ซึ่งผู้สอนจะต้องใช้ความสามารถและสมรรถนะในการ

ป้อนกลับองค์ความรู้ที่เกิดจากการใช้หลักการ และแนวทางในการปรับแก้บริบทในสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงหรือในภาวะฉุกเฉินได้ จึงไม่ใช่การบอกให้รู้ถึงวิธีแก้ไขโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้น การเรียนการสอนแบบเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นการเรียนรู้ที่ทำนายต่อการทำความเข้าใจบริบท เพื่อใช้ในการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้โดยตรงจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และข้อมูลระหว่างผู้เรียน ผู้สอนร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ และพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้สำหรับอนาคตอย่างกว้างขวางเป็นเครือข่ายอีกด้วย ซึ่งเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ คือ การเขียน ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้กลวิธีและเทคนิคการเขียนให้แคล่วคล่องเพื่อใช้ในการสื่อสารและสื่อความเข้าใจ ซึ่งในเบื้องต้นอาจจะได้จากผู้สอนใช้จนเกิดความชำนาญ สามารถที่จะผลิตการเรียนรู้จากอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยตนเอง ชุมชนเรียนรู้ดังกล่าวจึงต้องประกอบด้วย ผู้เรียนและผู้สอนเป็นสำคัญซึ่งจะเรียกว่าเป็นชุมชนแห่งความสงสัยใคร่รู้ (Community of Inquiry) มุ่งที่จะสร้างประสบการณ์ทางการศึกษา ให้เกิดขึ้นด้วยกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ดังนั้น องค์ประกอบที่สร้างขึ้นเป็นประสบการณ์ทางการศึกษาที่นับว่าเป็นสื่อกลางของการสื่อสารระหว่างกันจะประกอบด้วย การสร้างปัญญาผลผลิต การจัดการบรรยากาศ การสร้างการมีส่วนร่วม และเทคนิควิธีการส่งเสริมสนับสนุน (Garrison. 2011)

การจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงวิธีการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เป็นปรากฏการณ์ของโลกปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนช่วย และเป็นสื่อในการเรียนรู้ของทั้งผู้สอนและผู้เรียนในทุกระดับของการศึกษา ทั้งนี้วิธีการสำคัญของการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สำคัญ คือ ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์เข้าใจเกี่ยวกับสาระที่ควรเรียนรู้สำหรับการประกอบอาชีพในอนาคตและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเทคโนโลยีที่มีอยู่ ในขณะที่การเรียนรู้ของผู้สอนก็คือความสามารถในการสอนในลักษณะที่เป็นผู้เรียนร่วมกันกับผู้สอนซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่รู้และใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคตได้ (Beare & Slaughter. 1993) ดังนั้น เทคนิคที่ใช้ในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนก็คือการสร้างกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้ที่มีโครงการเป็นฐาน (Project-based Learning 2012) เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้นำไปสู่ทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในชีวิตที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมมือกัน ในการกำหนดปัญหาและสร้างวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นความสำเร็จของการทำงานเป็นทีมและร่วมมือกันอันส่งผลให้สามารถยืนหยัดการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมในอนาคตได้ (Bender. 2012) นักวิชาการของสหรัฐอเมริกาเรียกการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่า “Structured dialogue” หมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้ได้ความสามารถในการแก้ปัญหาและสร้างองค์ความรู้ใหม่นั้นเอง ดังนั้นมิติในการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ของสหรัฐอเมริกาก็มีนักวิชาการเสนอรัฐบาลในหลายประเด็นด้วยกัน เช่น การกำหนดมิติการเรียนการสอนสำหรับประเทศที่เหมาะสม โดยเสนอว่ามีด้วยกัน 4 มิติ (Alexander R.J. 2005) คือ

- 1) มิติของการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และทักษะของประชาชน
- 2) มิติของการสร้างความสัมพันธ์ในรูปของคุณภาพการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การสร้างความร่วมมือและพัฒนาชุมชน
- 3) มิติของภาวะผู้นำกลยุทธ์ที่นำไปสู่การคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Thinking) ที่ส่งผลให้ได้การปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best Practice)
- 4) มิติของการคิดสำหรับอนาคตที่นำไปสู่การวิจัยเชิงพยากรณ์แบบกลยุทธ์ (Strategic Foresight Research)

ในส่วนของประเทศไทยจากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ข้อ 5.2.4 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจากแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาไว้ประเด็นหนึ่งว่า จะยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ทักษะในศตวรรษที่ 21

วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึงทักษะของบุคคลในศตวรรษที่ 21 เอาไว้ว่า ต้องเป็นบุคคลที่พร้อมเรียนรู้ เป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ พร้อมทั้งจะเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง สามารถเรียนรู้และปรับตัวได้อย่างทันท่วงที ซึ่งทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต คือ 3R x 7C

3R ได้แก่

1. Reading (อ่านออก)
2. Writing (เขียนได้)
3. Arithmetic (คิดเลขเป็น)

7C ได้แก่

1. Critical thinking and problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)
2. Creativity and innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)
3. Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)
4. Collaboration, teamwork and media literacy (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

5. Communication, information and media literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
6. Computing and ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร)
7. Career and learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กำหนดเป้าหมายผู้เรียนในแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ได้เพิ่มเติมความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) เป็นทักษะที่ 8 ดังนั้น ทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เรียกว่า 3Rs x 8Cs ประกอบด้วย

3Rs ได้แก่

1. Reading (การอ่านออก)
2. Writing (การเขียนได้)
3. Arithmetics (การคิดเลขเป็น)

8Cs ได้แก่

1. Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)
2. Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)
3. Cross – cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)
4. Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)
5. Communications, Information and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
6. Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร)
7. Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้)
8. Compassion (ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม)

การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หน่วยงานที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย มีดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2546 ซึ่งเป็นผลจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับโครงสร้างการบริหารราชการเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำข้อเสนอนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางและดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากร การจัดตั้ง จัดสรรทรัพยากรและบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. พัฒนาระบบการบริหารและส่งเสริมประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศ การบริหารและการจัดการศึกษา
4. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา
5. พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ และประสาน ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นของเขตพื้นที่การศึกษา
6. ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิสัยทัศน์

การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย

พันธกิจ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา และบูรณาการการจัดการศึกษา

กลยุทธ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ
2. สร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
2. ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

1. ลดภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและทักษะในการสื่อสารของครู ให้มีสมรรถนะด้านการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสามารถทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

4. เสริมสร้างระบบแรงจูงใจให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามีขวัญกำลังใจในการทำงาน เกิดผลการปฏิบัติงานเชิงประจักษ์

5. ส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู การเป็นครูมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ

6. ส่งเสริม สนับสนุนในองค์กร องค์กรคณะบุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วางแผน สรรหา ย้าย โอนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของโรงเรียนและชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

1. กระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการศึกษา
2. ส่งเสริมเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

3. ส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนานโยบายและเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

4. ส่งเสริมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรคณะบุคคลให้มีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน

5. ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่พิเศษและระดับตำบล

2. กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น

กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้โครงสร้างการบริหารของกรมการปกครองท้องถิ่น มีหน้าที่พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้ (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น. 2561)

วิสัยทัศน์

กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น เป็นองค์กรหลักในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐาน

พันธกิจ

พันธกิจที่ 1 สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม บุคลากรทางการศึกษาเป็นมืออาชีพ

พันธกิจที่ 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พันธกิจที่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มขีดความสามารถในการส่งเสริม สนับสนุน การบริหารจัดการ ทำแผนงบประมาณ และข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กิจกรรมเยาวชน กิจานันทนาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพมาตรฐาน

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาและสนับสนุน ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมให้แก่เด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาและสนับสนุน ส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา บุคลิกภาพและสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสามารถพัฒนาความต้องการ ความสนใจ ความถนัดทางด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถทางวิชาชีพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รับผิดชอบต่อสังคม ครอบครัว ประเทศชาติ สามารถอยู่ในสังคม และประเทศชาติ ได้อย่างมีความสุข

3. การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน มีหน้าที่ในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงานด้านกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก และเยาวชน ประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

4. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีหน้าที่ในการดำเนินงาน และส่งเสริม สนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

โครงสร้างการบริหาร

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป ดำเนินการด้านบริหารงานบุคคล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ สนับสนุน ส่งเสริมเกี่ยวกับระบบงานสารบรรณของกอง และกลุ่มงานให้มีประสิทธิภาพ งานประชาสัมพันธ์ งานมูลนิธิช่วยการศึกษาท้องถิ่น

2. กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาท้องถิ่น ดำเนินการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน การจัดการศึกษาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

3. กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น ดำเนินการส่งเสริมและ พัฒนาการกำหนดนโยบาย การวางแผนทางการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน การจัดเก็บข้อมูลทางการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล การถ่ายโอนภารกิจทางการศึกษา การจัดตั้ง งบประมาณทางการศึกษา

4. กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการพัฒนา คุณภาพการศึกษา พัฒนาหลักสูตร กิจกรรม แผนจัดประสบการณ์ ประสานความร่วมมือด้าน การศึกษาปฐมวัย กำหนดมาตรฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดตั้ง ยุบ ย้าย รวม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประสานการดำเนินงานด้านการบริหารและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดชีวิตในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. กลุ่มงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนารูปแบบการดำเนินการด้านกิจกรรมเด็กเยาวชน ประชาชน ด้านกีฬานันทนาการ การถ่ายโอนด้านกีฬา การป้องกันยาเสพติด การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย

3. สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีระเบียบการปกครองตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติบริหารราชการกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้ง และเป็นผู้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครและตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการศึกษา มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาให้เด็กในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรมและมีทักษะในการดำรงชีวิต โดยสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาในระบบอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ เป็นศูนย์กลางเครือข่ายสารสนเทศด้านการศึกษา ส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานศึกษา. 2559)

การจัดการศึกษาในพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2427 ในรูปแบบของโรงเรียนราษฎรที่วัดมหรณพาราม ต่อมาในปี พ.ศ. 2430 มีการขยายการจัดการศึกษาโดยจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบเป็นกรมศึกษาธิการ และเป็นกระทรวงธรรมการเมื่อปี พ.ศ. 2435 และในปี พ.ศ. 2441 ได้มีโครงการทางการศึกษาเกิดขึ้น โดยแบ่งความรับผิดชอบให้กรมศึกษาธิการของกระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาในกรุงเทพมหานคร และให้กระทรวงมหาดไทยจัดการศึกษาในหัวเมืองร่วมกับพระสงฆ์ ภายหลังจากได้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปถึงระดับตำบลระหว่างปี พ.ศ. 2454 ถึง พ.ศ. 2475 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา 3 กระทรวง คือ

1. กระทรวงนครบาล รับผิดชอบที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนกลาง
2. กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนภูมิภาค
3. กระทรวงธรรมการ ทำหน้าที่ประสานงานให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบาย

กรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 โดยการเปลี่ยนแปลงแบบการปกครองนครหลวงกรุงเทพมหานครธนบุรี องค์การบริหารนครหลวงธนบุรี เทศบาลนครหลวงธนบุรี ตลอดจนสุขาภิบาลต่าง ๆ ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นหน่วยการปกครองเดียวกัน คือ กรุงเทพมหานคร รวมถึงการรับโอนการจัดการศึกษาจากหน่วยงานที่ยุบรวมกัน (สำนักงานศึกษา. 2551)

แนวทางการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่กระทบต่อประชากรใน กรุงเทพมหานครโดยตรง กรุงเทพมหานครในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการพัฒนาการศึกษาจนได้รับการรับรองมาตรฐานประกัน คุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. คณะผู้บริหาร กรุงเทพมหานครได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้นักเรียนมีคุณภาพมาตรฐาน โดยกำหนดให้มีการประเมินคุณภาพมาตรฐานโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครตามกรอบนโยบาย

นโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

นโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานการศึกษามีหน้าที่ความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหาร การจัดการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางเครือข่าย สารสนเทศด้านการศึกษา ส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำนักงานการศึกษาได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตลอดจนนโยบายของรัฐในด้านการศึกษาตาม กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนบริหารราชการ กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมี คุณภาพตามมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารในการบริหารการเรียนการสอน ส่งเสริมให้มีการสอนภาษาต่างประเทศโดยครูชาวต่างประเทศ พัฒนาโรงเรียนด้วยระบบเครือข่ายโรงเรียน โดยนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนได้รับความร่วมมือ จากหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน (สำนักงานการศึกษา. 2553)

การบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็น นิติบุคคล จัดระบบการบริหารการศึกษาในลักษณะสายการบังคับบัญชา คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตและโรงเรียนตามลำดับ โดยมีสำนักงานการศึกษาเป็นฝ่ายอำนวยการ หรือหน่วยงานที่ปรึกษาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแลในระดับกรุงเทพมหานคร และฝ่ายการศึกษา เป็นส่วนราชการที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกันในระดับสำนักงานเขตซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของ ผู้อำนวยการเขต โดยมีศูนย์วิชาการเขต กลุ่มโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น ส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ให้เป็นไปตามนโยบายและบรรลุ เป้าหมาย

บทบาทหน้าที่ของกรุงเทพมหานครในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของกรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ดูแลมาตรฐาน กำกับติดตาม ดูแล สนับสนุนทรัพยากร ซึ่งกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการจัดการศึกษาหลายระดับและหลายรูปแบบ ดังนี้ (สำนักงานศึกษา. 2551)

1. การจัดในรูปแบบศูนย์เลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน ซึ่งดำเนินงานในลักษณะของการให้ความสนับสนุนชุมชนที่เปิดดำเนินการและสำนักอนามัยซึ่งเปิดสถานเลี้ยงเด็กกลางวันและให้การสนับสนุนบ้านเลี้ยงเด็ก
2. การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักการศึกษาและสำนักงานเขต
3. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยแพทยศาสตร์และพยาบาลเกื้อการุณย์ ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยวชิราวุธ
4. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพพระยาศรีในโรงเรียน ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร และจัดให้แก่กลุ่มสนใจตามความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน

วิสัยทัศน์

นักเรียนกรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่ดี มีองค์ความรู้ มีทักษะในการดำรงชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

พันธกิจ

1. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ มีคุณธรรมสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
2. พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครสู่ความเป็นมืออาชีพ
3. พัฒนามาตรฐานการศึกษา และระบบประกันคุณภาพการศึกษา
4. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
5. ส่งเสริมการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา
6. พัฒนาระบบบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพที่เน้นบูรณาการ ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์

1. ยกกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ
2. พัฒนาสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครมีความเป็นมืออาชีพ
3. เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ
4. เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมืองที่ดี
5. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา
6. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร

4. สำนักการศึกษาเมืองพัทยา

สำนักการศึกษา (เมืองพัทยา. 2561) เป็นหน่วยงานย่อยภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของเมืองพัทยา เป็นหน่วยงานที่มีอยู่เดิมโดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและพัฒนาการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษาและการศึกษานอกระบบการศึกษา และการศึกษิตตามอัธยาศัย เช่น การจัดการศึกษาปฐมวัย อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา งานบริหารวิชาการ งานโรงเรียน งานนิเทศการศึกษา งานกิจการนักเรียน งานการศึกษาปฐมวัย งานขยายโอกาสทางการศึกษา งานฝึกและส่งเสริมอาชีพ งานห้องสมุด พิพิธภัณฑ์และเครือข่ายทางการศึกษา งานกิจการศาสนาส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม งานกีฬาและนันทนาการ งานกิจกรรมเด็กเยาวชนโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน และงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับมอบหมาย

โครงสร้างการบริหารงาน

1. ส่วนส่งเสริมการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ ประกอบด้วย ฝ่ายการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ฝ่ายวิชาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและปฐมวัย ฝ่ายห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ และเครือข่ายการศึกษา ฝ่ายกิจการโรงเรียนและนักเรียน สถาบันการท่องเที่ยวและเทคโนโลยีเมืองพัทยา
2. ส่วนส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬาเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย ฝ่ายกิจกรรมเด็กและเยาวชน ฝ่ายส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
3. โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา ประกอบด้วย โรงเรียนเมืองพัทยา 1 (เชิงพิศลยบุตร ราษฎร์บำเพ็ญ) โรงเรียนเมืองพัทยา 2 (เจริญราษฎร์อุทิศ) โรงเรียนเมืองพัทยา 3 (วัดสว่างฟ้าพุทธาราม) โรงเรียนเมืองพัทยา 4 (วัดหนองใหญ่) โรงเรียนเมืองพัทยา 5 (บ้านเนินพัทยาทะเนื่อ) โรงเรียนเมืองพัทยา 6 (วัดธรรมสามัคคี) โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) โรงเรียนเมืองพัทยา 8 (พัทยานุกูล) โรงเรียนเมืองพัทยา 9 (วัดโพธิสัมพันธ์) โรงเรียนเมืองพัทยา 10 (บ้านเกาะล้าน) โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิต)

5. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงริเริ่มงานโครงการเพื่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 โดยทรงมุ่งเน้นการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ มีการพัฒนาทั้งทางด้านองค์ความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาพร้อมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ทรงพยายามค้นหาวิธีการและรูปแบบกิจกรรมที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมสอดคล้องตามความหลากหลายในแต่ละชุมชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลและมีภาวะที่ยากลำบากต่าง ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การดำเนินงานพัฒนาได้ครอบคลุมพื้นที่ในถิ่นทุรกันดารที่มีความหลากหลายแตกต่างกันมีกิจกรรมการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของพื้นที่ อีกทั้งมีผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ร่วมดำเนินการและให้การสนับสนุนการดำเนินงานจำนวนมาก เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา การอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมตั้งแต่ทารกในครรภ์มารดาไปจนถึงเด็กวัยเรียนและเยาวชน

นโยบายแนวทางการทำงานแผนงานของผู้บริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

นโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพเด็กเยาวชนและประชาชนในถิ่นทุรกันดารให้เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รวมถึงเร่งรัดพัฒนามาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยแนวทางการทำงานกำหนดไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดโอกาสของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดารไกลคมนาคม หรือเป็นพื้นที่มีปัญหาด้านความมั่นคงให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาคและมีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน
2. พัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมายสูงสุดอันจะช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยดำเนินการภายใต้แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 – 2559)
3. เผยแพร่ผลการดำเนินงานเพื่อเป็นการถวายพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารโดยสะดวกรวดเร็ว

แนวคิดการบริหารงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

อำนาจหน้าที่การบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีขอบข่าย การบริการงานดังนี้ (สมชาย กาละวงศ์. 2554)

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

1.1 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีหน้าที่ด้านการบริหารงานวิชาการ ได้แก่

1.1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในปัจจุบัน โดยการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (สาระการเรียนรู้แกนกลางร้อยละ 70 สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ร้อยละ 30) แล้วนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรของสถานศึกษาโดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นผู้ให้ความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏในพื้นที่ร่วมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแต่ละโรง จัดทำ โดยประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ลงนามประกาศใช้หลักสูตร

1.1.2 การวางแผนด้านวิชาการ

1.1.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.1.4 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จำนวน 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ

1.1.5 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ (แหล่งเรียนรู้ภายใน แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา)

1.1.6 การนิเทศการศึกษา (นิเทศตามกลุ่มสาระฯ) การจัดกระบวนการเรียนรู้

1.1.7 การแนะแนว

1.1.8 การพัฒนาระบบประเมินคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) ใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษา

1.1.9 การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนการเรียนรู้

1.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

1.2.1 การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน วัดโดยวิธีการหลากหลายให้ เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา

1.2.2 การวัดและประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบ ความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี ช่วงชั้น (แบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น ช่วงชั้นที่ 1 ป.1 - ป.3 ช่วงชั้นที่ 2 ป.4 - ป.6 ช่วงชั้นที่ 3 ม.1 - ม.3 ช่วงชั้นที่ 4 ม.4 - ม.6) สถานศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้เป็น แนวทางการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนดมาตรฐาน

1.2.3 การวัดและประเมินผลระดับชาติ ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้นจะต้องได้รับการทดสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Nation Educational Test : NT) และแบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การวัดประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละระดับเป็นการประเมินใน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 สาระฯ
- 2) การอ่านคิดวิเคราะห์การเขียน
- 3) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (8 ประการ)
- 4) การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรม

แนะแนว กิจกรรมชุมนุมชมรม)

1.3 การผ่านช่วงชั้นและจบหลักสูตรขั้นพื้นฐานผู้เรียนสามารถจบการศึกษา 2 ช่วงชั้น

ช่วงชั้นที่ 1 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ จบการศึกษามาคบบังคับ ช่วงชั้นที่ 2 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คือ จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกณฑ์การจบการศึกษา

1) ผู้เรียนต้องเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ และได้รับการตัดสินผลการเรียนรู้ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์สถานศึกษา

4) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ

2.1 อำนาจหน้าที่การบริหารอยู่ที่กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ในส่วนของโรงเรียนมีเงินบริหาร ดังนี้

2.1.1 เงินกองทุนอาหารกลางวัน

2.1.2 เงินในโครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้แก่ เงินพระราชทาน ทุนเรือนหุ้น เงินบริจาคและเงินโครงการส่งเสริมสหกรณ์

2.1.3 เงินที่จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรได้มีการจัดทำบัญชีรับ - จ่ายเงินที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

2.1.4 งบประมาณรายหัวของเด็กนักเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดสรรให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน นำไปบริหารเกี่ยวกับค่าเครื่องแบบและอุปกรณ์ประกอบเครื่องแบบนักเรียน หนังสือแบบเรียน

2.1.5 งบประมาณค่าเครื่องเขียน อุปกรณ์การเรียนและสื่อการเรียนรู้ที่อยู่ในอำนาจของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน โดยโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเสนอความต้องการวัสดุอุปกรณ์ซึ่งมีความยุ่งยากในการบริหารจัดการให้ไม่ตรงตามความต้องการ ไม่เกิดความคล่องตัว เป็นภาระแก่ครูที่จะนำขึ้นไปโรงเรียนล่าช้า เนื่องจากซื้อรวมกันแล้วมาจัดสรรให้แต่ละโรงเรียนซ้ำซ้อนในปีต่อ ๆ ไป ขาดเอกภาพเนื่องจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไม่อยู่ในฐานะนิติบุคคล จึงไม่สามารถดำเนินการเองได้

2.1.6 เงินกองทุนพัฒนาโรงเรียนโดยการใช้จ่ายเงินในกองทุนนี้ ทางโรงเรียนจะต้องทำโครงการเสนอผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนต้นสังกัด โดยการผ่านเรื่องให้ผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่รับผิดชอบพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้ความเห็นชอบ เมื่อผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนอนุมัติแล้วจึงนำมาดำเนินงานตามโครงการได้ จากนั้นรายงานผลการปฏิบัติให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนทราบเมื่อสิ้นสุดโครงการ

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่จะพิจารณาคัดสรรครูตำรวจตระเวนชายแดนไปปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละโรงเรียน โดยครูใหญ่จะพิจารณามอบหมายงานให้ครูได้ปฏิบัติอย่างน้อยใน 3 สถานภาพ ดังนี้

3.1 ในสถานภาพของครูตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องอบรม บ่มเพาะ ให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาตอบสนองต่อความมุ่งหวังของผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าและชุมชน

3.2 ในสถานภาพของผู้สนองงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 8 โครงการ ซึ่งมุ่งหวัง ให้เด็กและเยาวชนมีโภชนาการที่ดี สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน มีความรู้และทักษะทางวิชาการและการอาชีพพื้นฐานในการดำรงชีวิต รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

3.3 ในสถานภาพการเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ครูตำรวจตระเวนชายแดนยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะการเป็นข้าราชการตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย ได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอภาคเป็นธรรม

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

ด้านการบริหารงานทั่วไปจะเป็นกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้เกิดความคล่องตัว สามารถดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารงานทั่วไปจะประกอบไปด้วยงานธุรการ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยจำแนกภาระงานย่อยได้ ดังนี้

4.1 งานธุรการ ประกอบด้วยงานสารบรรณ การดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน การควบคุมงานเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่น ทะเบียนนักเรียน ทะเบียนครูบัญชีคุมพัสดุ สถิติต่าง ๆ เป็นต้น

4.2 งานอาคารสถานที่ ประกอบด้วย งานการจัดการห้องสำนักงาน ห้องงานธุรการ ห้องพักครู ห้องพยาบาล ห้องประชุม และห้องอื่น ๆ การดูแลรักษาและปรับปรุงอาคารสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย รวมทั้งการปรับปรุงให้มีภูมิทัศน์ที่ดี ร่มรื่น สะอาดและปลอดภัย

4.3 งานความสัมพันธ์กับชุมชน ประกอบด้วย การให้ความร่วมมือกับชุมชน เช่น ให้ความรู้ ให้อบรมอุปกรณ์อาคารสถานที่ ให้บุคลากรไปร่วมกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งการรับความช่วยเหลือจากชุมชน เช่น ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารโรงเรียน เชิญมาเป็นวิทยากรวิชาชีพ เป็นต้น งานความสัมพันธ์กับชุมชนจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเป็นกรรมการสถานศึกษาและการระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องตระหนักต่อความร่วมมือปฏิบัติงานกับชุมชนอย่างดี

5. ด้านการบริหารกิจการนักเรียน

ด้านกิจการนักเรียนถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาวะของผู้เรียนและบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและท้องถิ่น กิจกรรมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ประกอบด้วย

5.1 กิจกรรมแนะแนวการศึกษา ด้านการงานพื้นฐานและอาชีพ ด้านชีวิตและสิ่งแวดล้อม

5.2 กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี

5.3 กิจกรรมชุมนุมและ/หรือกิจกรรมชมรม

5.4 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

6. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. ออนไลน์)

1. เป็นหน่วยงานในการส่งเสริมและประสานงานการศึกษาเอกชนและดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน
2. เสนอนโยบายยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน กำหนดกฎระเบียบ และเกณฑ์มาตรฐานกลางในการจัดการศึกษาเอกชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเอกชน
3. ดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนทางการศึกษาเอกชน การอุดหนุนการศึกษาเอกชน การคุ้มครองการทำงาน สิทธิประโยชน์ของครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเอกชน
4. เป็นศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนข้อมูลและทะเบียนกลางทางการศึกษาเอกชน ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาเอกชน
5. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

วิสัยทัศน์

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยยกระดับคุณภาพการศึกษาสร้างโอกาสให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้พลเมืองมีคุณภาพมีความสมานฉันท์ปรองดอง มีระเบียบวินัย มีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทย สามารถเสริมสร้างความมั่นคงของชาติและศักยภาพในการแข่งขันให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

พันธกิจ

1. เร่งปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบให้สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน
2. เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาเอกชนให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาเอกชนตามหลักธรรมาภิบาลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
4. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่สังคม สันติสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเอกชนให้ได้มาตรฐานสากล
2. เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้พัฒนาตามศักยภาพ
3. เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาเอกชนให้มีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
4. เพื่อร่วมสร้างสันติสุขโดยใช้กลไกการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ วิถีชีวิต อาชีพ

ยุทธศาสตร์

1. การสร้างความสมานฉันท์ สามัคคีปรองดอง และค่านิยมหลัก 12 ประการ
2. การเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างเท่า
3. การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และส่งเสริมการวิจัยพัฒนา
4. การปฏิรูปการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการศึกษา
5. การปฏิรูปครูโดยเน้นการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ
6. การปฏิรูประบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
7. การพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
8. การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
9. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทันสมัย

6. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในที่นี้ คือ โรงเรียนสาธิต โรงเรียนสาธิตในประเทศไทยตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2475 ชื่อว่าโรงเรียนประถม วัดหัวลำโพง ซึ่งครั้งนั้นเป็นโรงเรียนฝึกหัดสอนหรือฝึกหัดงานของแผนกวิชาครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่สนามกีฬาแห่งชาติ และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนมัธยมหอวัง โรงเรียนนี้ทำหน้าที่เป็นโรงเรียนฝึกสอนของแผนกฝึกหัดครูชั้นประโยคครูมัธยม ในคณะอักษรศาสตร์และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมหอวังได้ทำหน้าที่ของโรงเรียนสาธิตจนถึง พ.ศ. 2487 จึงได้เลิกกันไปและเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต่อมา กรมการฝึกหัดครูได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตแห่งแรกขึ้น คือ โรงเรียนสาธิตปทุมวัน เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2496 ปัจจุบัน คือ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน ต่อจากนั้นก็เปิดโรงเรียนประถมสาธิตประสานมิตรของวิทยาลัยวิชาการขึ้นใน พ.ศ. 2499 ในปีเดียวกันนั้น ก็ได้เปิดโรงเรียนมัธยมสาธิตประสานมิตรขึ้นด้วย ในระยะต่อมา กรมการฝึกหัดครูก็ได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตในสถานฝึกหัดครูต่าง ๆ หลายแห่งด้วยกัน

สำหรับคณะครุศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้น ต่างก็เปิดโรงเรียนสาธิตของแต่ละแห่งขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เป็นหน่วยปฏิบัติการในด้านวิชา ครุศาสตร์ เช่น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2501 โรงเรียนสาธิต แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2514 ในระยะต่อมาก็มีการจัดตั้งโรงเรียนสาธิต ขึ้นอีกหลายแห่ง

บทบาทของโรงเรียนสาธิต

นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่หลักในฐานะที่เป็นโรงเรียนโดยทั่วไปอันได้แก่ การเรียน การสอน แล้วบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนสาธิตยังต้องมีมากไปกว่านี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องและชำนาญการ เกี่ยวกับโรงเรียนสาธิตได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนสาธิตไว้ ดังนี้

1. แสดงภาคปฏิบัติของทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนฝึกหัดครูของวิทยาลัย นักเรียนครูและครูของสถาบันอื่น และครูประจำการทั่วไป
2. จัดประสบการณ์โดยตรงให้แก่ นักเรียนฝึกหัดครูของวิทยาลัย เช่น ให้มีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ในชั้นเรียนก่อนถึงเวลาออกฝึกสอน ให้เป็นที่ฝึกหัดสอนหรือเป็นที่ฝึกหัดงานพิเศษที่นักเรียนฝึกหัด สอนใจที่จะศึกษาต่อไปหลังจากการฝึกสอนสิ้นสุดแล้ว
3. ทำการทดลองและวิจัย
4. เป็นผู้นำทางการศึกษา เช่น อาจารย์โรงเรียนสาธิตเขียนบทความหรือเรื่องที่เป็น ประโยชน์ลงวารสารประเภทความรู้ จัดพิมพ์วารสารออกเผยแพร่ ส่งผู้แทนเข้าร่วมในการประชุม สัมมนาหรือการประชุมปฏิบัติงาน
5. ให้บริการอื่น ๆ เช่น เป็นศูนย์กลางของอุปกรณ์การสอนที่โรงเรียนแห่งนี้อาจขอ ความช่วยเหลือได้ จัดตั้งสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์อื่นเพื่อส่งเสริมความรู้ทางการศึกษา

สำหรับการใช้โรงเรียนสาธิตให้ได้ประโยชน์มากที่สุดนั้น ควรถือว่าอาจารย์ผู้สอนทั้งที่ โรงเรียนสาธิตและสถานฝึกหัดครูต้องรับผิดชอบร่วมกัน วิจิตร ศรีสอาน (2511) กล่าวถึงบทบาทของ โรงเรียนสาธิตว่า นอกเหนือจากการเรียนการสอนซึ่งเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนทุกประเภทแล้ว โรงเรียนสาธิตยังทำหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งประมวลได้ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. การฝึกสอน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีมาตั้งแต่เริ่มมีโรงเรียนสาธิต
2. การสาธิตการสอน ทั้งแก่นักเรียนครู และครูจากโรงเรียนธรรมดา
3. การสังเกตการสอน คือให้ครูนักเรียนสังเกตการสอนและมีส่วนร่วมในกิจการของ โรงเรียนสาธิตบางประเภท ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
4. การทดลองและวิจัย ทดลองวิธีสอน ทดลองหลักสูตรวิจัยเกี่ยวกับวิธีสอน วิจัยเกี่ยวกับ หลักสูตร และอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีแนวคิดมาจากแนวคิดของ John Dewey ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของการเรียนรู้โดยการกระทำหรือ Learning by doing ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับทั่วโลก ซึ่งรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติโดยเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และบทบาทของ “ครู” เป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลมาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้” ให้ผู้เรียนได้ปรับบทบาทเท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับการอุดมศึกษาตามแนวทางเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมุ่งพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาชีพทักษะชีวิตและทักษะสังคม ซึ่งมีปรากฏในวงการการศึกษาไทยหลายรูปแบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยครูเป็นผู้วางแผนร่วมกับผู้เรียน จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้นท้าทายให้กำลังใจและช่วยแก้ปัญหาหรือชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 9 ประการ คือ

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน
2. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์
3. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน

การสอน

5. ฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
6. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการเรียน
9. ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2545) กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ตามความหมายที่คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ได้สรุปว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางที่จะได้มาซึ่งความรู้จากการคิดวิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติจริง ปรับปรุงให้เหมาะสม สรุปและสร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้มีหลายลักษณะ บุคคลอาจจะมีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การเรียนเนื้อหาสาระต่างก็ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน
2. มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
3. ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
4. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง

ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและบรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผู้สอนจะต้องรู้จักการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพจริง ผู้สอนจะต้องแสวงหาวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนอย่างหลากหลายและนำมาออกแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนได้ถึงขั้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้

1. หลักของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การปฏิรูปการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งคนดีได้นั้น หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาจะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนหรือปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอันดับแรก โดยครูอาจารย์ในทุกสถานศึกษาจะต้องเลิกการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สาระสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้โดยเน้นประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ พร้อมทั้งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้จึงควรเริ่มที่สถานศึกษาทุกแห่ง โดยดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา หากจะกล่าวโดยสรุป หลักสำคัญของการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น สามารถจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค

ทิสนา แคมมณี (2547) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมแม้จะมีการให้ความรู้ที่ดี ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่าถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนาน ๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่น ๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวทางกายบ้างก็จะทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดความหมายต่อตนเอง โดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่น ๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญาและสังคม ทุกครั้งที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเคลื่อนที่เปลี่ยนอิริยาบถเปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ความรู้สึก อาจเป็นความพอใจไม่พอใจหรือเฉย ๆ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชา เพียงแต่ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ต่างกัน จะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในจุดเด่นที่ต่างกัน คือ

4.1 รายวิชาที่มีเนื้อหามุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์และการนำเอากฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์หรือการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองโดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัยและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำกฎเกณฑ์ที่ทำความเข้าใจได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้วิธี

การสอนแบบนิรนัย การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเพราะผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง

4.2 รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้จากการค้นคว้า ทดลองและการอภิปรายโดยใช้หลักเหตุผล เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้สร้างองค์ความรู้เองโดยตรงเพียงแต่ผู้สอนต้องรู้จักการใช้คำถามที่ยั่วและเชื่อมโยงความคิด ประกอบกับการได้มีโอกาสทำการทดลอง เป็นการปฏิบัติร่วมกันผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำกันมาอยู่แล้ว

4.3 รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ข้อมูลที่มีลักษณะยั่วให้ออกความคิดเห็นได้ เช่น วิชาสังคมศึกษาและวรรณคดีเป็นลักษณะพิเศษที่ผู้สอนจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดกิจกรรมการใช้ความคิดอภิปรายนำไปสู่ข้อสรุป เป็นผลของการเรียนรู้และการสร้างนิสัยยอมรับฟังความคิดเห็นกันเป็นวิถีทางที่ดีในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

4.4 รายวิชาที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นหลัก เช่น วิชาพลศึกษาและการทำงานอาชีพ ผู้สอนควรใช้โอกาสดังกล่าวให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการทำงาน

4.5 รายวิชาที่ส่งเสริมความคิดจินตนาการและการสร้างสุนทรียภาพ เช่น วิชาศิลปะและดนตรี นอกจากจะมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายแล้วผู้เรียนยังมีโอกาสได้สร้างความรู้และความรู้สึกที่ดีผ่านกระบวนการทำงานที่ผู้สอนออกแบบไว้ให้ ผู้สอนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มักเป็นผู้สอนที่มีความตั้งใจและสนุกในการทำงานสอน เป็นคนช่างสังเกตและเอาใจใส่ผู้เรียน และมักจะได้ผลการตอบสนองที่ดีจากผู้เรียน แม้จะยังไม่มากในจุดเริ่มต้น แต่เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอก็จะสังเกตได้ถึงเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น

จากสภาพการณ์ของศตวรรษที่ 21 ที่ก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมเครือข่าย (social network) อย่างเต็มรูปแบบและการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นสร้างคุณภาพ และคุณค่าให้เหนือกว่ากันรวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการรุดหน้าของเทคโนโลยีต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกสบายให้กับ การดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดการปรับตัว (adjustment) และความยืดหยุ่น (flexibility) ในกลุ่มประชากรโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และหากจะให้มีการสร้างสรรค์บุคลากรของประเทศให้ก้าวไปสู่การเป็นบุคลากรของโลกที่มีคุณภาพ เพื่อให้คนที่มีคุณภาพเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างคน จึงเป็นภารกิจสำคัญของทุกประเทศที่จะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาดังกล่าว การพัฒนาองค์ประกอบของการศึกษาประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน ผู้สนับสนุนหลักสูตรและการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงควบคู่กันไป การพัฒนาการศึกษาจึงอาจจำเป็นที่จะต้องเน้นการพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาต้องพัฒนาผู้สอนเป็นลำดับสำคัญ

เนื่องจากผู้สอนไม่ว่าจะอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาอาชีว หรือระดับอุดมศึกษา ถือได้ว่าเป็นต้นแบบและตัวอย่างสำหรับผู้เรียนและสำหรับสังคม ดังนั้น เมื่อทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนในท่ามกลางโลกของเครือข่ายสังคมและเทคโนโลยีขั้นสูง ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะทั้งในส่วนขององค์ความรู้หลักและองค์ความรู้รอง รวมทั้งทักษะในการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีเข้ากับการถ่ายทอดเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การถ่ายทอดสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีจึงได้มีการจัดผ่านประสบการณ์ Digital classroom ซึ่งการจัดชั้นเรียนลักษณะนี้น่าจะเป็นฐานสำคัญของการเกิด Smart classroom หรือห้องเรียนอัจฉริยะ เนื่องจาก Smart classroom มีที่มาจากการใช้ดิจิทัลรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนนับตั้งแต่ e-classroom, virtual classroom, computer classroom จนถึง ICT classroom คือ การกระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมและผูกพันกับบทเรียนให้ได้เข้าถึงข้อมูล ช่วยในการคิดแก้ปัญหาและเสนอแนวคิดอย่างเป็นระบบ ในอดีตที่ผ่านมา digital classroom ได้มีส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ และสร้างความตื่นตัวให้แก่การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างกว้างขวาง และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติของบุคลากรในศตวรรษ ดังเช่น ในปี 2006 (Moran, 2006 อ้างถึงใน กาญจนา เจริญชัย และคนอื่น ๆ ม.ป.ป) ศึกษาการรับรู้ประสิทธิภาพของการสอนของครูในชั้นเรียนดิจิทัล โดยครูผู้สอนได้ใช้นวัตกรรมการสอน the Digital Classroom Learning Model ในชั้นเรียนนี้ ได้จัดเตรียมสภาพแวดล้อมในห้องและออกแบบบทเรียนที่เรียกว่า “Learning Units” นักเรียนทุกคนมีคอมพิวเตอร์และเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ตคอมพิวเตอร์จะตั้งรายรอบห้อง โดยมีโต๊ะใหญ่วางอยู่กลางห้องที่เรียกว่า Dialog Center ซึ่งเป็นหน่วยกระตุ้นการซักถามอภิปราย เรียกว่า Learning Units และจะเรียนการทำกิจกรรม ซึ่งงานวิจัย พบว่า ผู้สอนประเมินตนเองว่าทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่เทคโนโลยีช่วยให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลที่ไม่อาจเข้าถึงได้ในชั้นเรียนปกติ

2. การศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนเป็นลำดับสำคัญ

นอกเหนือจากการพิจารณาว่าผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสังคมของศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เหมาะสมกับบริบทของการศึกษาในปัจจุบันแล้ว การพัฒนาผู้เรียนก็มีความสำคัญเช่นกัน ดังนั้น ในโลกของการเปลี่ยนแปลงและการพึ่งพาเทคโนโลยียุคปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดเป็นสังคมเครือข่าย (Networking Society) ผู้เรียนหรือแม้แต่ผู้ที่อยู่ในศตวรรษที่ 21 จึงได้ชื่อว่า คนยุคเน็ต (Net Generation) จำเป็นต้องพัฒนาตนเองด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะในบทบาทของพี่เลี้ยงลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์สำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ควรจะเป็น ดังต่อไปนี้

1) ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้การบูรณาการเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ากับการสร้างองค์ความรู้ทั้ง ความรู้หลักและความรู้รอบ ทั้งการเรียนรู้จากผู้สอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เหมาะสมกับสภาพ ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งในอดีตกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีที่เป็น การสื่อสารทางไกล (telecommunication) ได้มีการพัฒนาจากทางไกลทางเดียวเป็นสองทาง (Teleconference) โดยพัฒนาจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education) ที่ตอบสนองสภาพ สังคมอุตสาหกรรม (Industrial-based Society) เป็นการเน้นการศึกษาในระดับสูง เพื่อตอบสนอง สภาพสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมความรู้ (Knowledge-based Society) และเปลี่ยนแปลง เป็นการเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีในลักษณะสื่อประสม (Multimedia) เพื่อปรับ ให้เข้ากับสภาพสังคมดิจิทัล (Digital Society) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งผู้เรียนมีความจำเป็นจะต้อง ทำความรู้จัก เข้าใจและเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม ในการใช้เป็นเครื่องมือเข้าถึงข้อมูล เพื่อสร้าง กระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้เกิดขึ้น และเพื่อให้เกิดเครือข่ายเชื่อมโยงในการสร้างกระบวนการ เรียนรู้ ผู้สอนอาจจะได้เครื่องมือมาจากแนวคิดและการสร้างสรรค์ระดับอุดมศึกษานำมาถ่ายทอด และสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งผู้เรียนของการศึกษาในระบบและ นอกกระบบ

2) นอกจากกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีแล้ว ในการเตรียมตัวเป็นประชากรโลกที่มีคุณภาพ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรจะมีการพัฒนาการเรียนรู้ โดยการศึกษามากับบทเรียนที่สร้างขึ้นโดยผู้สอนที่บูรณาการเทคโนโลยีในรูปของสื่อประสม (Multimedia) ด้วย เพื่อตรวจสอบพัฒนาการขององค์ความรู้และทักษะในตัวผู้เรียนว่ามีเพิ่มขึ้น หรือไม่ และจะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นผู้เรียนที่ใส่ใจใฝ่รู้ (Intentional learner) ได้หรือไม่ การเรียนรู้โดยการสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีหลายมิติ (Hypermedia) ที่อาจจะประกอบด้วย ตัวอักษร ภาพนิ่ง เสียง ภาพเคลื่อนไหว การเชื่อมโยงแบบปฏิสัมพันธ์และวีดิทัศน์ เป็นสิ่งที่ ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจและเลือกใช้ให้เป็น จึงจะทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ ที่จะช่วยกระตุ้น ความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียนให้มีเพิ่มมากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเตรียมตนเอง ให้มีการพัฒนาสมรรถนะของตน เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลทางการศึกษาของโลก ดังนั้น ผู้เรียนจึงจะต้องได้รับการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ศักยภาพของตนเองได้ และกำหนดรู้สมรรถนะความสามารถในการเรียนรู้ ที่เหมาะสม ในการประกอบกิจการงานในอนาคตได้ จะเห็นได้ว่า จากการศึกษาที่ผู้เรียนได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลง สังคมโลก จากสังคมที่ยึดความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based society) เข้าสู่การเป็นสังคมยุคหลัง (Post-Knowledge based society) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสู่การเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ที่มีเครื่องมือการสื่อสาร คือ เทคโนโลยีขั้นสูงที่ใช้โซเชียลมีเดีย (Social media high technology) ความจำเป็นในการเตรียมความพร้อม โดยเฉพาะผู้เรียนซึ่งจะเป็นกลุ่มที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ สังคมในอนาคต เป็นเรื่องที่จะต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต

ของตนเองให้ได้ สมรรถนะโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะระดับสากล ทั้งในด้านความรู้ คุณลักษณะ บุคลิกภาพ จิตสำนึกสาธารณะ การเป็นผู้นำ การจัดการความรู้และชีวิต ความสามารถในการสื่อสาร การรู้จักใช้และประยุกต์เทคโนโลยี และการสร้างประสิทธิภาพของตนเองให้เป็นผู้ที่สังคมยอมรับ จึงเป็นปัจจัยและประเด็นที่จะต้องนำมาเป็นขอบเขตของการพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมมากที่สุด เราจะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องก่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของผู้เรียน จะต้องเริ่มต้นจากกระบวนการสร้างความคิด ที่จะสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองให้เกิดความรู้ (cognition) สามารถใช้ในการแก้ปัญหา รวมทั้งการประมวลข้อมูลสารสนเทศจากความรู้นั้น ตลอดจนความสามารถในการสร้างความคิดเชิงสร้างสรรค์ได้ ซึ่งผลที่จะได้จากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดสมรรถนะ เพื่อเพิ่มความสามารถในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน นำไปสู่ความเป็นผู้ใฝ่เรียน ตลอดชีวิต (life – long intentional learners) ทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประชาคมอาเซียนของศตวรรษที่ 21 ช่วยขับเคลื่อนประเทศให้มีความมั่นคงทางสังคมเศรษฐกิจได้ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพเป็นกระบวนการแรก คือ การตระหนักรู้ตนเองว่ามีความสามารถและความรู้ด้านใดที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง และบริบทของการประกอบอาชีพในอนาคต นับเป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินการ สำหรับการพัฒนาความพร้อมของผู้เรียน คือ กระบวนการจัดความรู้และทักษะในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมของผู้เรียนในอนาคตสำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีความสุข

2. รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน โดยครูผู้สอนหรือผู้จัดการเรียนรู้ พยายามหารูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด การสอนแบบต่าง ๆ โดยครูผู้สอนอธิบายหรือป้อนความรู้ให้ฝ่ายเดียว คงเป็นแบบอย่างหรือแนวทางที่ค่อนข้างเก่าและล้าสมัย ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้คิดได้สร้างความรู้ใหม่ ๆ ครูผู้สอนมีความรู้แค่นั้นก็ถ่ายทอดให้แก่กัน ส่วนผู้เรียนจะได้แค่นั้นก็สุดแล้วแต่ความสามารถของแต่ละคน การเรียนการสอนก็น่าเบื่อหน่ายสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียนเพราะมีขั้นตอนแบบเดิม ๆ แต่ในปัจจุบันหมดยุคสมัยดังกล่าว ครูพันธุ์ใหม่และนักเรียนพันธุ์ใหม่ต้องร่วมกันเรียนรู้ไปพร้อมกัน คิดสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ ร่วมกันร่วมคิดร่วมเรียนรู้ในสิ่งใหม่ เช่น กระบวนการสืบค้น การเรียนแบบค้นพบ การเรียนแบบแก้ปัญหา การเรียนแบบสร้างแผนผังความคิด การตั้งคำถาม การศึกษาเป็นรายบุคคล การจัดการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยี การอภิปรายกลุ่มใหญ่ การอภิปรายกลุ่มย่อย การฝึกปฏิบัติ เกมส์ กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมุติละคร การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งจะขอยกตัวอย่าง ดังนี้

1. การสอนแบบตรง (Direct Instruction) เป็นการสอนที่ผู้สอนเป็น “คลังความรู้” สำหรับผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์ที่เป็นกระบวนการสร้างกระบวนการทางปัญญา อันเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และพุทธิพิสัยที่จะต้องอาศัยความสามารถ ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล
2. การสอนแบบบรรลุสิ่งกับ (Concept Attainment) เป็นการสอนที่ต้องการสร้างผู้เรียนให้รู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ โดยการยกตัวอย่างและตั้งสมมติฐานแล้ววิเคราะห์ให้ได้อรรถความรู้
3. การสอนแบบเหนี่ยวนำ (The Deductive Mode) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตข้อมูลอย่างพิจารณาให้ได้รูปแบบ โดยอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้น แล้วจัดหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็น
4. การสอนแบบโต้ตอบ (Reciprocal Teaching) เป็นการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนบทบาท ในการตั้งคำถาม ทำความเข้าใจข้อมูล คาดการณ์และร่วมสรุปการศึกษาข้อมูลด้วยกัน ให้ได้สังเขปหรือความคิดรวบยอด
5. การสอนแบบสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการปฐจณา – วิสัชนา (Question-Answer Relationship-QAR) เป็นการสอนที่เน้นการใช้บทอ่านหรือบทบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถหาความสัมพันธ์ของการตั้งคำถามและการหาคำตอบ จากการศึกษาเนื้อหาและรู้จักการสร้างภาษาในการอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าว การสอนแบบนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างนิสัยในการรู้จักตั้งคำถามและตอบคำถามได้ด้วย
6. การสอนแบบต่อภาพ (Jigsaw) เป็นการสอนที่สร้างนิสัยผู้เรียนให้รู้จักร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดทั้งองค์ความรู้และมารยาทในสังคม ที่เป็นการฝึกฝนการเรียนรู้อยู่ร่วมกัน โดยมีบทเรียนหรือหัวข้อทางวิชาการเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ร่วม ซึ่งจะให้ผู้เรียนสร้างความสามารถในการอภิปรายถกเถียง การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกันได้
7. การสอนโดยการเล่นบทบาทสมมุติ (Role Playing) เป็นการสอนเพื่อสร้างและเรียนรู้การแก้ไขปัญหาของสังคมให้กับผู้เรียนรู้จักการจัดการขจัดความขัดแย้งโดยการเล่นบทบาทสมมุติ รวมทั้งรู้ถึงการอภิปรายการประเมินและการสร้างฉากสถานการณ์ด้วยกัน
8. การสอนที่สร้างการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะเป็นฐาน (Inquiry-based Learning) เป็นการสอนที่อาจจะเรียกว่าการเรียนรู้โดยมีการสืบค้นเป็นฐาน ซึ่งเป็นการสอนที่ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อรู้จักการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และสามารถสื่อสารสิ่งที่ได้ค้นพบให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจได้ ซึ่งในปัจจุบันจะเรียกการสอนแบบนี้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning)
9. การสอนแบบการเรียนรู้ให้ได้เทคนิคการพัฒนาสมรรถนะของความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Synectics) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการพัฒนาสมรรถนะและความสามารถทางการ

สร้างสรรค์ โดยการใช้อุปมาอุปมัย และความเหมือนของสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลของงานที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการเปรียบเทียบความแตกต่างหรือความคล้ายคลึง ที่จะนำไปใช้ในการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ให้เป็น

10. การสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบการเป็นผู้จัดระเบียบขั้นสูง (Advanced Organizers) เป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน รู้จักจัดระเบียบของข้อมูลที่ยังไม่เคยชินมาก่อน รวมทั้งสามารถอธิบาย และเปรียบเทียบกับข้อมูลที่คุ้นเคยมาก่อนได้ โดยอาศัยเทคโนโลยีและเครื่องช่วยในการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถทำการประเมิน วัดและชี้แจงอย่างมีเหตุผลได้ สามารถบรรลุความสำเร็จในการเรียนรู้ใน 3 พิสัย หรือ 3 วงการ (domain) คือ การได้เขารูปัญญา (พุทธิพิสัย-Cognitive Domain) ได้จิตลักษณะที่ดี (จิตพิสัย-Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

11. การสอนแบบ POE จะส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดและอภิปรายเกี่ยวกับมโนคติวิทยาศาสตร์ โดยเริ่มจากให้นักเรียนทำนายปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นก่อน แล้วจึงหาวิธีการสังเกตเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นการพิสูจน์สิ่งที่นักเรียนได้ทำนายไว้ เมื่อสังเกตผลแล้วให้นักเรียนเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างการทำนายกับผลการสังเกต ซึ่งการเปรียบเทียบจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายมโนคติวิทยาศาสตร์อีกครั้งหนึ่ง กล่าวโดยสรุป POE มีกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ขั้นสำคัญด้วยกัน คือ

1) ขั้นทำนาย (Predict) เป็นขั้นที่ให้นักเรียนทำนาย เกี่ยวกับปรากฏการณ์ ต่าง ๆ หรือทำนายผลการทดลองที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยที่นักเรียนต้องให้เหตุผลเกี่ยวกับคำทำนายของนักเรียนด้วย

2) ขั้นสังเกต (Observing) ให้นักเรียนลงมือทำการทดลองหรือพิสูจน์หาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่การทำนายไว้ โดยการทดลองหรือพิสูจน์ นักเรียนเป็นผู้ออกแบบการทดลอง หรือวางแผนทางการพิสูจน์ตามความต้องการของนักเรียนเอง

3) ขั้นอธิบาย (Explain) เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องลงมือทำการทดลอง หรือพิสูจน์สิ่งที่นักเรียนทำนายว่าเป็นจริงหรือไม่ ซึ่งในขั้นนี้นักเรียนมักจะเกิดความขัดแย้งกับสิ่งที่นักเรียนได้ทำนายไว้ จึงทำให้นักเรียนต้องพยายามอธิบายถึงสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จนทำให้การอธิบายมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

12. การสอนโดยใช้วิธีการแบบเปรียบเทียบ (Analogy) เป็นการสอนที่นำเสนอไว้ในหนังสือชื่อ Using Analogies in Middle Secondary Science Classroom ของ Harrison & Coll เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค FAR Guide ที่จะช่วยให้การเปรียบเทียบนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการอธิบายมโนคติที่ซับซ้อน เข้าใจยาก ไม่คุ้นเคย หรือเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เข้าใจง่ายขึ้น

13. การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน Problem – Based Learning (PBL) นั้น มีชื่อเรียกหลายแบบ เช่น การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นสำคัญ วิธีการใช้ปัญหาสมมุติ เป็นต้น ในหนังสือเรื่อง Becoming Self – Directed Learners : Strategy Development and Problem-Based learning ของ Hmelo & Lin (2000) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นความสามารถที่ช่วยให้มนุษย์มีการพัฒนาทางปัญญา เป็นการปรับและประยุกต์การใช้ความรู้ไปสู่สถานการณ์ใหม่ ตลอดจนยอมรับความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่ไปสู่ระดับความเข้าใจใหม่ ประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และเป็นผู้แก้ปัญหากระบวนการเรียน โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ Hmelo & Lin (2000. อ้างถึงใน กาญจนา เจริญศรี และคนอื่น ๆ) นำเสนอ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นทำความเข้าใจสถานการณ์ (Assess Knowledge Relative to Problem) หมายถึง การประเมินความรู้ที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหาที่ได้รับ นักเรียนจะต้องพยายามทำความเข้าใจกับคำศัพท์หรือโมโนทัศน์ แล้วระบุคำสำคัญของปัญหา หากมีคำศัพท์หรือโมโนทัศน์ใดที่ยังเข้าใจไม่ตรงกันอยู่ต้องพยายามหาคำอธิบายให้ชัดเจน โดยใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ในกลุ่ม

2) ขั้นสร้างประเด็นการเรียนรู้ (Identify Additional Information Needed) หมายถึง ขั้นตอนที่นักเรียนแต่ละกลุ่ม จะช่วยกันระบุปัญหาจากสถานการณ์ปัญหา โดยสมาชิกกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจต่อปัญหาที่ตรงกันหรือสอดคล้องกัน จากนั้น สมาชิกกลุ่มช่วยวิเคราะห์ปัญหา และหาเหตุผลมาอธิบาย โดยอาศัยความรู้เดิมของสมาชิกในกลุ่ม สรุปรวบรวมความรู้และแนวคิดของสมาชิก เกี่ยวกับการเกิดปัญหาและสร้างสมมติฐานสำหรับใช้แก้ปัญหา นั้น ๆ

3) ขั้นดำเนินการวางแผนเพิ่มเติมประเด็นการเรียนรู้ (Develop and Implement Plan to Gather) หมายถึง นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ด้วยการสอบถาม การค้นคว้า การทดลอง การศึกษานอกสถานที่ โดยครูช่วยกำกับทิศทางการค้นคว้าและช่วยแก้ปัญหาในการค้นคว้า เพื่อให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา ตามที่กำหนดไว้ในกรอบการศึกษา เป็นการคิดหาวิธีวางแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลจากปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นที่ 2 มาใช้

4) ขั้นใช้ความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหา (Use New Knowledge in Problem Solving) หมายถึง การที่นักเรียนร่วมกันปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อสร้างชิ้นงานหรือดำเนินการตามแนวที่กำหนดไว้ จะเป็นการใช้ความรู้ที่ได้ไปลงมือแก้ปัญหาตามที่วางแผนไว้

5) ขั้นได้ตรงเมื่อพบเป้าหมาย (Goals Met) หมายถึง การประเมินว่าวิธีการแก้ปัญหาและผลที่ได้ถูกต้องหรือได้ผลอย่างไร ถ้าการแก้ปัญหาทำได้ถูกต้องก็ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหา แต่ถ้าพบว่าการแก้ปัญหานั้นไม่ประสบผลสำเร็จ ก็ต้องย้อนกลับไปเลือกวิธีการแก้ปัญหาอื่น ๆ ในขั้นที่ 3 แล้วดำเนินการแก้ปัญหาใหม่

14. การสอนแบบ ปุจฉา – วิสัชนา ในพุทธศาสนา จะเป็นวิธีการสอน ที่วงการศึกษไทย ปัจจุบันให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก และเป็นวิธีการสอนที่แนะนำให้ผู้สอนได้นำไปปฏิบัติใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นพื้นฐานที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้แนะนำผู้สอนให้นำไปใช้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนที่ผู้สอนจะต้องจัดการให้เกิดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน คือ

- 1) ขั้นกำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนสร้างแรงจูงใจในการเสาะแสวงหาปัญหาโดยผู้เรียนจนเกิดความสนใจใฝ่รู้ที่จะพยายามค้นหาคำตอบ
- 2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะต้องช่วยนำทางให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ว่ามีที่มาหรือสมมติฐานอย่างไรจากที่ใด
- 3) ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะแนะนำให้ผู้เรียนกำหนดสิ่งที่จะต้องเรียนและดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติตามวิธีการที่หลากหลายจนผู้เรียนสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเองได้
- 4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนและผู้เรียนนำความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความจริง ด้วยการอภิปรายและสังเคราะห์ให้ได้ความเหมาะสมด้วยกัน
- 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนได้กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถสรุปและประเมินผลงานของตนเอง โดยผู้สอนอาจจะคิดออกแบบกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่การทดสอบ การวัดผลสัมฤทธิ์ การนำเสนอหน้าชั้นเดี่ยวหรือเป็นกลุ่ม เป็นต้น
- 6) ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะช่วยแนะนำให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่สรุปได้มาจัดทำเป็นองค์ความรู้ และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในรูปของเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ หรือในรูปขององค์ความรู้อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้รับการปรับเปลี่ยนและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในอดีต ให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 เป็นต้นว่า การเน้นการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มากขึ้น โดยพิจารณาว่าการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยส่วนใหญ่ จะดำเนินการบนพื้นฐานของทฤษฎีการสร้างสรค์องค์ความรู้ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่า การสร้างสรค์องค์ความรู้นิยม (constructivism) โดยเชื่อกันว่านักเรียนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างมาแล้วไม่มากนัก้อย ก่อนที่ครูจะจัดการเรียนการสอน ให้เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนรู้อย่างเอง และการเรียนรู้เรื่องใหม่จะมีพื้นฐานมาจากความรู้เดิม ดังนั้น ประสบการณ์เดิมของนักเรียน จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง กระบวนการเรียนรู้ (process of learning) ที่แท้จริงของนักเรียน ไม่ได้เกิดจากการบอกเล่าของครูหรือนักเรียน เพียงแต่จดจำแนวคิดต่าง ๆ ที่มีผู้บอกให้เท่านั้น แต่การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างสรค์ความรู้

เป็นกระบวนการที่นักเรียนจะต้องสืบค้น เสาะหา สืบค้น ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ จนทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและเกิดการรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย จึงจะสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ของนักเรียนเอง

นอกจากนี้ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) ได้รวบรวมวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่สามารถเลือกนำมาใช้ให้สัมพันธ์กับเนื้อหา ประสบการณ์ การพัฒนาทักษะตามวัตถุประสงค์ของหน่วยเรียนนั้น ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายหลายแบบดังต่อไปนี้

1. วิธีสอนแบบเน้นโครงการ (Project-Based Teaching and Learning)
2. วิธีสอนแบบเน้นทักษะปฏิบัติ (Skill- Based Teaching and Learning)
3. วิธีสอนแบบเน้นกระบวนการสืบสวน (Inquiry-Based)
4. วิธีสอนแบบเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based)
5. วิธีสอนแบบเน้นความคิดรวบยอด (Concept-Based)
6. วิธีสอนแบบเน้นกระบวนการกลุ่ม (Group Process-Based)
7. วิธีสอนแบบตั้งคำถาม (Questioning - Based)
8. วิธีสอนแบบโต้วาที (Debate)
9. วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)
10. วิธีสอนแบบกรณีตัวอย่าง (Case)
11. วิธีสอนแบบใช้บทเรียนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Learning Module)

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) มีฐานคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนที่สู่วงวัย (Adult learning) สามารถเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะภายในตน ที่อยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงมุมมองและความหมายต่อโลกและชีวิต นักทฤษฎีคนแรกที่ใช้คำว่า Transformative learning คือ Jack Mezirow ในปี 1978 (Imel. 1998) ซึ่งได้ให้ความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงว่า Transformative learning คือการเรียนรู้ที่เปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (Frame of reference) เดิมที่ยังไม่ชัดเจน ไปสู่กรอบการอ้างอิงที่ใหญ่ขึ้น กว้างขึ้น ลึกซึ้งขึ้น สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ สามารถสะท้อนและนำเสนอสภาพความรู้สึกนึกคิดได้มากขึ้น รวมถึงรู้สึกว่าการรอบนี้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้นและถูกต้องมากขึ้น (Mezirow. 2003) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้ จะสอดคล้องกับแนวคิดของการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่เรียกว่า Constructionism ที่จะเน้นการจัดการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดทั้งในการแก้ปัญหา วิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ในทุกระดับเพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สำหรับนิยามของคำว่ากรอบการอ้างอิงนั้น หมายถึง ชุดความเชื่อ สมมติฐาน การรับรู้ การคิด ความตั้งใจ ความคาดหวัง นำไปสู่การให้ความหมายตามการตีความ ต่อการมีประสบการณ์ การรับรู้โลกซึ่งมีที่มาจากนิสัยของจิตใจ (Habit of mind) ซึ่งเป็นชุดของข้อสมมติฐานอย่างกว้าง ๆ ในมิติต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นได้ตั้งไว้ตามการรับรู้ภูมิหลังที่มาของแต่ละคนและทรรศนะ (Point of view) ซึ่งเป็นแต่ละมิติของนิสัยของจิตใจในแต่ละทรรศนะ ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ของแบบแผนเชิงความหมาย (Meaning scheme) หรือชุดของความคาดหวัง ความเชื่อ ความรู้สึก ความคิด และการตัดสินใจเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่การตีความและการให้เหตุผลในเรื่องนั้น ๆ แบบแผนเชิงความหมายนั้นอีกนัยหนึ่ง หมายถึง สิ่งที่เราเห็นและวิธีที่เราเห็นสิ่งนั้น และเนื่องจากมันมักทำงานแบบอัตโนมัติ จึงส่งผลให้เกิดการกระทำและนำไปสู่เหตุการณ์หนึ่ง ๆ ที่ต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่ โดยเราไม่รู้ตัว

1. ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมีหลายทฤษฎีมาประกอบกัน จุดสำคัญ คือ การพัฒนาทักษะในการนำเอากรอบความคิด ความเชื่อ ระบบคุณค่าของตนเองออกมาตรวจสอบประเมิน ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ผ่านประสบการณ์ชีวิตทั้งในอดีตและปัจจุบัน จนในที่สุดกรอบความคิดของตนเปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นการเรียนรู้ภายในด้วยตัวคนเดียว และส่วนที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น (วิจารณ์ พานิช. 2558)

ในทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่ามี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Instrumental learning) และการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (Communicative learning) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (องค้อร ประจันเขตต์. 2557)

1) การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Instrumental learning)

การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข หมายถึง การเรียนรู้ผ่านการจัดการหรือควบคุมสภาพแวดล้อมหรือบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบมุ่งแก้ปัญหาในงาน (Task oriented problem solving) การควบคุมทางเทคนิค ต่าง ๆ และการเรียนรู้เพื่อกำหนดความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Determination of cause and effect relationships)

2) การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (Communicative learning)

การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร หมายถึง การเรียนรู้ผ่านการทำความเข้าใจผู้อื่นว่าเขาหมายความว่าอย่างไร เมื่อเขาสื่อสารกับเรา เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการที่จะบอกความรู้สึก ความต้องการและความปรารถนาของตนแก่ผู้อื่น นำไปสู่ความเข้าใจอย่างรู้แจ้ง ลึกซึ้ง สามารถแยกแยะ ระบุ อธิบายลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การเรียนรู้แบบนี้จะเกิดขึ้นอย่างมีพลัง

ในบรรยากาศที่เป็นอิสระและทีมเรียนรู้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีการสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศต่อกันอย่างครบถ้วนไม่มีการปิดบังกัน (วิจารณ์ พานิช. 2558)

Mezirow (2000 อ้างถึงใน องค์กร ประจันเขตต์. 2557) เชื่อว่าการเรียนรู้ทั้งสองประเภทดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ด้วยการอาศัยเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญสองประการ คือ การใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical self-reflection) และการสนทนาเชิงวิพากษ์ (Critical discourse) ดังนี้

1) การใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical self-reflection) เป็นกระบวนการทางจิตตปัญญาศึกษา ที่เน้นการพัฒนาด้านในอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ จิตตปัญญาศึกษามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง อย่างแยกออกจากกันไม่ได้ กล่าวคือ จิตตปัญญาศึกษาเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ภายในตน (Self -Transformation) ภายในองค์กร (Organizational Transformation) และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social Transformation) โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง ซึ่งการใคร่ครวญนี้ต้องอาศัยทั้งเหตุผล อารมณ์ ความรู้สึกที่เกาะเกี่ยวอยู่กับแบบแผนเชิงความหมายเหล่านั้น ตลอดจนญาณทัศนะ การใคร่ครวญนี้จะทำให้เราเริ่มเห็นกรอบการอ้างอิง ที่เราเคยใช้อย่างไม่รู้ตัวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และขยับขยายมุมมองของการให้ความหมายของเราได้ในที่สุด เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเห็นภายในตัวของผู้เรียนเองเป็นปัจจัยตั้ง และไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จากการอ่าน การฟัง หรือการสั่งสอนจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว

2) การสนทนาเชิงวิพากษ์ (Critical discourse) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ด้วยวิธีของสุนทรียสนทนา (Dialogue) ซึ่งเป็นการสนทนาที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยการใช้การฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังผู้อื่นเพื่อให้เข้าใจตนเองและให้ความเคารพในผู้อื่น ตัดสินใจเมื่อได้ฟังคนอื่นพูด ก่อให้เกิดสติ สมาธิ และปัญญา ทำให้มองเห็นสติปัญญาและคุณงามความดีของผู้อื่นมากขึ้น และสุดท้าย คือ การฟังเสียงของเราวาจะให้ความหมายมันอย่างไร เป็นเสียงพร่ำบ่นหรือเป็นเสียงแห่งความปรารถนาจากส่วนลึก ผลที่ได้จากการพูดคุย คือ การเกิดการตัดสินใจหรือการตีความอย่างใหม่ รวมถึงเห็นมุมมองความเชื่อและการให้เหตุผลที่มีความถูกต้องและครอบคลุมมากขึ้นกว่าเดิม นำไปสู่การเป็นตัวของตัวเองที่เข้มแข็ง แจ่มชัด และชัดเจน ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสนทนาเชิงวิพากษ์ คือ การมี “วุฒิภาวะทางอารมณ์” ได้แก่ การตระหนักรู้ควบคุมตนเองได้ การเห็นอกเห็นใจ การตั้งมั่น ความกระตือรือร้น การเชื่อตรงต่อตนเอง การคิดอย่างแจ่มชัดทักษะทางสังคม (Mezirow. 2003 อ้างใน สมสิทธิ์ อัสตรนิจิ และกาญจนา ภูครองนา. 2555)

2. กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

เมื่อบุคคลสามารถกลับมาใคร่ครวญในตนเองอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถสนทนาเชิงวิพากษ์กับบุคคลอื่น ด้วยการสนทนาเชิงวิพากษ์อย่างมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ก็จะทำให้บุคคลนั้นสามารถเปลี่ยนทัศนคติแบบแผนการให้ความหมาย นิสัยของจิตใจ จนนำไปสู่การเปลี่ยนกรอบอ้างอิงจากเดิมไปสู่กรอบอ้างอิงใหม่ได้ ซึ่งขั้นตอนของการเปลี่ยนกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้น อยู่ภายใต้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ที่ประกอบด้วย 10 ขั้น (Mezirow. 2000 อ้างถึงใน องค์กร ประจันเขตต์. 2557) ได้แก่

- 1) การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตน (Disorienting dilemma)
- 2) การตรวจสอบอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง (Self-examination)
- 3) การประเมินสมมติฐานความคิดหรือความเชื่อของตนอย่างจริงจัง (Sense of alienation)
- 4) การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น (Relating discontent to others)
- 5) การสำรวจค้นหาทางเลือกในการกระทำใหม่ (Explaining options of new behavior)
- 6) การวางแผนการกระทำใหม่ (Planning a course of action)
- 7) การหาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติตามแผน (Knowledge to implement plans)
- 8) การเริ่มทดลองทำตามบทบาทใหม่ในชีวิตจริง (Experimenting with new roles)
- 9) การสร้างความสามารถ ความมั่นใจในบทบาทการกระทำและความสัมพันธ์ใหม่ (Building confidence in new ways)
- 10) การบูรณาการจนเป็นวิถีชีวิตใหม่ของตน (Reintegration)

นอกจากนี้ สุธี รัตนเมฆมงคล (2557) ได้สรุปกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเอาไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ที่มีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

- 1) ความสำคัญของประสบการณ์ของผู้เรียน การเรียนรู้ตามแนว Transformative Learning ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ตรงที่เคยได้รับมาในอดีตหรือประสบการณ์ตรงที่รับในห้องเรียน หรือเป็นตัวอย่างประสบการณ์ของผู้อื่นที่มีรายละเอียดของบริบทและเห็นภาพลักษณะของเจ้าประสบการณ์ก็ได้ ซึ่งประสบการณ์นี้หากจะช่วยสร้างการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีความขัดแย้งกับการรับรู้เดิม ๆ ที่ผ่านมา ยิ่งมีความย้อนแย้ง (Dilemma) ให้มากก็จะต้องทำให้เกิดการสะท้อนคิดได้ง่ายขึ้น และเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จำเป็นจะต้องมีความสามารถในการชี้ให้ผู้เรียนได้มองเห็นความขัดแย้งเหล่านั้น เพราะบางครั้งผู้เรียนยังขาดประสบการณ์ในการแยกแยะ

ประเด็นที่รับรู้ และควรได้มองเห็นด้วยตนเองได้ โดยเฉพาะในการเรียนในภาคสนาม ซึ่งบางครั้ง ประสบการณ์ความย้อนแย้งอาจเกิดขึ้นเพียงชั่วขณะเวลาสั้น ๆ แล้วผ่านไป ผู้สอนและผู้เรียน จำเป็น ต้องมีสติที่ไวพอที่จะจับการเกิดขึ้นได้ และยังสามารถเห็นการสะท้อนในจิตใจและเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้น วิชาที่นั้น ๆ ที่ได้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลง ก็จะช่วยให้อาจจัดการเรียนรู้ที่แม่นยำและติดตัว

2) บทบาทของการสะท้อนคิด การสะท้อนคิดช่วยเชื่อมประสานประสบการณ์ที่เกิดขึ้น หรือเกิดใหม่กับสมมติฐานเดิมที่มีอยู่ภายในใจ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลง และการสะท้อนคิดนี้ต้องตอบคำถามสามแบบคือ “What” เราเรียนรู้อะไร รู้สึกอย่างไร “How” เรารับรู้สิ่งเหล่านี้ได้อย่างไรและ “Why” ทำไมเราถึงรู้สึกเช่นนั้น ซึ่งจะต้องสะท้อนเข้าไปที่ตัวตน ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ได้สะท้อนอยู่เพียงแค่เรื่องราวและประสบการณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือของ การเรียนรู้ การใช้คำถาม Why ทำให้สามารถสาวค้นไปสู่เบื้องลึกของสร้างสมมติฐานที่เป็นกรอบ ความคิดในใจ เสมือนส่วนที่อยู่ใต้ภูเขาน้ำแข็ง เช่น ทศนคติ ค่านิยม ความต้องการอยากได้ ความปรารถนา และความเป็นตัวตนภายใน เป็นต้น ยังสามารถขุดค้นไปลึก ๆ ถึงลักษณะภายในจิตใจ เป็นตัวสร้างสมมติฐานความคิดนั้น ๆ ออกมา ก็จะทำให้เกิดการสะท้อนคิดที่ลึกซึ้งขึ้น ซึ่งบางครั้ง ลักษณะเหล่านั้นได้ถูกสั่งสมมาตั้งแต่วัยเยาว์ก็เป็นได้ และถ้าผู้เรียนสามารถเห็นความแตกต่าง ระหว่าง ประสบการณ์กับสิ่งที่เป็นการรอบความคิดเดิมที่มีในใจมากเท่าใด ก็จะเป็นวัตถุดิบที่ดีต่อการตั้งคำถาม What How และ Why ในกระบวนการคิดไตร่ตรองนี้ แต่ปัญหาที่พบ คือ ผู้เรียนมักไม่สามารถ สะท้อนความย้อนแย้งของเรื่องราวเข้าสู่ภายในตนเองได้ มักติดการวิเคราะห์ที่ตัวประเด็นมากกว่า การสำรวจเข้าไปในจิตใจของตนเอง นอกจากนี้ การไตร่ตรองสะท้อนคิด ไม่ได้จับอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งของ ประสบการณ์ แต่ต้องทำให้เป็นองค์รวมของปฏิสัมพันธ์ของสามสิ่ง จึงจะเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ ตัวตนที่อยู่ภายในของผู้เรียน สิ่งกระตุ้นที่เกิดจากประสบการณ์ในตอนนั้น และบริบทสภาพแวดล้อม ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ตั้งอยู่บนบริบทและประสบการณ์ ซึ่งหากผู้เรียนสามารถมองเห็นสิ่งเหล่านี้ ได้อย่างชัดเจน จะทำให้ผู้เรียนมีความลึกซึ้งและสามารถจดจำสิ่งที่เรียนได้ชัดเจนภายในตนเอง ซึ่งบางครั้งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นการสะท้อนคิดที่เหมาะสมในประสบการณ์ และบริบท หนึ่ง ๆ ที่ผู้เรียนเผชิญอยู่จะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันกับเวลาและความต้องการได้

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขยายมุมมองความคิดการเรียนรู้ที่ดี ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ของตนเองกับผู้อื่นเพื่อตรวจสอบมุมมองความคิดของตนเอง ทำให้เกิดการเปรียบเทียบและ หาคำอธิบายของความแตกต่างที่เกิดขึ้น และนำไปสู่การขยายมุมมองความคิดออกนอกกรอบเดิมที่มีอยู่ การแลกเปลี่ยนนี้จะต้องอาศัยบรรยากาศที่ไว้วางใจกันของหมู่คณะ ซึ่งจะทำให้เกิดภาวะผ่อนคลาย ไม่เกร็ง และไม่กลัวที่จะพูดไม่ถูกต้อง หากมองในแง่ของกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาวะของการ เปลี่ยนสถานะเป็นสภาวะที่เปราะบาง จำเป็นต้องสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยเพื่อให้การเปลี่ยนผ่านทาง ความคิดของผู้เรียนไม่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้จะเป็นพื้นที่ปลอดภัยแล้วยังจำเป็นต้องสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นความร่วมมือจากหมู่คณะ ผู้เรียนทุกคนที่ช่วยเกื้อกูลการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ที่ทำให้ผลรวมของการเรียนรู้ในทีมมีมากขึ้นกว่าผลรวมของแต่ละคน กระบวนการนี้จึงสามารถช่วยสร้างมิตรภาพของหมู่คณะอีกทางหนึ่ง ซึ่งกระบวนการแลกเปลี่ยนนั้น การบันทึกการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นความคิดของตนเองที่แจ่มชัดขึ้น และการบันทึกยังช่วยในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ เพื่อช่วยให้เปิดมุมมองในเรื่องนั้น ๆ กว้างขวางยิ่งขึ้น และการบันทึกนอกจากจะบันทึกเป็นตัวอักษรแล้ว การบันทึกเป็นแผนผัง เป็นภาพวาด ช่วยให้การบันทึกง่ายสะดวกขึ้น เพราะจะช่วยให้บันทึกสิ่งที่ไม่เป็นคำพูดออกมาได้ อนึ่ง ผลที่คาดหวังของการแลกเปลี่ยนนี้ คือ การขยายมุมมองความคิดที่ทำให้เกิดการเติบโตภายในและอาจนำไปสู่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

4) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงต้องอาศัยสิ่งที่เอื้ออำนวยที่ทำให้การเรียนรู้มีความยั่งยืนและประสบความสำเร็จ การเรียนรู้ที่ดี ต้องเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเห็นผลลัพธ์ว่าสอดคล้องกับเป้าหมายของชีวิตตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความปิติสุขและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและคนรอบตัว การที่จะเกิดผลลัพธ์ของการเรียนเช่นนี้ได้ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีอิสระทางจิตใจและปลดปล่อยตนเองจากอารมณ์ที่เคลือบคลุมจิตใจตนเอง ไม่ว่าจะเป็ความไม่พอใจ ความมีอคติและโดยเฉพาะความกลัวในสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ การเรียนรู้ที่ดียังเกิดจากการเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนไปยังผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาได้อีกด้วย นอกจากนี้เนื้อหาวิชาที่เรียนแล้ว ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้วิชาพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันที่ Transformative Learning ช่วยสร้างสมประสบการณ์ได้ดี คือ การเรียนรู้บนพื้นฐานของความเข้าใจและใส่ใจในความเป็นมนุษย์ ซึ่งในบางครั้งต้องเรียนทั้งร่างกายและจิตใจร่วมกันไปไม่เฉพาะเนื้อหาวิชาเท่านั้น

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จะต้องเริ่มต้นจากการที่คนคนนั้นเผชิญหน้ากับสถานการณ์ในชีวิตที่ขัดแย้งอย่างลึกซึ้ง วิธีการในการแก้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ไม่อาจใช้แก้ปัญหาได้อีกต่อไป มีความจำเป็นต้องหันมาตั้งคำถามกับชุดความเชื่อเดิมอย่างจริงจังและเริ่มใคร่ครวญในตนเองและสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงจึงจะเริ่มต้นขึ้น อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนย้ายกรอบการอ้างอิงเชิงการให้ความหมายของตนเองที่รุนแรงและไม่อาจกลับคืนสู่สภาพเดิมได้อีกต่อไป อีกนัยหนึ่ง คือ การก้าวข้ามแบบแผนเดิมไปสู่การมีแบบแผนใหม่ที่ควรรวมแบบแผนเดิมไว้ด้วยกัน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นรูปแบบของการบริหารที่ให้ความสำคัญที่โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการ โดยยึดหลักการคิดและการบริหารซึ่งมีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปสู่วรรณโดยตรง ให้โรงเรียนมีอิสระในการดูแลรับผิดชอบตัดสินใจและดำเนินการด้วยตนเอง ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงเริ่มที่หลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จในตัวเอง ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงาน

บุคคล ด้านบริหารงานทั่วไป สิ่งสำคัญที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ “การมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่ายทั้งในรูปของคณะกรรมการ หน่วยงานองค์กร บุคคลทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543)

1. ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ได้มีองค์กรหลายแห่งและนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเอาไว้ ดังนี้

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา (American Association of School Administration) ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากระดับรัฐหรือเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น โดยมีหน้าที่และรับผิดชอบตัดสินใจงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร (Consumer Guides, 2011)

Edley (1992) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ผู้มีอำนาจการตัดสินใจในระดับโรงเรียนไม่ใช่มีแต่เพียงผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังมีตัวแทนคณะครูและผู้ปกครองร่วมอยู่ด้วย คณะบุคคลเหล่านี้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน กำหนดการสอน และตารางเวลาต่าง ๆ การควบคุมวินัยนักเรียน งานบุคลากร และงบประมาณ

Caldwell and Spinks (1988) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร อันได้แก่ วัสดุ ครุภัณฑ์ บุคลากร เวลาและงบประมาณ ภายใต้กรอบนโยบายท้องถิ่นและของรัฐ ในขณะที่เดียวกันบุคลากรในโรงเรียนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของจะทำให้ผลการปฏิบัติงานนั้นเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น ทั้งยังมีความรับผิดชอบที่จะตรวจสอบได้ในการใช้ทรัพยากรที่จัดสรรให้

กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น โรงเรียนมีอำนาจมีอิสระและคล่องตัวที่จะตัดสินใจในการบริหาร การจัดการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ตัวแทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด ตลอดจนดำเนินการเพื่อพัฒนา กิจกรรมด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนในระยะสั้นและระยะยาว

2. ความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การนำหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ในการบริหารโรงเรียน มีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโดยรวม ดังนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543)

1) เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน

2) ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น เนื่องจากมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการบริหารและจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ครูเกิดความภาคภูมิใจในงานการสอนของโรงเรียนเพราะได้มีโอกาสร่วมคิดร่วมทำมากขึ้น

3) เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยอาศัยเครือข่ายผู้แทนองค์กรต่าง ๆ และเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4) สร้างภาวะผู้นำให้กับบุคลากรในโรงเรียน กระจายความรับผิดชอบให้ทีมงานต่าง ๆ ในโรงเรียน จะทำให้เกิดผู้นำกลุ่มและสมาชิกในโรงเรียนจะผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำในทีมงาน

5) เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ทำให้ต้องมีการสื่อสารภายในทีมงานและระหว่างหน่วยงานภายในโรงเรียนมากขึ้น อันทำให้บุคลากรในโรงเรียนรับรู้และเข้าใจนโยบายและแนวทางของโรงเรียนเพิ่มขึ้น

6) สร้างความยืดหยุ่นในการทำงานทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนมากขึ้น

7) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ จึงเกิดแนวทางที่จะต้องใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

8) เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและความรู้สึกในความเป็นเจ้าของโรงเรียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นในการบริหารและการจัดการศึกษา รวมทั้งการปรับปรุงและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

9) โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้เข้ามีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในการบริหารและจัดการศึกษา

นอกจากนี้ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการด้วยกัน คือ

1) โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับการตัดสินใจ การตัดสินใจสิ่งๆ ที่ดีควรอยู่ที่หน่วยปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้นแล้วให้ลดการควบคุมจากส่วนกลางลง

2) การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูปความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ได้เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกันในการตัดสินใจ

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการเปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในการบริหารและจัดการศึกษา การบริหารและการตัดสินใจ ทำด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

3. แนวคิด หลักการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

แนวคิดและหลักการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ได้เน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปให้โรงเรียนได้มีการบริหารจัดการด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเหมาะสมในการบริหาร มีหน่วยงานและนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้

1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) แต่เดิมการจัดการศึกษาจะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง หน่วยปฏิบัติ คือ สถานศึกษาจะต้องรอรับนโยบายงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานจากส่วนกลาง เพื่อนำไปปฏิบัติและจะถูกควบคุมโดยส่วนกลางหรือผู้ได้รับมอบอำนาจ จึงทำให้การบริหารงานไม่คล่องตัว ล่าช้า ผู้ปฏิบัติงานอึดอัดและไม่พอใจเพราะไม่มีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง การกระจายอำนาจและมอบอำนาจให้หน่วยงานปฏิบัติ จะทำให้เกิดความอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนได้อย่างทันที่ทัน่วงทีและเหมาะสม ดังนั้น สถานศึกษาจะมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและมีความเป็นอิสระ โรงเรียนจะเป็นฐานของการกระจายอำนาจและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหัวใจของการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพก็คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาให้มีลักษณะของการกระจายอำนาจ และการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน จะกระจายไปสู่ผู้ปฏิบัติในรูปของคณะกรรมการหรือทีมงานอย่างทั่วถึง คณะกรรมการสถานศึกษาจะมีหน้าที่กำกับหรือสนับสนุนและส่งเสริมผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้ตัดสินใจสั่งการตามความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2) หลักการบริหารตนเอง (Self-management) สถานศึกษาจะบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง บุคลากรแต่ละงานแต่ละฝ่ายจะร่วมกันวางแผนดำเนินการและประเมินผลการปฏิบัติงานของตนโดยทำในรูปองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการ และจะร่วมรับผิดชอบดูแลแก้ปัญหาพัฒนางานของตนอย่างครบวงจร ระบบการบริหารงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจจะ

มีความแตกต่างกันไปตามสภาพความเหมาะสมและความพร้อมของโรงเรียน การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความคิดว่าการดำเนินการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายอาจมีวิธีการที่หลากหลาย โรงเรียนจึงสามารถบริหารงานได้ตามสถานการณ์ที่เป็นจริง หน่วยงานส่วนกลางจะทำหน้าที่กำหนดนโยบายและเป้าหมายรวมมาให้ แล้วให้อำนาจความอิสระแก่โรงเรียน เลือกที่จะพิจารณาวิธีปฏิบัติตามศักยภาพของโรงเรียน ด้วยวิธีการนี้จะทำให้โรงเรียนสามารถบริหารตนเองได้

3) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Participation of Stakeholders) หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่จะต้องนำบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษามาร่วมบริหารจัดการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การจัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา (school board หรือ school council) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่กำกับส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา (มาตรา 40) คณะครูบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนดำเนินงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การทำงานมีลักษณะในการทำงานเป็นทีม การพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งใด ทุกส่วนในองค์กรจะต้องเห็นด้วย ทุกคนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในงานต่าง ๆ และจะมีความตั้งใจที่จะทำงานให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด ซึ่งจะทำให้การบริหารงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้น

4) หลักการความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เมื่อสถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการ ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสถานศึกษา จะต้องบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ คุณธรรม มีความโปร่งใสและจัดทำรายงานการดำเนินการเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนเป็นประจำทุกปี

Yin Cheong Cheng (1996) กล่าวถึงแนวคิดสำคัญในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2 ประการ คือ

1) โรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญสำหรับการตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจสั่งการที่ดีควรอยู่ที่หน่วยปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้นและลดการควบคุมจากส่วนกลางลง

2) การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ได้เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกในโรงเรียนและชุมชนได้ร่วมมือกันในการตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารและการปฏิบัติงาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543) สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 5 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหารร่วมตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายโดยครอบครัวและชุมชน บางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4) หลักการบริหารตนเอง (Self - Management) ในระบบการศึกษาโดยทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธีการ ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทาง ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันแล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ คณะกรรมการโรงเรียนจะทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันเสมอ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2544) ได้สรุปหลักการทั่วไปในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 6 หลักการ ดังนี้

1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การคืนอำนาจในการจัดการศึกษาให้กับประชาชน สำหรับประเทศไทยจะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา

2) หลักการบริหารตนเอง (Self- management) สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การบริหารในรูปแบบของคณะบุคคลหรือคณะกรรมการโรงเรียน หรือคณะกรรมการสถานศึกษา

3) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า สามารถมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนตัดสินใจกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมคิดร่วมทำ

4) หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน (Facilitative Leadership) ไม่ใช่ผู้นำแบบชี้แนะหรือสั่งการ แต่เป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวก

5) หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach) การปรับในด้านโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กรทั้งระบบ ซึ่งทุกระบบต้องเห็นด้วยและให้การสนับสนุน

6) หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โรงเรียนต้องพร้อมให้มีการตรวจสอบเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

4. รูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการบริหารงานโดยคณะกรรมการโรงเรียน (School council) หรือสภาโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียนจะมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องกำหนดเป้าหมาย การกำกับสนับสนุนและส่งเสริม การบริหารงานงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนโดยทั่วไปจะประกอบด้วยตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารโรงเรียน โดยมีรูปแบบการดำเนินงานที่สถานศึกษาอาจเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ให้มีความสอดคล้องกับความพร้อมของโรงเรียน ให้รับกับขั้นตอนและระดับพัฒนา ในการบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียนหรือในแต่ละสถานศึกษา พบว่ามี 4 แบบ ดังต่อไปนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543)

1) แบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control School council) เกิดจากแนวคิดในการกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารการเงิน บุคลากรและวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในระยะแรก ๆ ผู้บริหารมักจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครู ผู้ปกครอง นักเรียน หรือผู้แทนชุมชน ดังนั้น คณะกรรมการโรงเรียนที่ได้ตั้งขึ้นจึงมีความสำคัญในการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของผู้บริหารนั่นเอง ผู้บริหาร

โรงเรียนจะเป็นประธานและเจ้าหน้าที่เขตการศึกษาจะเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ส่วนคณะกรรมการอื่น ๆ มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มบุคคลแต่ละประเภท แต่ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การหาแนวทางแก้ปัญหา และการดำเนินงานของโรงเรียน คณะกรรมการจะมีบทบาทในการร่วมเสนอความคิดเห็นเท่านั้น แต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นประธาน เจ้าหน้าที่เขตการศึกษาจะเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ส่วนครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้แทนชุมชน จะเป็นกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง

2) แบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control School council) การจัดคณะกรรมการตามแนวนี้นี้ ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน การจัดคณะกรรมการแบบนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติยอมรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดีกว่า และถ้ามีโอกาสตัดสินใจก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด

3) รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School council) จุดประสงค์ของการเลือกแบบคณะกรรมการที่ควบคุมโดยชุมชน คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนและผู้ปกครองมากขึ้น และเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด แนวคิดสำคัญ คือ หลักสูตรและการจัดการศึกษาของโรงเรียนควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนผู้แทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

4) รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Control school council) แนวคิดของคณะกรรมการโรงเรียนในลักษณะนี้ มีความเชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะได้รับความรู้ค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครอง ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู ด้วยสัดส่วนของผู้แทนครูและผู้แทนจากผู้ปกครองชุมชนจะมีเท่า ๆ กันในคณะกรรมการโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

ปัญญา แก้วกัญญา และสุภัทรา พันธุ์พัฒนกุล (2545) ได้กล่าวถึงรูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrator Central School-Based Management) ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นประธานกรรมการจะเลือกตั้งจากกลุ่มผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษาแต่อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

2) รูปแบบที่ครูเป็นหลัก (Professional Central School-Based Management) โดยครูในฐานะเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่า และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะเป็นกรรมการโรงเรียนมากที่สุดและร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

3) รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Central School-Based Management) รูปแบบนี้จะตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด โดยตัวแทนชุมชนจะเป็นประธานผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ

4) รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Central School- Based Management) เป็นรูปแบบที่เชื่อว่าครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก การบริหารงานในรูปแบบการจะมีสัดส่วนของครูและผู้ปกครองมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานคณะกรรมการและคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544) ได้กล่าวว่า ภายใต้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) โรงเรียนยังจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการตัดสินใจในเรื่องงบประมาณ หลักสูตร และบุคลากร โดยการมีส่วนร่วมในรูปแบบคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคน 4 ประเภท ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงมีรูปแบบที่แตกต่างกันในมิติต่าง ๆ 4 รูปแบบ ได้แก่

1) การบริหารที่มีผู้บริหารเป็นผู้ชี้แนะ เป็นรูปแบบที่มีการปรึกษาหารือกับบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน แต่การตัดสินใจเป็นอำนาจชี้ขาดของผู้บริหารแต่ผู้เดียว (Administrative Control School - Based Management : Principal Decides)

2) การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ เป็นรูปแบบที่มีตัวแทนครูเป็นคณะกรรมการในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอื่น ให้มีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจในด้านงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร การบริหารรูปแบบนี้เชื่อว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนย่อมรู้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่า (Professional Control School - Based Management : Teachers Decide)

3) การบริหารโดยคณะผู้ปกครองและครู เป็นรูปแบบที่ใช้เพื่อลดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นการบริหารสถานศึกษาในกำกับของรัฐ (Charter Schools) เป็นรูปแบบของการตัดสินใจจากความคิดพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานของโรงเรียนให้เกิดผลดีกับบุตรหลานของตน (Balanced Control School – Based Management : Parents and Teachers, as Equals Decide)

4) การบริหารโดยคณะกรรมการในพื้นที่สถานศึกษา เป็นรูปแบบที่มอบอำนาจการตัดสินใจอย่างมีขอบข่ายจำกัดให้กับคณะกรรมการในพื้นที่สถานศึกษา ในเรื่องการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับจากเขตพื้นที่ให้แก่สถานศึกษา การจัดการศึกษาเฉพาะทาง (Community Control School - Based Management : Parent / Community Member Decide)

รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารโรงเรียน ในการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่มีรูปแบบใดที่เป็นแบบเดียวที่ตายตัว และการใช้เทคนิคการบริหารจัดการจะใช้วิธีบริหารเชิงกลยุทธ์ เน้นผลงานแก้ปัญหาได้ทัน การระดมใช้ทรัพยากรบุคคลภูมิปัญญา

ท้องถิ่นผู้บริหารมีบทบาทในการกระตุ้นและประสานงานให้บุคลากรร่วมมือกันปฏิบัติงานและเป็นผู้พัฒนาทรัพยากร โดยให้ครูมีบทบาทเป็นผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมตัดสินใจ ผู้ริเริ่ม และเป็นผู้ปฏิบัติและให้ผู้นักปกครองชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียน โดยเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาบรรยากาศในการทำงาน ให้เน้นการทำงานเป็นทีม ให้ความร่วมมือและมีการประเมินผลทั้งระบบตั้งแต่ตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

5. ยุทธศาสตร์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

Wohlstetter and Mahrman (2011) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐานไว้ ดังนี้

1) การกระจายอำนาจ (Disperse Power) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิผลต้องเป็นการกระจายอำนาจไปให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียนและคณะอนุกรรมการได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เมื่อเริ่มนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปปฏิบัติ แต่ละโรงเรียนจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการโรงเรียน (School Council) ขึ้น ซึ่งอาจกำหนดรูปแบบมาจากส่วนกลาง จากเขตพื้นที่การศึกษาหรือโรงเรียนกำหนดเองก็ได้ โดยส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่น ๆ ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งของแต่ละกลุ่มวิชาชีพ บางโรงเรียนคณะกรรมการมีอำนาจตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แต่บางโรงเรียนคณะกรรมการเป็นเสมือนที่ปรึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจตัดสินใจเมื่อเรื่องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการโรงเรียนแล้ว

คณะกรรมการโรงเรียนหรือผู้บริหารโรงเรียนมักจะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาที่คณะแล้วแต่จะเห็นสมควร (ปกติมี 3 - 12 คณะ) โดยให้รายงานหรือขึ้นตรงต่อคณะกรรมการโรงเรียน คณะอนุกรรมการจะได้รับมอบหมายทำงานในเรื่องหลัก ๆ ของโรงเรียน คณะอนุกรรมการบางคณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหลักสูตรและการสอน อาจมีสมาชิกเฉพาะผู้ที่เป็นครูก็ได้ แต่คณะอนุกรรมการบางคณะที่เกี่ยวข้องกับประชาสัมพันธ์ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องประกอบด้วยครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน คณะอนุกรรมการเหล่านี้ต้องมีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มีการกำหนดจำนวนสมาชิกและมีเวลาประชุมสม่ำเสมอ

2) การเน้นที่การพัฒนาวิชาชีพครู (Stress Professional Development) การพัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้น จะเป็นการพัฒนาในภาพรวมทั้งโรงเรียน และเป็นการพัฒนาระหว่างปฏิบัติงาน โดยมีแผนการพัฒนาต่อเนื่องเป็นแผนระยะยาว มีการติดตามผลรูปแบบการพัฒนานั้นอาจเป็นการส่งครูกลุ่มหนึ่งไปรับการอบรมมาจากภายนอก แล้วมาขยายผลให้ครูทั้งโรงเรียน มีการนิเทศและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูด้วยกันระหว่างปฏิบัติงาน หรือมีโครงการเชิญวิทยากรภายนอก เช่น จากมหาวิทยาลัยหรือจากเขตการศึกษามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนและวิชาการการสาธิตการสอนแบบใหม่ ๆ หรือเชิญนักบริหารจากภาคธุรกิจมาให้ความรู้เรื่องการประชุมกลุ่มย่อย เทคนิคการตัดสินใจสั่งการ เป็นต้น

นอกจากทักษะการเรียนการสอนแล้วทางโรงเรียนต้องพัฒนาครูให้มีทักษะในการบริหารและตัดสินใจด้วย เช่น การตัดสินใจเป็นกลุ่มการสร้างฉันทามติการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ผู้ที่รับการฝึกอบรมและพัฒนาขึ้นนอกจากจะเป็นครูทุกคนแล้ว ยังต้องมีการอบรมหรือพัฒนาให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น คณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และในบางกรณีอาจรวมถึงผู้แทนนักเรียน (ระดับมัธยมศึกษา) ด้วย

ในโรงเรียนที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จนัก การพัฒนามักจะเป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะบุคคล มักเป็นการอบรมระยะสั้น ๆ แล้วขาดการนำไปปฏิบัติและติดตามผล โรงเรียนเหล่านี้มักขาดแผนการพัฒนาบุคคล ผู้บริหารมักจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมเป็นครั้งคราวไปและไม่ได้มีการวางแผนระยะยาวและแผนในภาพรวมว่าใครควรได้รับการพัฒนาในเรื่องใดและเมื่อไหร่

3) การเผยแพร่สารสนเทศ (Disseminate Information) การเผยแพร่สารสนเทศควรเป็นการดำเนินการเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนให้มากที่สุด เพราะในอดีตสารสนเทศมักจะมาจากหน่วยงานกลางตรงไปยังโรงเรียนแล้วย้อนกลับไปหน่วยงานกลางอีก โดยที่ครูในโรงเรียนหรือผู้ปกครองไม่มีโอกาสได้รับรู้เลย การเผยแพร่สารสนเทศในโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องและชุมชนจะต้องได้รับรู้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มากที่สุด วิธีการเผยแพร่สารสนเทศที่นิยมใช้อาจใช้รูปแบบต่อไปนี้ เช่น ใช้กลุ่มงาน (Work Group) โรงเรียนต้องสร้างเครือข่าย (Network) ของกลุ่มงาน ซึ่งโดยปกติครูแต่ละคนจะเป็นคณะทำงานหรือสมาชิกในกลุ่มงานต่าง ๆ 2 หรือ 3 คณะขึ้นไป การให้ข้อมูลสารสนเทศผ่านกลุ่มงานจะทำให้มีการรับรู้ข่าวสารทั่วทั้งโรงเรียนโดยใช้การประชุม (Meeting) บางโรงเรียนมีข้อกำหนดให้มีการประชุมในระดับหมวดวิชาหรือกลุ่มชั้นทันทีหลังจากการประชุมหัวหน้างานแล้ว ทั้งนี้ เพื่อที่จะกระจายสารสนเทศไปยังทุกคนอย่างรวดเร็วและได้รับผลย้อนกลับ (Feedback) ได้ทันการ บางโรงเรียนจัดชั่วโมงประชุมไว้ทุกเช้า เพื่อให้ครูและเจ้าหน้าที่ในแต่ละแผนกได้ประชุมปรึกษาหารือกันก่อนลงมือทำงาน ซึ่งทำให้ครูได้รับรู้เรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจทั่วถึงกันและเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมมากขึ้น ใช้วิธีการกระจายสารสนเทศออกนอกโรงเรียน (Outreach) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จคือโรงเรียนที่จัดให้มีการสื่อสารอย่างเป็นระบบระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนจึงควรมีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนเป็นรายปี เพื่อใช้สำหรับการวางแผนดำเนินงานในปีต่อไป โรงเรียนต้องจัดให้มีการพบปะหรือสื่อสารกับผู้ปกครอง เช่น การประชุมผู้ปกครองและครู การจัดให้ผู้ปกครองเข้าเรียนหลักสูตรระยะสั้น เช่น คอมพิวเตอร์หรือกิจกรรมทางทักษะอื่น ๆ ระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นต้น บางโรงเรียนมีการจ้างบุคลากรเพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองด้วย

การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นวิธีการที่อาจใช้ได้เป็นอย่างดี โดยโรงเรียนต้องทำการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียนแล้วทำออกเป็นสารสนเทศ เช่น ผลการเรียน

ผลการดำเนินงาน/โครงการของโรงเรียน ผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งอาจทำในรูปของแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) หรือบันทึกในลักษณะต่าง ๆ แล้วหาวิธีนำเสนอให้ผู้ปกครองรับทราบและให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไปหรืออาจให้ข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ (Online Computer) การเขียน Homepages หรือ Website ในเครือข่าย Internet เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้าไปศึกษาข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนได้ ข้อมูลที่บรรจุไว้นั้นนอกเหนือจากผลการเรียนแล้ว อาจมีข้อมูลเกี่ยวกับงาน/โครงการการจัดซื้อ/จัดจ้าง กำหนดการสำคัญข้อมูลงบประมาณและบุคลากรหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน

4) การเลือกผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสม (Select the Right Principal) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมักจะมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำและรู้จักการมอบหมายงาน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญมากในการกระจายอำนาจสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น และชักจูงให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในงานของโรงเรียนและให้รางวัลอย่างเหมาะสมแก่ครูและเจ้าหน้าที่

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) การเป็นผู้นำ (Leader) และสนับสนุน (Supporter) เป็นผู้นำนวัตกรรม (Innovations) เข้าสู่โรงเรียนและเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า ผู้บริหารมักเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิก (Spearheaded) ในการพัฒนางานตามพันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนและการมอบหมายงาน (Delegate) ให้บุคลากรในโรงเรียนเช่นการเลือกวัสดุ การบริหารงบประมาณ กำหนดการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารยังมีบทบาทในการทำให้ครูมีส่วนร่วมและรับผิดชอบโครงการทั้งหมดของโรงเรียน แม้แต่บทบาทการส่งเสริมให้โรงเรียนจัดเวลาอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนและบุคลากร จัดเวลาพักสำหรับครู เป็นต้น

ผู้บริหาร คือ ตัวจักรสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอก ผู้บริหารจึงต้องไปร่วมเป็นกรรมการกบองค์กรเอกชน ส่งเสริมความสัมพันธ์กับหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นผู้จัดการทรัพยากรจากภายนอกโรงเรียน เช่น ติดต่อมหาวิทยาลัยในการพัฒนาวิชาชีพครู ติดต่อกับภาคธุรกิจเพื่อขอคำแนะนำเรื่องเทคโนโลยี และการติดต่อกองทุนเอกชนหรือเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านการเงินแก่โรงเรียน นอกจากการเป็นผู้นำทางวิชาการแล้ว บทบาทที่สำคัญยิ่งของผู้บริหาร คือ การจัดองค์กรเสริมสร้างและสนับสนุนบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนและจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา

5) การมีวิสัยทัศน์ (Have a Vision) โรงเรียนส่วนใหญ่ที่ใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้ผลดี จะมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับพันธกิจ (Mission) ค่านิยม (Values) และเป้าหมาย (Goals) ที่เกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน เป็นวิสัยทัศน์ที่สัมพันธ์กับแนวทางการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน รวมทั้งการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ วิสัยทัศน์นั้นจะเกิดจากกระบวนการสร้างฉันทามติ (Consensus - Building Process) หรือความเห็นพ้องของครู บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นวิสัยทัศน์ที่มีการยอมรับร่วมกัน การจัดการเรียนการสอน การกำหนดหลักสูตรของโรงเรียนจะสอดคล้องกับแนวทางการจัดหลักสูตรระดับเขต ระดับรัฐ และระดับชาติ แต่ครูจะมีอิสระ

ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยให้นักเรียนมีความรู้และพฤติกรรมเป็นไปตามหลักสูตรในที่สุด

6) การให้รางวัล (Reward Accomplishment) การให้รางวัลแก่บุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจจัดได้หลากหลาย เช่น การให้รางวัลเป็นเงิน การให้เป็นค่าตอบแทน การให้เป็นเงินค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากร บางโรงเรียนให้ค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการโรงเรียน รางวัลที่ไม่เป็นตัวเงินที่อาจจัดให้ เช่น การให้คำปรึกษา (Mentoring) บันทึกแสดงความซาบซึ้งจากผู้บริหารโรงเรียน การเลี้ยงอาหารเป็นกรณีพิเศษและการให้โล่รางวัล

ในการให้รางวัลนั้น จำเป็นต้องดูความเหมาะสมของผู้รับรางวัลด้วย เพราะสมาชิกแต่ละคนนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการค่าจ้างเพิ่ม บางคนต้องการลดคาบสอน บางคนต้องการตำแหน่งเป็นผู้นำ ซึ่งผู้บริหารต้องเลือกให้รางวัลตามโอกาสและในปริมาณที่เหมาะสม ด้วยการให้รางวัลและแรงจูงใจที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่มีส่วนช่วยนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ปัญญา แก้วกียูร และ สุภัทรพันธ์ พัฒนกุล (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ให้การบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานบรรลุผล จำเป็นจะต้องกระจายอำนาจและพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้

1) ดำเนินการให้สถานศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ เป้าหมายและวิธีดำเนินการของสถานศึกษาอย่างชัดเจนที่มุ่งสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง มิใช่จัดทำเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชารับทราบและชื่นชมความสำเร็จ อยู่ที่การปฏิบัติตามแผนมิใช่การนำเสนอแผน

2) ให้สถานศึกษามีทีมงานที่มีคุณภาพหลากหลาย จะต้องมียุทธศาสตร์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนโดยคณะครูเป็นผู้นำ ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูง เปิดกว้างให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจรับรู้ชื่นชมผลงานร่วมกัน

3) พัฒนาศักยภาพในสถานศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถและทักษะทั้งในด้านหน้าที่และกระบวนการ มีการพัฒนาตนเองให้ทันสมัยในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4) พัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีกลไกในการจัดระบบข่าวสารข้อมูล มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย สื่อสารได้หลายทาง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปยังผู้ปกครองและชุมชนภายนอกด้วย

5) ให้เกียรติและยกย่องครูเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำป้ายหรือให้คำชมเชย การจัดเลี้ยงในวาระต่าง ๆ การให้เกียรติบัตร การเสนอเข้าประกวดผลงาน รวมทั้งการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น

6) ยกย่องผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพและผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษา ก้าวหน้าประสบความสำเร็จสูง สามารถประสานพลังของกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างศรัทธา ที่ทำให้ครูจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียน ครูเปลี่ยนวิธีสอนจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจะต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญ ในรูปแบบต่าง ๆ

7) มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การดำเนินงานของสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกด้าน ในด้านวิชาการจะต้องประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาด้านอื่น เช่น การพัฒนา แหล่งเรียนรู้ การจัดภูมิทัศน์ในโรงเรียน การจัดบริการที่ดี เช่น โครงการอาหารกลางวัน จำเป็นต้อง ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องช่วยครู บุคลากรในโรงเรียน และชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าเกี่ยวข้องกับโรงเรียนอย่างไร ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อหาแนวทางที่ทำให้เกิด ความสำเร็จ และหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนได้มี ส่วนร่วม ให้ความร่วมมือในการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และการบริหารงานของโรงเรียนให้มี ประสิทธิภาพ อาศัยการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง และเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมกันใช้อำนาจ ในการบริหารโรงเรียน ทั้งในหลักการและในการปฏิบัติ ช่วยเหลือบุคลากรในโรงเรียนและสมาชิก ให้เข้าใจในบทบาทของตนที่ต้องเปลี่ยนแปลง พร้อมกับการนำรูปแบบการบริหารแบบใหม่มาใช้และ ช่วยบุคลากรในโรงเรียนแสดงบทบาทอย่างเหมาะสม ให้คณะกรรมการโรงเรียนเป็นองค์กรในการ ตัดสินใจ มากกว่าเป็นองค์กรที่ปรึกษา และให้กำลังใจผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้โอกาสและความร่วมมือกับ คณะครูผู้สอนในเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ให้ความร่วมมือกับคณะครูในการตัดสินใจ เรื่องที่คาบเกี่ยวในระดับโรงเรียนและระดับห้องเรียน กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ทั้งโรงเรียน ในการวางแผนจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ในการบริหารองค์กรนั้น นอกจากผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญในองค์กร สมาชิกหรือบุคคลใน องค์กรก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าไปได้ด้วยดี การบริหารในปัจจุบันจึงพยายามหาวิธีการ ที่จะให้มีการยอมรับ และเกิดความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและผู้ที่อยู่ในองค์กร แนวความคิดหนึ่งของ การบริหารก็คือการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management)

1. ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เอาไว้ ดังนี้

สมเดช สีแสง (2547) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative management) เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ ที่เรียกว่าการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total quality control หรือ TQC)

วันชัย โกลละสุต (2549) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้รวมกัน เพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จ ไม่ว่าจะการมีส่วนร่วมนั้นจะอยู่ในขั้นตอนใดก็ตาม โดยให้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กร ในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

ทำนอง ภูเกิดพิมพ์ (2551) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อและความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย โดยการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ ในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

Robbins (1990) กล่าวว่า เป็นการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจกับผู้บริหาร การมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างกำลังใจให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง ยิ่งกว่านั้นการมีส่วนร่วมจะช่วยให้บุคคลสนับสนุนเป้าหมายของกลุ่ม ตลอดจนวัตถุประสงค์ร่วมขององค์กรด้วย เทคนิคการบริหารตามแนวความคิดนี้ถือว่าเป็นการรวมเอาเป้าหมายของบุคคลและเป้าหมายขององค์กรเข้าด้วยกัน (The integration of individual and organization goals) โดยผู้บริหารจะจัดสภาพการบริหาร และวิธีการปฏิบัติต่อบุคคลในองค์กร ให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของเขา และควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายขององค์กร

สรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่อการบริหารหน่วยงาน อยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดในการแบ่งอำนาจหน้าที่ จัดให้มีการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันและให้ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน

2. ประเภทของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 2 ประเภท ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหารหัวหน้าโครงการ การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ก็ตาม มักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษา ที่จะให้

ข้อคิดข้อเสนอแนะ เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรค ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไป หรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่า เป็นการร่วมอย่างมีระบบตามกระบวนการบริหารมักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องใดก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน เป็นต้น

2.2 การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหารแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงานเข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น ลักษณะของการมีส่วนร่วมหรือรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น สามารถพิจารณาได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าเราจะสนใจในด้านใด บางคนพิจารณาจากกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้งการประชุม บางคนก็พิจารณาในเชิงการบริหาร เช่น การมีส่วนร่วมในแนวราบ-แนวตั้ง เป็นต้น

เงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้บริหารหรือผู้นำ นับว่าสำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก เพราะถ้าหากว่าผู้บริหารไม่มีความต้องการที่จะให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมแล้ว ก็คงยากที่จะเกิดบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย แม้ว่าผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาจะเรียกร้องก็ตาม แต่ถ้าผู้บริหารมีบุคลิกและความปรารถนาที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมแล้ว การมีส่วนร่วมในการบริหารย่อมเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารงาน เพราะการจะนำวิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ นั้น มิใช่จะใช้ได้ทุกสถานการณ์ บางครั้งนำไปใช้กับองค์กรหนึ่งแล้วเกิดความสำเร็จ แต่เมื่อนำไปใช้กับอีกองค์กรหนึ่ง อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จก็ได้ ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการ เช่น เวลา สถานที่ ภาวะผู้นำ สถานการณ์ วิถีชีวิตของคนแต่ละสังคม เป็นต้น ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องตระหนักในเรื่องเหล่านี้และพิจารณาว่า ในสถานการณ์ใดควรจะใช้เทคนิคการบริหารแบบใด

2. ผู้ปฏิบัติหรือผู้ตาม แม้ว่าผู้บริหารปรารถนาจะให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานเพียงใด ไม่ว่าจะสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยหรือออกคำสั่งก็ตาม แต่หากผู้ปฏิบัติหรือผู้ตามไม่เต็มใจ ไม่สนใจ หรือไม่เห็นความสำคัญ การมีส่วนร่วมในการบริหารก็จะไม่เกิด ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และวัตถุประสงค์ขององค์กร เช่น ทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้เกิดผลงาน องค์กรจะอยู่ได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับพนักงานหรือผู้ตาม ถ้าหากไม่ร่วมมือไม่ทุ่มเทการทำงานให้แก่องค์กร องค์กรก็จะต้องสิ้นสลาย และเมื่อนั้นทุกคนในองค์กรก็จะหมดงานทำ ถ้าหากผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ตามเข้าใจในวัตถุประสงค์ก็จะให้ความร่วมมือและทุ่มเทกำลังสติปัญญา ความสามารถ เพื่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กร เพราะโดย

ธรรมชาติของมนุษย์ต่างก็มีความรักและความผูกพันกับองค์กรเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังนั้น ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องมีความตระหนักร่วมกัน ในสิ่งสำคัญดังกล่าว ผู้บริหารมีหน้าที่ใช้กลยุทธ์ ในการสร้างบรรยากาศในองค์กร ให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างเป็นวัฒนธรรมในการทำงาน เมื่อบุคคลมีโอกาแสดงความสามารถในศักยภาพของตน ร่วมกำหนดเป้าหมาย หรือร่วมตัดสินใจในการทำงาน ย่อมจะทำให้เกิดการผูกมัดในเชิงจิตวิทยา (Psychological commitment) และจะเป็นพลังใจให้เกิดความกระตือรือร้นให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายมากไปกว่านั้น และจะเป็นผลให้องค์กรมีการพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป ผลของการมีส่วนร่วมจากการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร การกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองและการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ถ้าหากสามารถบริหารการมีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสมแล้ว การบริหารงานก็จะเกิดผลดีมีประสิทธิภาพในทางตรงกันข้ามหากเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมากจนเกินไป ก็จะทำให้เกิดข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะหลากหลายจนเกินขอบเขต ซึ่งจะทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ

3. รูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3.1 การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ (Constructive participation) คือ การมีส่วนร่วมที่ทั้งสองฝ่ายต่างมองโลกไปในทางที่ดี พร้อมทั้งจะร่วมกันสร้างสรรค์ด้วยการปรับทัศนคติเข้าหากัน เกิดการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาและหาข้อยุติต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจบนพื้นฐานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและเป็นสิ่งที่สังคมพึงปรารถนา

3.2 การมีส่วนร่วมที่มีความขัดแย้ง (Conflictive participation) คือ การมีส่วนร่วมที่ทั้งสองฝ่ายมีอคติต่อกัน เป็นการมองโลกในแง่ร้าย เมื่อมีโอกาสเผชิญหน้ากันจะพยายามหักล้างความคิดซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการปรับทัศนคติเข้าหากัน จึงยากที่จะหาจุดร่วมให้เกิดความพึงพอใจกันได้ การร่วมมือร่วมใจจึงแอบแฝงไว้ซึ่งความไม่จริงใจต่อกัน ในการดำเนินกิจกรรมความขัดแย้งเริ่มตั้งแต่มีคน 2 คนขึ้นไปทำงานร่วมกัน ดังนั้น ที่ใดมีสังคมมนุษย์ที่นั้นย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นเสมอ เพราะในแต่ละสังคมมีพื้นฐานหลายอย่างแตกต่างกัน เช่น เพศ วัย ความรู้ ความสามารถ อาชีพ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น ประชญาของความขัดแย้งเห็นว่าความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งเลวร้าย ไม่ควรจะหลีกเลี่ยงแต่เราต้องเผชิญกับมัน และยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ ช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดในการแก้ไขปัญหา

กล่าวได้ว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความขัดแย้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งบางครั้งเป็นไปในทางสร้างสรรค์ แต่บางครั้งก็เป็นการทำลาย ผู้บริหารคนใดเข้าใจสมมติฐาน และกระบวนการของความขัดแย้ง ย่อมอยู่ในฐานะได้เปรียบในการแก้ไขปัญหาขององค์กรได้ดี การจัดการความขัดแย้งในภาวะของการมีส่วนร่วมในการบริหารนั้น จะต้องพิจารณาว่าเกิดจากปัญหาใด อย่างไรก็ตามสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

1. นโยบายจะต้องมีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้
2. จัดหาทรัพยากรในการบริหารให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ
3. การแต่งตั้ง การเลือกสรรบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งจะต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรม และให้เกิดความยุติธรรม
4. การประนีประนอม
5. หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง
6. ระบบการสื่อความหมายจะต้องชัดเจน
7. ปรับเปลี่ยนอารมณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็นให้เป็นไปในทางเดียวกัน

4. เทคนิคการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) กล่าวว่า วิธีปฏิบัติในการให้ผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารอาจทำได้หลายวิธีแตกต่างกันสุดแต่ความเหมาะสม เช่น การจัดให้มีการร่วมประชุม ออกความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติให้ข้อเสนอแนะ ให้การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์และให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการปรึกษาผลงานต่าง ๆ และทบทวนเป้าหมายหรือจัดกลุ่มคุณภาพกลุ่ม Q.C. (Quality control) เพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชาช่วยกันพิจารณาและแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มงานด้วยตนเอง

วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมสมัยใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับบุคคลและระดับกลุ่ม (จันทรานี สงวนนาม. 2545)

1. ระดับบุคคล (Individual) เป็นวิธีการพิจารณาและปรับปรุงบุคคลให้ดีขึ้นมี 3 แบบ คือ
  - แบบที่ 1 การฝึกอบรมให้มีความรู้สึกไว (Sensitivity training) เพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้
    - 1) ให้เข้าใจและยอมรับธรรมชาติของมนุษย์
    - 2) ให้รู้จักยอมรับและพัฒนาตนเอง
    - 3) ให้เข้าใจและยอมรับผู้อื่นให้มากขึ้น
    - 4) มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีขึ้น
    - 5) เพื่อให้มีความสุข มีขวัญและกำลังใจดีขึ้น
    - 6) เพื่อให้การทำงานดีขึ้น

แบบที่ 2 ใช้กับการวิเคราะห์การติดต่อ (Transactional analysis) ซึ่งเป็นวิธีการติดต่อที่แลกเปลี่ยนด้วยภาษาพูดและไม่ใช้ภาษาพูดระหว่างบุคคล ซึ่ง Eric Bern ชี้ให้เห็นว่าการติดต่อระหว่างบุคคลมี 3 แบบ คือ

- 1) พ่อ - แม่ ผู้ปกครอง (Parents)
- 2) แบบผู้ใหญ่ (Adult)
- 3) แบบเด็ก (Child)

แบบที่ 3 การนั่งสมาธิแบบควบคุมจิต (Transcendental meditation) คือ การนั่งสมาธิเพื่อลดความเครียดและเพิ่มความคิดสร้างสรรค์

2. ระดับกลุ่มบุคคล (Group) สามารถใช้กับวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ใช้กับการรวมกลุ่มแบบครอบครัว (Family grouping)

2.2 ใช้กับการฝึกอบรมเพียงในนาม (Nominal group technique) หมายถึงบุคคลถูกรวมเข้าเป็นกลุ่ม แต่ไม่ได้สื่อสารกันด้วยวาจา เป็นการประชุมพร้อมกันที่โต๊ะเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาด้วยการใช้คำตอบที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยสมาชิกแต่ละคนจะใช้เวลาเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นโดยไม่พูดจากัน

2.3 ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้ตัดสินใจกำหนดกลุ่มที่ปรึกษาและกลุ่มผู้ตอบ แล้วสร้างแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ ผู้ตอบก็จะตอบมายังทีมที่ปรึกษาแล้วสรุปการตอบแบบสอบถาม

ในการบริหารไม่ว่าองค์กรใด ต่างก็มุ่งที่จะสร้างความร่วมมือร่วมใจเพื่อที่จะทำงานสำเร็จ แม้ว่าจะแบ่งแยกจากการทำงาน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรไปให้แต่ละบุคคลปฏิบัติแล้วก็ตาม แต่การที่จะให้บุคคลมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งขององค์กร ในการปฏิบัติงานถ้ามีความไม่เข้าใจหรือเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และมีได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรแล้ว การบริหารงานขององค์กรก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยยาก

5. ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545) กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง มีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ (Team spirit) และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและส่งเสริมให้มีการปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

สมเดช สีแสง (2547) ได้สรุปถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานรวมกลุ่มกันใช้ความรู้ความสามารถสติปัญญาและประสบการณ์ของแต่ละคนร่วมกันปรับปรุงงานในหน่วยงานของตนมีประโยชน์ 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. ประโยชน์ที่เกิดกับหน่วยงานโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ช่วยให้บรรยากาศและการสื่อสารในหน่วยงานดีขึ้น ความขัดแย้งลดลง ต้นทุนลดลง ในขณะที่ผลผลิตเพิ่มขึ้นและหน่วยงานพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น
2. ประโยชน์ที่เกิดกับผู้บริหารโดยฝ่ายบริหารสามารถบริหารพนักงานได้ง่ายขึ้น การตัดสินใจของฝ่ายบริหารมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากได้ข้อมูลความคิดจากทุกฝ่ายและแสดงถึงความสามารถในการบริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ประโยชน์ที่เกิดกับพนักงานโดยความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับฝ่ายบริหารและระหว่างพนักงานด้วยกันเองดีขึ้น พนักงานมีความไว้วางใจกันสูง สามารถพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบและผูกพันกับหน่วยงานมากขึ้น รวมทั้งมีความเข้าใจกฎระเบียบและข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การศึกษา เกิดขึ้นเมื่อประมาณกว่า 30 ปีมาแล้ว ภายใต้ความพยายามของ OECD UNESCO และสภายุโรป (Council of Europe) เป็นการสนองต่อความบกพร่องที่เกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่บุคคลเรียนรู้ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ โอกาสทางการศึกษามีขีดจำกัดในช่วงเริ่มแรกของชีวิตที่ครอบงำโครงการศึกษาที่เป็นทางการ (Formal Education) จึงมีความจำเป็นที่จะให้โอกาสที่สองแก่คนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น

1. ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2543) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตหมายถึงการเรียนรู้ที่รวมถึงการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งผู้เรียน คือ ผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่อ่อนเกิดจนตายเรียนรู้ได้ทั้งชีวิต ครอบคลุมถึงคนที่ศึกษาด้วยตนเองคนในวัยทำงานผู้สูงอายุ

สุนทร สุนันท์ชัย (2543) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์จากเกิดจนตาย มุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันและพัฒนาต่อเนื่องให้เต็มศักยภาพของบุคคลแต่ละคน เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และไม่เป็นทางการ

Mckenzie (2001) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในการกระตุ้นและสร้างเสริมให้บุคคลแสวงหาความรู้ คุณค่า ทักษะและมีความเข้าใจในสิ่งที่พวกเขา จำเป็นต้องรู้ไปจนตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมั่นใจ สร้างสรรค์และมีความสุขในการดำเนินชีวิตทุกด้าน ทุกสถานการณ์ ทุกสภาพแวดล้อม

บุญใจ ศรีสถิตนรากุล (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ของบุคคลที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และนวัตกรรมสื่อทางการศึกษา วิทยาการ เทคโนโลยี ในการศึกษาค้นคว้าสืบค้นข้อมูลเพื่อเสริมสร้างปัญญาของประชาชนให้เจริญงอกงาม ทางด้านวิทยาการ ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะและมีความรู้ก้าวทันกับวิทยาการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องโดยตลอดช่วงวัยของชีวิต

Knapper and Cropley (2000) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้อย่างอิสระที่บุคคลสามารถกระทำได้และเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นไปตลอดชีวิตของแต่ละบุคคล การเรียนรู้นี้ ไม่ใช่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยขาดการวางแผนล่วงหน้า เช่น การเรียนรู้ของประชาชนในการตรวจดู อัตราค่าโดยสารให้ถูกต้องเมื่อมีการปรับราคาค่าโดยสารรถประจำทางใหม่ แต่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรถือเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งในการศึกษาจัดว่าเป็นการเรียนรู้อย่างอิสระ (Deliberate Learning) ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะ 4 ประการ คือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างตั้งใจโดยผู้เรียนให้ความสนใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้เป็นอย่างดี ประการที่สอง ต้องมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ และไม่ได้เป็นการคาดหวังทั่วไปอย่างไม่ชัดเจน เช่น การพัฒนาจิตใจ ประการที่สาม จุดมุ่งหมาย เฉพาะนั้น ต้องเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดมีการเรียนรู้ขึ้น และประการสุดท้าย ผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะ รักษาและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตต่อไป

Smith and Spuring (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของบุคคลที่กระทำจนเป็นนิสัย (Habitually) และต่อเนื่องตลอดชีวิต ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นการแสดงการเรียนรู้ที่เป็นเชิงประจักษ์ เป็นการเรียนรู้ที่ตั้งใจและมีการวางแผนที่จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุของชีวิต มากบ้างน้อยบ้างครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเริ่มต้นที่ช่วงอายุใดก็ได้ มีขอบเขตกว้างทั้งด้านประเภทและระดับชั้นของการเรียนรู้ การเรียนอาจไม่เข้มงวดกับความต่อเนื่องยอมให้มีช่องว่างได้บ้าง เป็นการกระทำโดยความตั้งใจอาจเป็นการเรียนรู้ของบุคคลหรือองค์กรที่เกิดการเรียนรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปของแผนหรือกลยุทธ์ว่าจะยังคงทำการเรียนรู้ในช่วงเวลายาวนาน ประการต่อมา เป็นการแสดงคุณธรรมของการเรียนรู้เป็นความ มุ่งมั่น ส่วนบุคคล แต่ละบุคคลมีความสนใจส่วนตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมต่าง ๆ และถือเป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่จะทำให้สำเร็จมีความผูกพันกับสังคม ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นและสนับสนุนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้อื่น รวมทั้งสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างประสบความสำเร็จ มีความตระหนักในสิทธิของบุคคลและองค์กรในการที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกคนสามารถแสดงมุมมองและความคิดของตนอย่างอิสระและมีความนับถือต่อความจริง

โดยผู้เรียนสามารถเปลี่ยนความคิดเห็นได้ โดยพิจารณายึดถือจากข้อมูลหลักฐานและเหตุผล แม้ว่าความเห็นเดิมนั้นจะเป็นความเห็นที่มีมานานและน่าชื่นชมมากก็ตาม

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นวิธีการหรือกระบวนการปฏิบัติการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย มีจุดมุ่งหมาย สามารถดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน สามารถเข้าสู่การเรียนรู้ได้ในทุกช่วงชีวิตหรือตามความพร้อม อาจมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ร่วมด้วย มุ่งผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จ

2. ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2544) กล่าวว่า ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน สามารถสรุปใจความสำคัญการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ว่า การเรียนรู้มีความจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีความยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบและวิธีการการเรียนรู้ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตให้อิสระกับบุคคลในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ สามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมตามความสามารถของตนเอง มุ่งให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้ สิ่งที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ควรสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิต ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งทักษะในการแสวงหาความรู้ต่อไป การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ที่บ้าน ที่ทำงาน ศาสนสถาน สวนสาธารณะและในที่ชุมชน ดังนั้น บ้านและชุมชนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งประชาชนในชุมชน

การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้มีความหมายเพียงเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการงานอาชีพเท่านั้น แต่ต้องการให้ครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ เจตคติ วิจารณ์ญาณและความสามารถในทางปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543) ซึ่งความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การเรียนเพื่อรู้ เป็นการผสมผสานความรู้ทั่วไปที่กว้างขวางเพียงพอเข้ากับโอกาสที่จะศึกษาบางวิชาอย่างละเอียดลึกซึ้ง การเรียนเพื่อรู้หมายถึงรวมถึงการฝึกฝนในวิธีเรียนรู้ เพื่อจะได้ตักตวงประโยชน์จากการศึกษาไปจนตลอดชีวิต

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง เพื่อจะได้ไม่เพียงแต่มีความชำนาญทางด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่ในความหมายที่กว้างกว่า คือ สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ และปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจ

เป็นการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีสลับกับการฝึกปฏิบัติ

3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันด้วยการสอนให้เข้าใจผู้อื่นและตระหนักดีว่ามนุษย์เราจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดำเนินโครงการร่วมกันและเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ โดยชี้ให้เห็นว่าความหลากหลาย ความเข้าใจอันดีต่อกันและสันติภาพนั้นล้ำค่าและคู่ควรแก่การหวงแหน

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงบุคลิกของตนให้ดีขึ้น ดำเนินงานต่างๆ โดยอิสระเสรียิ่งขึ้น มีดุลพินิจและความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น การจัดการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะ ได้แก่ ความจำ การใช้เหตุผล ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ สมรรถนะทางร่างกายและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นครบทุกด้านโดยไม่อาจละเลยด้านใดด้านหนึ่ง

Smith (2002) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุโรปเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงและสามารถแข่งขันได้ในระดับโลกอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดการจ้างงาน

2. ความเสมอภาค การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลจะได้รับการตอบสนองความต้องการทุกคน

3. ทำให้เกิดการยึดเหนี่ยวในสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้มั่นใจได้ว่าความสำคัญระหว่างบุคคลและชุมชนมีความเป็นมิตรสงบสุขและเป็นสังคมที่มีการพัฒนา การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นนอกจากจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับภูมิภาคหรือประเทศแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาระดับชุมชนและบุคคล

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญกับสังคมไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การสื่อสารสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วและไร้ขอบเขต ปริมาณข้อมูลข่าวสารที่หมุนเวียนอยู่ในระบบมีปริมาณมากมายมหาศาลต่อวัน และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ความรู้เดิมจะล้าสมัยเร็วขึ้นและมีประโยชน์น้อยลงเมื่อนำมาใช้กับโลกแห่งความเป็นจริงเมื่อไรก็ตามที่เราหยุดนิ่งอยู่กับที่จะเท่ากับเป็นการหยุดยั้งกระบวนการแห่งความก้าวหน้า การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงควรปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้คนไทยสามารถปรับตัวอยู่ในโลกปัจจุบันได้

วิจิตร ศรีสอาน (2545) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าได้ทวีความสำคัญขึ้นมาจากแนวคิดเชิงปรัชญา เชิงสิทธิ เชิงโอกาส ตามหลักการประชาธิปไตย เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญยิ่งขึ้น เพราะสิ่งที่รู้ที่เรียนนั้นล้าสมัยเร็วมากทำให้ต้อง

มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยอยู่เสมอการที่คนต้องไฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ทำให้ปัจจัยการศึกษาเป็นปัจจัยที่ห้าสำหรับการดำรงชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีความสำคัญสำหรับสภาพการประกอบอาชีพของบุคคลในสังคม เศรษฐกิจฐานความรู้อย่างมาก เนื่องจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพการทำงานปัจจุบัน พบว่าผู้ทำงานโดยเฉพาะบัณฑิตใหม่ได้รับการคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่น ภายใต้สภาพการณ์ที่มีหัวหน้างานและไม่มีหัวหน้างานและเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามภายในทีมงาน หน่วยงานหรือกลุ่มงาน ลักษณะการทำงานจะไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน ทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นผู้มีศักยภาพที่จะทำงานได้ตลอดชีวิต (Employability) มากกว่าจะคำนึงถึงสัญญาจ้างงานตลอดชีวิตดังเช่นที่ผ่านมา ผู้ทำงานแต่ละคนจะต้องพัฒนาและรักษาทักษะที่จะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นความสามารถปรับตัวในการปฏิบัติงานและการประสานงานบัณฑิตใหม่ทำงาน ทั้งในองค์กรภาครัฐและเอกชนยังต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์อันซับซ้อนที่องค์กรต้องเผชิญในลักษณะที่องค์กรหนึ่ง ๆ นั้นเป็นทั้งผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อองค์กรอื่น ๆ และในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงขององค์กรอื่น ๆ ด้วย

สรุปได้ว่าการพัฒนาประเทศล้วนต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่คนไทยทุกคน เนื่องจากบุคคลผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการต่าง ๆ อยู่เสมอ ทำให้มีความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับความรู้จะช่วยให้สามารถปรับประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

3. แนวปฏิบัติการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมุ่งเน้นให้บุคคลทุกระดับสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย การศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเมื่อคนจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมดครอบคลุมทุกประเภททุกระดับ เน้นความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีความยืดหยุ่นหลากหลาย รูปแบบจัดการศึกษาที่เป็นอิสระในการเลือกเรียนของผู้เรียนมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และเกิดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกแห่ง การเรียนรู้ รวมทั้งประชาชนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุสู่สี่เสาหลักสำหรับการเรียนตลอดชีวิต และจากแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการและแนวทางในการนำการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติมีทั้งที่เป็นหลักการและแนวทางการปฏิบัติในระดับบุคคลสถาบันหรือผู้จัดโปรแกรมการศึกษา ผู้จัดแหล่งการเรียนรู้ไปจนถึงระดับในการจัดทำนโยบายของรัฐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกในชุมชนในสังคมเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจนกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (วิชัย ต้นศิริ, 2547)

ส่วนเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของไทย ว่าการศึกษาตลอดชีวิตของคนไทยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้การศึกษาผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกช่วงวัย ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพให้มีความรู้และทักษะในการคิดวิเคราะห์ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถเลือกรับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ในทุกช่วงวัย รวมทั้งอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยรวมเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การพัฒนาบุคคลให้มีเครื่องมือที่สำคัญในการดำรงชีวิตในโลกอย่างมีความสุข สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ ทักษะและคุณสมบัติหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต เพื่อการพัฒนาตน การพัฒนางานและการปรับตัวในสังคมโดยรวมจากผลการเรียนรู้ที่เพิ่มพูนขึ้น

สุมาลี สังข์ศรี (2544) ได้เสนอแนวปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้ชัดเจน ดำเนินการจัดการศึกษาทุกประเภทให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ
2. จัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายยืดหยุ่นเปิดกว้าง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกได้เข้าได้ตามความจำเป็นหลังการศึกษาภาคบังคับ มีการบูรณาการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
3. การจัดเนื้อหาหลักสูตรจะต้องกว้างผสมผสานทั้งวิชาสามัญและการทำงาน ทั้งการเรียนในระบบและนอกระบบเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
4. ใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีทักษะในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและจัดแหล่งเรียนรู้ให้ประชาชนหาความรู้อย่างทั่วถึง
5. การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงให้ผู้เรียนสามารถประเมินด้วยตนเองได้
6. สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้ใฝ่รู้และมุ่งสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกระดับ
7. ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมโดยรวม
8. ส่งเสริมให้บุคคลแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ระดมทรัพยากรท้องถิ่นสื่อมวลชนมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด
9. ขยายขอบเขตของการศึกษาเพื่อให้บริการแก่มวลชนได้อย่างทั่วถึง

10. จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างโดยสภาพพื้นฐานของสังคมเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฐานะทางสังคมตลอดจนความรู้และประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวว่า คนไทยควรเป็นผู้ที่รู้จักและเห็นคุณค่า ในตนเอง ได้แก่ การมีความสามารถในการมองชีวิตอย่างเข้าใจรู้คุณค่า โดยให้คุณค่าที่ภายในจิตใจ มากกว่าการวัดคุณค่าภายนอกที่ทรัพย์สินเงินทอง รูปร่างหน้าตา ความสามารถ การมีการศึกษา การมีอำนาจเชื้อชาติ ตามค่านิยมที่สังคมใช้วัดเท่านั้น และควรรู้รอบด้านเชิงสหวิทยาการ ได้แก่ การมีความรู้และความเข้าใจในองค์ความรู้ด้านอื่นนอกเหนือจากสาขาวิชาหลักหรือสิ่งที่ตนเอง เชี่ยวชาญ ความรอบรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของชุมชนสังคมและโลก ได้อย่างเท่าทันอยู่ในขอบข่ายที่เกี่ยวข้องกับความสนใจการทำงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน

วรเดช จันทรศร (2547) กล่าวว่า การศึกษาจะต้องไม่จำกัดเฉพาะเด็กและเยาวชน ช่วง อายุ 5 ถึง 21 ปีเท่านั้น แต่จะต้องเป็นระบบการศึกษาที่สามารถให้ความรู้อย่างต่อเนื่องกับประชาชน ทุกเพศทุกวัย ซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายจึงได้เล็งเห็น ความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนสามารถสัมผัสการเรียนรู้ ได้อย่างกว้างขวางตามความสนใจของแต่ละบุคคล อาทิ การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งรวบรวม ข้อมูลและประวัติศาสตร์ด้านต่าง ๆ การจัดให้มีห้องสมุดชุมชนที่ให้บริการสื่อและสนับสนุนด้าน การค้นคว้า วิจัย การจัดนิทรรศการให้ความรู้ด้านต่าง ๆ กับประชาชน เป็นต้น

สรุปได้ว่าการกำหนดเนื้อหาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตควรจัดการเรียนรู้ โดยใช้ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จัดให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อดำรงชีวิตและ การเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพ ให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เรียนรู้ จากสภาพจริง มีการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อการพัฒนาอาชีพและการปรับตัวในสังคมสามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

แหล่งเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545) หมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” เป็นสถานที่เป็นศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มี กระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบ แตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอน ที่มีครูเป็นผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ กำหนดเวลาให้เกิดการเรียนรู้ ยืดหยุ่นสอดคล้องกับ ความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้น ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียน แหล่งเรียนรู้นำมาซึ่งการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในเรื่องความคิด ความเข้าใจในคุณค่าและทัศนคติได้ อย่างกว้างขวาง สามารถเสริมมิติที่เป็นรูปธรรมให้แก่การศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและ ตามอัธยาศัย สามารถพัฒนาการเรียนรู้ (Learning) และการศึกษา (Education) โดยเน้น

ความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติระหว่างหรือหลังการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ นั้น ๆ และสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ นั้น ผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ ประโยชน์ รูปแบบและขั้นตอน ตลอดจนหลักในการสร้างหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

ลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ตามนัยของมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจจำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้กว้าง ๆ 2 ประเภท คือ

1) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดกระทำไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

2) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดกระทำไว้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นเป็นหลัก โดยมีหรือไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ เช่น หอศิลป์ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ เป็นต้น

สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสถานที่เป็นศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ กำหนดเวลาเกิดการเรียนรู้อยึดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะ

1. ความหมายของสมรรถนะ

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า สมรรถนะ หรือ Competency เอาไว้ดังนี้

สำนักงานข้าราชการพลเรือน (2548) กล่าวว่า สมรรถนะ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ ในองค์กร กล่าวคือ การที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใด สมรรถนะหนึ่งได้มักจะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ

จิระประภา อัครบวร (2549) กล่าวว่า สมรรถนะอาจเป็นได้ทั้งสมรรถนะขององค์กรและบุคคลในองค์กร ซึ่งสมรรถนะของทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันแต่สัมพันธ์กัน สมรรถนะหลักขององค์กร คือ คุณลักษณะที่ต้องการมีหรือเป็นเพื่อให้มีความสามารถตามที่คุณบริหารองค์กรต้องการ

Spencer, McClelland and Spencer (1994) กล่าวว่า สมรรถนะ คือ คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลต่อความมีประสิทธิภาพของเกณฑ์ที่ใช้และการทำงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม สมรรถนะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ได้ผลสูงสุด

Dubois and Rothwell (2004) กล่าวว่า สมรรถนะเป็นบุคลิกลักษณะของบุคคลที่เป็นรากฐานของการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จ

Shermon (2004) กล่าวถึงสมรรถนะไว้ 2 ความหมาย คือ ความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ของเขตของงานที่รับผิดชอบ และคุณลักษณะของบุคคลที่ต้องการเพื่อผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงาน

สรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลที่แสดงออกในเชิงพฤติกรรม ที่จำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่ง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ โดยมีผลงานที่ได้มาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือมีผลงานโดดเด่นกว่าบุคคลอื่น

2. องค์ประกอบและลักษณะของสมรรถนะ

มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบและคุณลักษณะของสมรรถนะเอาไว้หลายท่าน ดังนี้

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2549) กล่าวถึงคุณสมบัติของสมรรถนะว่าต้องมีคุณสมบัติ 5 ประการ ได้แก่

1. เป็นผลประกอบร่วมกันของทักษะ ความรู้ สมรรถนะ ประสานกันที่เรียกว่าข้อมูลความรู้ สารสนเทศ ทักษะ วิธีการสร้างขีดสมรรถนะ และความพร้อม ความมุ่งมั่น เจตคติ
2. กระทบต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีความจำเป็น ขาดไม่ได้
3. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการทำงาน
4. สามารถวัดและประเมินโดยการเทียบเคียงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้
5. เอื้อต่อการฝึกฝนพัฒนา

เสนห์ จุ้ยโต (2551) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของสมรรถนะไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. สมรรถนะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่มองเห็นได้ชัด คือ ความรู้และทักษะ อีกส่วนที่มองเห็นไม่ชัด คือ ทักษะคิด ค่านิยม อุปนิสัย และแรงผลักดันภายใน
2. สมรรถนะแสดงออกเป็นพฤติกรรม
3. สมรรถนะต้องแสดงออกให้เห็นถึงผลงาน และผลงานนั้นต้องสามารถวัดค่าได้ โดยมีตัวชี้วัดผลงาน
4. สมรรถนะต้องสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้

สุรชัย พรหมพันธุ์ (2554) กล่าวว่า สมรรถนะมีองค์ประกอบหลักที่มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน 3 ประการ คือ

1. การแสดงออกทางความรู้
2. การแสดงออกทางทักษะ
3. การแสดงออกทางคุณลักษณะของบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2552) ได้กำหนดองค์ประกอบของสมรรถนะว่าประกอบด้วย คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ/ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นในองค์กร กล่าวคือ การที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้มักจะต้องมีองค์ประกอบทั้งความรู้ ทักษะ/ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ

Rocher (1972) กล่าวว่า สมรรถนะของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการกระทำพฤติกรรมหรือความคิด โดยคุณลักษณะขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการของบุคคลที่มีแรงจูงใจหรือแรงขับเคลื่อนสิ่งที่เป็นพฤติกรรมบุคคล และสามารถเป็นตัวกำหนดทิศทาง ทางเลือกในการกระทำเพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่ตั้งใจเอาไว้ และหลีกเลี่ยงจากสิ่งใดที่ตนเองไม่ต้องการ
2. อุปนิสัย หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของบุคคลที่สามารถแสดงออกมาเพื่อตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่เสมอ และอุปนิสัยเหล่านั้นก็เป็นสิ่งที่เกิดจากการเลี้ยงดู การอบรมจากผู้ปกครอง ประสพการณ์ และการศึกษาเรียนรู้ของบุคคลเหล่านั้น
3. อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องตนเอง อาจจะรวมไปถึงค่านิยม จินตภาพส่วนบุคคล ทศนคติ เป็นต้น
4. บทบาททางสังคม หมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องการสื่อสารให้ผู้อื่นในสังคมทราบว่าตัวของเขาเองนั้นมีบทบาทต่อสังคมอย่างไร
5. ความรู้ หมายถึง ความเข้าใจในหลักการ ข้อมูล และแนวคิดต่าง ๆ ที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการประกอบวิชาชีพหรือสิ่งนั้น ๆ
6. ทักษะ หมายถึง ความชำนาญ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายตลอดจนสมองเพื่อคิดทำในสิ่งต่าง ๆ

McClelland (1973) กล่าวถึงคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดสมรรถนะ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. ความรู้ คือ ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล
2. ทักษะ คือ สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดีและฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความชำนาญ
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง คือ ทศนคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนหรือสิ่งที่คุณคิดว่าตนเองเป็น

4. บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น
5. แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ

Spencer and Spencer (1993) กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของสมรรถนะไว้ว่ามีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรู้ เป็นขอบเขตของข้อมูลเนื้อหาเฉพาะด้านของบุคคล
2. ทักษะ เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานทั้งทางร่างกาย ความคิด และจิตใจของบุคคลในระดับที่สามารถคิดวิเคราะห์ ใช้ความรู้ในการกำหนดเหตุและผล หรือวางแผนในการจัดการ และในขณะเดียวกันก็ตระหนักในความซับซ้อนของข้อมูลได้
3. แรงจูงใจ เป็นสิ่งที่บุคคลต้องการหรือมีความคิดตรงกันในการกระทำซึ่งเป็นแรงขับหรือเลือกพฤติกรรมที่แสดงออกหรือเป้าหมาย และทำให้ถอยห่างไปจากสิ่งอื่น ๆ
4. ลักษณะนิสัย เป็นลักษณะนิสัยทั่วไปที่จะตอบสนองต่อข้อมูลหรือสถานการณ์ที่เผชิญ โดยสามารถพิจารณาได้จากความสามารถในการเรียนรู้ ความกระตือรือร้น การร่วมมือ เป็นต้น
5. อัตมโนทัศน์ เป็นทัศนคติ ค่านิยม หรือความคิดฝันของบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อแรงจูงใจและทำนายพฤติกรรมของสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

สรุปได้ว่า สมรรถนะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ และสมรรถนะนั้นสามารถฝึกฝน เรียนรู้ และพัฒนาได้ สามารถวัดและประเมินได้

3. ประเภทของสมรรถนะ

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของสมรรถนะเอาไว้โดยใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

McClelland (1973) แบ่งสมรรถนะออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สมรรถนะขั้นพื้นฐาน เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสามารถ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน การมีสมรรถนะขั้นพื้นฐานนี้ไม่ทำให้คนเกิดความแตกต่างจากเพื่อนร่วมงาน และ 2) สมรรถนะที่ทำให้บุคคลแตกต่างจากผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการใช้ความสามารถ ความรู้ ทักษะ และลักษณะที่เป็นค่านิยม แรงจูงใจ และทัศนคติที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จที่ดีเยี่ยมในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่องค์กรให้ความสำคัญมากกว่าสมรรถนะประเภทแรก

Boyatzis (1982) ได้แสดงมิติของสมรรถนะที่เป็นประเภท หมายถึง ประเภทของสมรรถนะที่จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่คนเราจะแสดงออก เช่น สมรรถนะที่จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตั้งเป้าหมาย การประเมินความเสี่ยง หรือสมรรถนะด้านการมีอิทธิพลจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม เช่น การกระตุ้นให้กำลังใจ โดยจำแนก 21 สมรรถนะออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มสมรรถนะในการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ 1) สมรรถนะในการมุ่งประสิทธิภาพ 2) สมรรถนะในการวินิจฉัย 3) สมรรถนะในการทำงานเชิงรุก และ 4) สมรรถนะในการคำนึงถึงผลกระทบ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสมรรถนะในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ 1) สมรรถนะในการใช้พลังอำนาจทางสังคม 2) สมรรถนะในการบริหารกระบวนการกลุ่ม 3) สมรรถนะในการมองเชิงบวก และ 4) สมรรถนะในการประเมินตนเองอย่างเที่ยงตรง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสมรรถนะด้านการมีภาวะผู้นำ ได้แก่ 1) การมีความเชื่อมั่นในตนเอง 2) การมองภาพรวม 3) การนำเสนอด้วยคำพูด และ 4) การคิดอย่างมีเหตุผล

กลุ่มที่ 4 กลุ่มสมรรถนะในด้านการบังคับบัญชา ได้แก่ 1) สมรรถนะในการใช้อำนาจ 2) ความมีสัตยาธิษฐาน และ 3) สมรรถนะในการพัฒนาผู้อื่น

กลุ่มที่ 5 กลุ่มสมรรถนะอื่น ๆ ซึ่งหมายถึงการมีวุฒิภาวะสูง ได้แก่ 1) สมรรถนะในการควบคุมตนเอง 2) สมรรถนะในการรับรู้ 3) ความอดทนและการปรับตัว และ 4) สมรรถนะในการมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

กลุ่มที่ 6 กลุ่มความรู้พิเศษ ได้แก่ 1) ความจำ และ 2) ความเชี่ยวชาญเฉพาะ

Spencer and Spencer (1993) จำแนกสมรรถนะออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สมรรถนะแบบผิวเผินทั่วไป เป็นลักษณะทั่วไปในด้านความรู้ และทักษะขั้นพื้นฐานที่องค์กรต้องการ

2. สมรรถนะที่บ่งบอกถึงความแตกต่าง เป็นสมรรถนะที่สามารถแยกผู้ที่เหนือกว่าจากผู้ปฏิบัติงานที่มีเกณฑ์เฉลี่ยขององค์กร

McLagan (1997) ได้ให้ความเห็นต่อประเภทของสมรรถนะในมุมมองต่าง ๆ กัน ดังนี้

1. สมรรถนะตามลักษณะงาน เป็นการแสดงว่าสมรรถนะนั้นสามารถแบ่งออกเป็นงานย่อย ๆ และกำหนดขอบเขตของงานที่จะทำได้

2. สมรรถนะตามลักษณะของผลลัพธ์ ลักษณะของสมรรถนะที่สามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบกลุ่มย่อย ซึ่งผลลัพธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จะรวมกันไปสู่ผลลัพธ์

3. สมรรถนะตามผลกระทบ สมรรถนะนี้จำเป็นต้องค้นหาความต้องการของลูกค้าทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการในผลิตภัณฑ์หรือบริการ จากนั้น จึงแบ่งออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ และกำหนดคุณภาพและมาตรฐานที่ต้องการในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ดังนั้น ผลลัพธ์จะสามารถออกแบบผลผลิตได้ และนำมากำหนดเป็นพิมพ์เขียวความต้องการของลูกค้าและแบบจำลองของผลผลิตต่อไป

4. สมรรถนะตามความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีการแบ่งแยกออกเป็นความรู้ ทักษะ และทัศนคติใดบ้างที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งรวมถึงการมุ่งในความสำเร็จของเป้าหมาย การหาแนวทางแก้ปัญหา และนำมาซึ่งการใช้เป้าหมายเป็นตัวลำดับความสำคัญของการทำงานได้

5. สมรรถนะที่แต่ละคนมีอยู่ กระบวนการความสามารถทางความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สามารถประยุกต์ใช้ได้จากสมรรถนะนี้ ซึ่งเป็นความสามารถที่แท้จริงของตัวบุคคลที่มีอยู่

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2547) แบ่งประเภทของสมรรถนะออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยของคนในองค์กรโดยรวมที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย ตามวิสัยทัศน์ได้

2. สมรรถนะตามสายงาน หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยที่จะช่วยส่งเสริมให้คนคนนั้นสามารถแสดงผลงานในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งนั้น ๆ ได้สูงกว่ามาตรฐานสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งงาน

3. สมรรถนะส่วนบุคคล หมายถึง บุคลิกลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่ทำให้บุคคลคนนั้นมีความสามารถในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้โดดเด่น กว่าคนทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ได้กำหนดสมรรถนะทำงานของ ข้าราชการไว้ ดังนี้

1. สมรรถนะทั่วไป จะสะท้อนความเป็นตัวบุคคลเกี่ยวกับความรู้และทางสังคม เช่น ความรู้ความสามารถในการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์และค่านึงถึงผลลัพธ์ มีกำหนดไว้ในกลุ่มอาชีพ บริหารจัดการและกลุ่มวิชาชีพ

2. สมรรถนะทางเทคนิค เป็นการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของตำแหน่งที่ได้จากการ วิเคราะห์ในตำแหน่งนั้น ๆ

ประกอบ กุลเกลี้ยง (2548) ได้นำเสนอประเภทของสมรรถนะเอาไว้ 2 ประเภท คือ

1. สมรรถนะหลัก หมายถึง คุณสมบัติภายในตัวคนหรือตัวผู้ปฏิบัติที่ต้องมีไว้ในทุกคน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานให้องค์กรบรรลุความสำเร็จ

2. สมรรถนะเฉพาะงาน หมายถึง ความสามารถที่ผู้ปฏิบัติงานด้านใดด้านหนึ่งต้องมี เป็นการพิเศษเฉพาะงานนั้น ๆ เพื่อให้งานด้านนั้นสำเร็จและเกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2548) ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. สมรรถนะหลัก หมายถึง ความสามารถหลักที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของคนที่จะช่วย สนับสนุนให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมาย และภารกิจตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดหรือลักษณะพฤติกรรม ของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของคนในทุกระดับและทุกกลุ่มงาน ที่องค์กรต้องการให้มี

2. สมรรถนะในการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการจัดการ ซึ่งสะท้อนให้ เห็นถึงทักษะในการบริหารและจัดการงานต่าง ๆ หรือเป็นความสามารถที่มีได้ทั้งในระดับผู้บริหาร และระดับพนักงาน โดยจะแตกต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ

3. สมรรถนะประจำสายงาน หมายถึง ความสามารถในการงานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของงานต่าง ๆ หน้าที่ที่แตกต่างกัน

4. สมรรถนะส่วนบุคคล หมายถึง ความสามารถเฉพาะบุคคล สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของคนที่เกิดขึ้นจริงตามหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย ส่วนหน้าที่งานเหมือนกันไม่จำเป็นว่าคนที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นจะต้องมีความสามารถเหมือนกัน และควรมีการกำหนด ความสามารถของตำแหน่งนั้น ๆ ก่อน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความสามารถหลัก ความสามารถในการจัดการ และความสามารถในงาน เพื่อนำไปใช้ประเมินความสามารถเฉพาะบุคคลว่ามีความสามารถเป็นไปตามตำแหน่งที่ต้องการหรือไม่

จिरประภา อัครบวร (2549) กล่าวว่า สมรรถนะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. สมรรถนะหลัก คือ พฤติกรรมที่ดีที่ทุกคนในองค์กรต้องมีเพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมและหลักนิยมขององค์กร

2. สมรรถนะบริหาร คือ คุณสมบัติความสามารถด้านการบริหารที่บุคลากรในองค์กรทุกคน จำเป็นต้องมีในการทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จและสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ขององค์กร

3. สมรรถนะเชิงเทคนิค คือ ทักษะด้านวิชาชีพที่จำเป็นในการนำไปปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยจะแตกต่างกันตามลักษณะงาน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 ส่วนย่อย ได้แก่ สมรรถนะเชิงเทคนิคหลัก และสมรรถนะเชิงเทคนิคเฉพาะ

สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของสมรรถนะนั้นสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบตามลักษณะขององค์กร ลักษณะของงาน และการนำไปใช้งาน แต่โดยทั่วไปแล้วนิยมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สมรรถนะหลักหรือสมรรถนะทั่วไปที่ทุกต้องสามารถปฏิบัติได้ และสมรรถนะเฉพาะหรือสมรรถนะประจำงานที่กำหนดไว้เฉพาะบุคคลที่ทำงานในหน้าที่นั้น ๆ

4. สมรรถนะของครู

หน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงสมรรถนะของครูในการจัดการศึกษาเอาไว้ ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2556) ได้ออก“ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556” บังคับใช้สำหรับผู้ที่เข้าสู่วิชาชีพครู โดยกำหนดว่า ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือมีคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(ก) มาตรฐานความรู้ ประกอบด้วยความรู้ ดังต่อไปนี้ 1) ความเป็นครู 2) ปรัชญาการศึกษา 3) ภาษาและวัฒนธรรม 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) หลักสูตร 6) การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทางการศึกษา 9) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ 10) การประกันคุณภาพการศึกษา
11) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ

(ข) มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาทางการศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตาม
หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังต่อไปนี้ 1) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพ
ระหว่างเรียน 2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

(ค) มาตรฐานการปฏิบัติงาน ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน
ดังต่อไปนี้

- 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
- 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน
- 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ
- 4) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน
- 5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
- 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์โดยเน้น

ผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน

- 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
- 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
- 9) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
- 10) ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
- 11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
- 12) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

(ง) มาตรฐานการปฏิบัติตน ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติ
ตนตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) (2553)
มีพันธกิจที่สำคัญ คือ จัดและพัฒนาระบบมาตรฐานการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษา เสริมสร้างประสิทธิภาพ ค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์เกื้อกูลและความก้าวหน้า
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และรักษามาตรฐานและพิทักษ์ระบบคุณธรรมการบริหาร
งานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในการเข้าสู่วิถีสถาณะของครูสายการสอน ก.ค.ศ. ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้
ข้าราชการครูมีวิถีสถาณะและเลื่อนวิถีสถาณะตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ด่วนที่สุดที่ ศธ 0206.4/ว 17
ลงวันที่ 30 กันยายน 2552 เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทาง
การศึกษา มีวิถีสถาณะและเลื่อนวิถีสถาณะ ซึ่งมีผลในทางปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2552 เป็นต้นมา

(สำนักงาน ก.ค.ศ. 2552) วิทยฐานะที่ต้องมีการประเมิน คือ ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ โดยการมีและเลื่อนวิทยฐานะดังกล่าวจะต้องมีการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานของครูด้วย โดยวิธีการประเมินได้กำหนดไว้ในคู่มือการประเมินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการประเมินสมรรถนะของครูก่อนมีและเลื่อนวิทยฐานะ

สาระสำคัญของหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินเพื่อมีและเลื่อนเลื่อนวิทยฐานะ พิจารณาจากระยะเวลาการดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะ มีภาระงานสอนขั้นต่ำตามที่ส่วนราชการต้นสังกัดกำหนด การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนย้อนหลัง 2 ปีติดต่อกัน แล้วจะต้องผ่านการประเมิน 3 ด้าน คือ 1) ด้านวินัย คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) ด้านความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และ 3) ผลการปฏิบัติงาน โดยมีรายละเอียดส่วนที่ต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน (สำนักงาน ก.ค.ศ. 2553) สรุปได้ดังนี้

ด้านที่ 1 วินัย คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

ด้านที่ 2 ความรู้ความสามารถ

ด้านที่ 3 ผลการปฏิบัติงาน

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (2549) ได้จัดทำแบบประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ประเมินตนเองเป็นรายบุคคล รวมทั้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ที่มีสายการบังคับบัญชาใกล้ชิดกับผู้ถูกประเมิน เช่น หัวหน้ากลุ่มสาระ หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้าระดับช่วงชั้น รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา เข้ามามีบทบาทในการประเมินด้วย เพื่อให้ข้อมูลจากการประเมินเชื่อถือได้ สมรรถนะครูที่จะใช้ในการประเมินการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core competency) เป็นสมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมี เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของทุกตำแหน่ง และทุกวิทยฐานะประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้าน คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional competency) หมายถึง สมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่ง สายงานครูประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน คือ 1) การจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัย 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

3. วินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นคุณลักษณะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องยึดถือเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งได้แก่ คุณลักษณะด้านวินัย การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ความรักและศรัทธาในวิชาชีพและความรับผิดชอบในวิชาชีพ

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และคณะ (2551) ได้สังเคราะห์สมรรถนะครูของประเทศไทย ที่กำหนดโดยหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และสำนักงาน ก.ค.ศ. ซึ่งสังเคราะห์สมรรถนะได้ 16 ด้าน และสมรรถนะแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. สมรรถนะด้านความรู้
  - 1.1 มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน
  - 1.2 มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง
2. สมรรถนะด้านการสื่อสารและการใช้ภาษา
  - 2.1 สามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนภาษาไทย เพื่อการสื่อความหมายได้ถูกต้องและตรงประเด็น
  - 2.2 สามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น เพื่อการแสวงหาความรู้
  - 2.3 สามารถใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน
  - 2.4 สามารถเขียนเอกสารทางวิชาการ
3. สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร
  - 3.1 สามารถจัดทำหลักสูตร ทั้งหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น
  - 3.2 สามารถวิเคราะห์หลักสูตร
  - 3.3 สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้บรรลุจุดประสงค์
  - 3.4 สามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร
  - 3.5 สามารถประเมินหลักสูตร
4. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้
  - 4.1 สามารถบูรณาการสาระการเรียนรู้ ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับชีวิตจริง
  - 4.2 สามารถออกแบบการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
  - 4.3 สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
  - 4.4 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้
  - 4.5 สามารถจัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน
  - 4.6 สามารถเลือกใช้อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
  - 4.7 สามารถประเมินและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

5. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 5.1 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสามารถและความสนใจ
  - 5.2 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนปฏิบัติงานเป็นกลุ่มและรายบุคคล
6. สมรรถนะด้านบริหารจัดการชั้นเรียน
  - 6.1 สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้
  - 6.2 สามารถจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนและเอกสารประจำชั้นเรียนและวิชา
  - 6.3 สามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการชั้นเรียน
  - 6.4 สามารถกำกับดูแลและแก้ปัญหาในชั้นเรียน
7. สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา
  - 7.1 สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษาในการจัดการเรียนรู้
  - 7.2 สามารถออกแบบและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา
8. สมรรถนะด้านการวัดและการประเมินผล
  - 8.1 สามารถวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง
  - 8.2 สามารถนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร
  - 8.3 สามารถสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้
9. สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
  - 9.1 มีความรู้ความเข้าใจระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ และการวิจัยและพัฒนา
  - 9.2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้
  - 9.3 สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
10. สมรรถนะด้านจิตวิทยาสำหรับครู
  - 10.1 มีความรู้ ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน
  - 10.2 สามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน
  - 10.3 สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตดียิ่งขึ้น
  - 10.4 สามารถส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
  - 10.5 สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
  - 10.6 สามารถวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางช่วยเหลือผู้เรียน
  - 10.7 สามารถแนะแนวให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน
  - 10.8 สามารถติดตามประเมินผลการแนะแนวและการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน
  - 10.9 สามารถดูแล แก้ไข หรือป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

11. สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
  - 11.1 สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนในโอกาสต่าง ๆ
  - 11.2 สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา
  - 11.3 สามารถร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน
  - 11.4 สามารถจัดบริการทางวิชาการให้แก่ชุมชนในโอกาสต่าง ๆ
  - 11.5 ประสานงานกับชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษา
12. สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
  - 12.1 มีความรัก เมตตา และปรารถนาดีต่อผู้เรียน
  - 12.2 มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
  - 12.3 มีวิสัยทัศน์และศรัทธาในวิชาชีพครู
  - 12.4 ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู
  - 12.5 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจาและจิตใจ
  - 12.6 ปฏิบัติตนตามกติกาสังคม
  - 12.7 ดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสมและดีงาม
13. สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม
  - 13.1 ยอมรับข้อตกลงของทีมงาน
  - 13.2 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
  - 13.3 มีความเต็มใจให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และการแก้ปัญหาในการทำงาน
  - 13.4 มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตน
  - 13.5 สามารถสนับสนุน เสริมแรง ให้กำลังใจและยกย่องให้เกียรติเพื่อนร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม
  - 13.6 สามารถปฏิบัติตนเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้เหมาะสมกับบทบาท
14. สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ
  - 14.1 สามารถเลือกสรรวิธีการพัฒนาตนเองได้เหมาะสม
  - 14.2 เข้าใจ ยอมรับ ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง
  - 14.3 สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการพัฒนาตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน
  - 14.4 สามารถนำและผลิตนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนางาน
  - 14.5 สามารถติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการและวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ
  - 14.6 สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ

15. สมรรถนะด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน
  - 15.1 สามารถปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน
  - 15.2 สามารถปลูกฝังความเป็นไทยและความเป็นประชาธิปไตยให้ผู้เรียน
  - 15.3 สามารถพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียน
16. สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์
  - 16.1 สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหา และจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา
  - 16.2 สามารถวิเคราะห์ตนเอง
  - 16.3 สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเองและพัฒนางาน

ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดเป็นคำที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Indicator” ซึ่งตามพจนานุกรม Oxford Dictionary ได้ให้ความหมายว่า สิ่งที่ยังชี้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่าความเป็นจริงได้บ้าง ซึ่งในภาษาไทยมีการใช้อยู่หลายคำ เช่น ตัวชี้วัด ตัวบ่งชี้ เครื่องชี้วัด เป็นต้น ในการใช้คำที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคลหรือองค์กร

1. ความหมายของตัวชี้วัด

มีผู้ให้ความหมายของคำว่าตัวชี้วัดเอาไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2544) กล่าวว่า ตัวชี้วัด หมายถึง สิ่งที่ยังบอกข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อให้เห็นอะไรบางอย่าง เช่น ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ตัวชี้วัดคุณภาพผลผลิต ตัวชี้วัดประสิทธิผลของโครงการ ตัวชี้วัดความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ขององค์กรกับแผนชาติ ตัวชี้วัดความชัดเจนของแนวคิด หรือตัวชี้วัดความคุ้มค่าของการลงทุน เป็นต้น

ศิริชัย กาญจนวาสี (2550) กล่าวว่า ตัวชี้วัด หมายถึง ตัวประกอบ ตัวแปร หรือค่าที่สังเกตได้ ซึ่งใช้บ่งชี้บอกสถานภาพ หรือสะท้อนลักษณะการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงาน

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2541) กล่าวว่า ตัวชี้วัด หมายถึง ตัวแปรประกอบหรือองค์ประกอบที่มีค่าแสดงถึงลักษณะหรือปริมาณของสภาพที่ต้องการศึกษาเฉพาะจุดหรือช่วงเวลาหนึ่ง ค่าของตัวชี้วัดระบุ/บ่งบอกถึงสภาพที่ต้องการศึกษาเป็นองค์รวมอย่างกว้าง ๆ แต่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อประเมินสภาพที่ต้องการศึกษาได้

Davis (1972) กล่าวว่า ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่ยังบอกหรือเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามการดำเนินงานหรือสภาวะของระบบ

Johnstone (1981) กล่าวว่า ตัวชี้วัด หมายถึง สารสนเทศที่บ่งบอกปริมาณเชิงสัมพันธ์ หรือสถานะของสิ่งที่มุ่งวัดในเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องบ่งบอกสถานะที่เจาะจงหรือชัดเจน แต่บ่งบอกหรือสะท้อนภาพของสถานการณ์ที่เราสนใจเข้าไปตรวจสอบอย่างกว้าง ๆ หรือให้ภาพเชิงสรุปโดยทั่วไป ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต

Burstein, Oakes and Guiton (1992) กล่าวว่า ตัวชี้วัด เป็นค่าสถิติที่ให้สารสนเทศเกี่ยวกับสถานะ คุณภาพ หรือผลการปฏิบัติงานของระบบการศึกษา ซึ่งอาจจะเป็นค่าสถิติเฉพาะเรื่อง หรือค่าสถิติรวมก็ได้ โดยจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัด หมายถึง ตัวแปร หรือสิ่งที่สามารถบ่งบอกข้อมูลของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ได้อย่างเจาะจง ชัดเจน สะท้อนผลของสิ่งที่เกิดขึ้น แต่อาจสามารถเปลี่ยนแปลงค่าได้เมื่อบริบทของตัวแปรเปลี่ยนแปลงไป

2. ลักษณะของตัวชี้วัด

ลักษณะหรือคุณสมบัติของตัวชี้วัดที่ดี ต้องมีการแสดงค่าเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นตัวเลข เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ลักษณะหรือคุณสมบัติของตัวชี้วัดที่ดี สามารถสรุปได้ดังนี้

คุณสมบัติที่สำคัญของตัวชี้วัด ต้องประกอบด้วย

1. มีความตรง สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้
2. มีความไว สามารถแสดงความแตกต่างได้แม้ว่าสถานการณ์ที่วัดจะเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยก็ตาม
3. มีความเฉพาะเจาะจง จะเปลี่ยนแปลงก็แต่เฉพาะสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนั้นโดยตรงเท่านั้น
4. มีความเชื่อถือได้ ค่าที่ได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพควรจะสอดคล้องกัน ถ้าวัดในสิ่งเดียวกันไม่ว่าผู้วัดจะเป็นกลุ่มใดก็ตาม

การสร้างทฤษฎีโดยอาศัยตัวชี้วัด มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดข้อความบรรยายสถานะที่จะศึกษา กำหนดแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถานะนั้น ให้นิยามเชิงปฏิบัติการ วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล และสร้างตัวชี้วัด

ขั้นตอนที่ 2 แนวคิดที่กำหนดขึ้น จะเป็นแนวคิดอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับสถานะหรือสถานการณ์ที่จะศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 แนวคิดอย่างกว้าง ๆ ที่กำหนดไว้แล้วนั้น จะเป็นตัวแทนของตัวแปรหลาย ๆ ตัว ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ตามขั้นตอนของการวิจัย โดยพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับแนวคิดอย่างกว้าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อนำสู่การสร้างทฤษฎี

Johnstone (1981) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของตัวชี้วัดเอาไว้ ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสถานะของสิ่งที่มุ่งวัดอย่างกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจง อาจไม่จำเป็นต้องถูกต้องแม่นยำ แต่สามารถชี้ให้เห็นถึงสถานะของสิ่งนั้นได้อย่างกว้าง ๆ
2. ตัวชี้วัดต่างจากตัวแปร ตัวแปรจะเป็นข้อมูลย่อย ๆ แต่ตัวชี้วัดจะเป็นการรวมตัวแปรหลายตัวที่มีความสัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน
3. แสดงในเชิงปริมาณได้ ซึ่งไม่ใช่การบรรยายข้อความเท่านั้น และในการตีความค่าตัวเลขของตัวชี้วัดแต่ละตัวต้องนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
4. ค่าของตัวชี้วัดเป็นค่าชั่วคราว เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสถานะของสิ่งนั้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถผันแปรได้ตามเวลาและสถานที่

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2551) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของตัวชี้วัดที่ดีเอาไว้ว่าต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความตรงหรือความถูกต้องของเนื้อหา (Content validity) ทั้งเนื้อหาของตัวชี้วัดและการสร้างตัวชี้วัด สามารถชี้วัดได้ตามคุณลักษณะที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ชัดเจน ตรงตามคุณลักษณะที่มุ่งวัด และความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) เป็นวิธีการรวมตัวแปรหลายตัวเข้าด้วยกัน ความตรงมีความสำคัญเนื่องจากจะนำไปสู่คุณสมบัติอื่น ๆ คือ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นหรือความเที่ยง ความเป็นปรนัย ความสามารถในการแปลความหมาย และความครอบคลุมของตัวชี้วัดในการวัดสิ่งที่สนใจศึกษา
2. ความตรงประเด็น (Relevant) หมายถึง ความสามารถวัดได้ตรงประเด็น มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง สัมพันธ์โดยตรงกับคุณลักษณะที่มุ่งวัด
3. ความเป็นตัวแทน (Representative) หมายถึง ตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นวัดได้ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของคุณลักษณะของสิ่งที่ศึกษาอย่างครบถ้วนและมีความชัดเจน เช่น คุณภาพของผู้ทำหน้าที่บริการ สามารถชี้วัดด้วยลักษณะการให้สารสนเทศ ความรวดเร็วในการตอบสนอง ความต้องการ การพูดจา สีนัยท่าทางของผู้ให้บริการ เป็นต้น
4. ความเที่ยง (Reliability) หมายถึง ความชัดเจน การตัดสินใจเกี่ยวกับค่าของตัวชี้วัดเกิดจากสถานะที่เป็นอยู่หรือคุณสมบัติของสิ่งนั้นมากกว่าขึ้นอยู่กับความรู้สึกของผู้ประเมิน
5. ความคลาดเคลื่อนต่ำ (Minimum error) หมายถึง ค่าที่ได้ต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่หน้าเชื่อถือ
6. ความเป็นกลาง (Neutrality) หมายถึง ไม่มีความลำเอียง ไม่โน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ชี้นำโดยการเน้นการบ่งชี้เฉพาะลักษณะความสำเร็จ หรือความล้มเหลวความเป็นกลางของตัวชี้วัด

7. ความไว (Sensitivity) หมายถึง ความสามารถของตัวชี้วัดที่วัดความแตกต่างระหว่างหน่วยวิเคราะห์ แสดงความผันแปรหรือความแตกต่างระหว่างหน่วยวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน มีมาตรและหน่วยวัดที่มีความละเอียดเพียงพอ

8. ความสะดวกในการนำไปใช้ (Practicality) กระบวนการวัดที่สะดวก เก็บข้อมูลได้ง่าย แปลความหมายง่าย ไม่ยุ่งยากมีเกณฑ์การเปรียบเทียบที่เหมาะสม โดยแปลงนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่สามารถวัดหรือสังเกตได้ เป็นที่เข้าใจง่ายตรงกัน สามารถสร้างเกณฑ์การตัดสินคุณภาพได้ง่าย

3. ประเภทของตัวชี้วัด

การแบ่งประเภทของตัวชี้วัด ขึ้นอยู่กับวิธีและเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกัน บางเกณฑ์อาศัยวิธีการนำไปใช้ แต่บางเกณฑ์อาศัยแนวคิดในการสร้าง ดังนั้น ตัวชี้วัดจึงมีอยู่หลายประเภทตามเกณฑ์ในการแบ่ง ดังนี้

1. ตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทน (Representative Indicator) ตัวชี้วัดประเภทนี้ได้มาจากการเลือกตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งมาเป็นตัวแทน เพื่อช่วยชี้หรือสะท้อนให้เห็นแง่มุมของระบบการศึกษา หรือสถานะที่ต้องการศึกษา ในการเลือกตัวแปรเพื่อนำมาใช้ต้องให้ความระมัดระวังพอสมควร ตัวชี้วัดที่ขาดเหตุผลอ้างอิงอาจไม่เป็นตัวชี้วัดที่ดีนัก

2. ตัวชี้วัดเดี่ยว (Disaggregative Indicator) เป็นตัวชี้วัดที่ได้มาจากการจำแนกตัวแปรแต่ละตัว แล้วกำหนดความหมายของตัวแปรทุก ๆ ตัว เพื่ออธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งตัวแปรแต่ละตัวจะเป็นอิสระจากกัน ดังนั้น ตัวแปรที่อาศัยความหมายของตัวแปรแต่ละตัวจึงไม่เหมาะสมในการนำมาอธิบายระบบการศึกษา

3. ตัวชี้วัดรวม (Composite Indicator) เป็นตัวชี้วัดที่ได้มาจากการรวมตัวแปรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และมีการถ่วงน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัว เพราะตัวแปรแต่ละตัวมีค่าน้ำหนักไม่เท่ากัน แล้วจึงคำนวณค่าตัวชี้วัดรวมออกมา การนำตัวแปรหลาย ๆ ตัวที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมารวมกันเป็นตัวชี้วัดรวม จะช่วยอธิบายลักษณะหรือสถานการณ์ของการศึกษาได้ดีกว่าการใช้ตัวแปรตัวเดียว

การแบ่งตัวชี้วัดโดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์เชิงระบบ (System Analysis Theory) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ตัวชี้วัดด้านปัจจัย (Input Indicators) ได้แก่ ดัชนีเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในการศึกษา เช่น อาคารสถานที่ อัตรากำลังคน และงบประมาณ

2. ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงการดำเนินงาน หรือการใช้กระบวนการของสถาบันหรือองค์กร

3. ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงผลผลิตของการศึกษาใน 2 ความหมาย คือ ผลผลิต หมายถึง ความรู้และทักษะ และอีกความหมายหนึ่งคือ ผลผลิต หมายถึง ความพึงพอใจในระบบการศึกษา

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้จำแนกประเภทของตัวชี้วัดออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ตัวชี้วัดเดี่ยว เช่น อัตราการเข้าเรียน อัตราการตก อัตราการอ่านออกเขียนได้
2. ตัวชี้วัดรวมหรือผสม (Composite) เป็นการรวมตัวชี้วัดหลายตัวเข้าด้วยกันโดยอาศัยสูตรทางคณิตศาสตร์ ซึ่งถ้าเป็นการใช้สมการจะมีการถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดบางตัวด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ตัวประกอบ การใช้สมการถดถอย เป็นต้น ตัวอย่างของตัวชี้วัดรวม เช่น คุณภาพการศึกษา คุณภาพบัณฑิต คุณภาพงานวิจัย คุณภาพของการบริหารงาน เป็นต้น

4. การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด

วิธีการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด มี 3 วิธีด้วยกัน คือ

1. การสร้างตัวชี้วัดโดยอาศัยแนวคิดในการสร้างและการนำไปใช้ ในการสร้างตัวชี้วัดประเภทนี้แบ่งออกเป็น 2 วิธี วิธีแรก คือ การสร้างตัวชี้วัดในลักษณะที่เป็นตัวชี้วัดแทน โดยการเลือกตัวแปรที่มีอยู่มาใช้ ส่วนวิธีที่สอง คือ การสร้างตัวชี้วัดรวม โดยการนำเอาตัวแปรจำนวนหนึ่งมารวมกันหรือผสมกัน โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กัน แต่อาจไม่มีการกำหนดค่าน้ำหนักกับตัวชี้วัดแต่ละตัว

การรวมตัวแปรแบบนี้มักกำหนดขึ้นเพื่อนำไปใช้งานเฉพาะอย่าง ซึ่งอาจมีความลำเอียงได้ ขึ้นอยู่กับบุคคลที่เลือกหรือจัดกลุ่มตัวแปร

2. การสร้างตัวชี้วัดโดยอาศัยทฤษฎี การสร้างตัวชี้วัดประเภทนี้เป็นการสร้างโดยอิงผู้เชี่ยวชาญ มีวิธีการ คือ การรวบรวมตัวแปรจำนวนหนึ่งเข้าด้วยกันโดยวิธีการเลขคณิต ซึ่งตัวแปรเหล่านั้นจะถูกเลือกมาตามลำดับความสำคัญและมีความสัมพันธ์กัน โดยกำหนดค่าน้ำหนักให้กับตัวแปรแต่ละตัวโดยอาศัยฐานแนวคิดหรือทฤษฎีที่มีอยู่และสังเคราะห์ขึ้นเป็นตัวชี้วัด ซึ่งวิธีการนี้มีข้อดี คือ ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลน้อยแต่มีข้อเสีย คือ เป็นความคิดของคนเพียงกลุ่มเดียว

3. การสร้างตัวชี้วัดโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ วิธีนี้คล้ายกับวิธีที่สอง แต่มีส่วนที่ต่างกัน คือ ในการสร้างตัวชี้วัดโดยอาศัยทฤษฎี การเลือกกำหนดน้ำหนักนั้น กำหนดจากการลำดับความสำคัญ แต่การสร้างตัวชี้วัดโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นการกำหนดน้ำหนักจากการวิเคราะห์ข้อมูลชุดหนึ่ง และดูความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยวิธีการทางสถิติ เช่น Factor Analysis, Cluster Analysis, Regression และ Guttman Scale แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดกลุ่มตัวแปร ซึ่งวิธีการนี้มีข้อดี คือ ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ แต่ใช้เวลามากและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

ในการสร้างตัวชี้วัดนี้ ไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวว่าควรใช้วิธีการใด เพราะมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาหลายประการ เช่น เวลา งบประมาณ ประโยชน์ในการนำไปใช้ ลักษณะของตัวแปรที่นำมากำหนดเป็นตัวชี้วัด เป็นต้น ซึ่งในบางครั้งอาจใช้หลายวิธีผสมกันได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

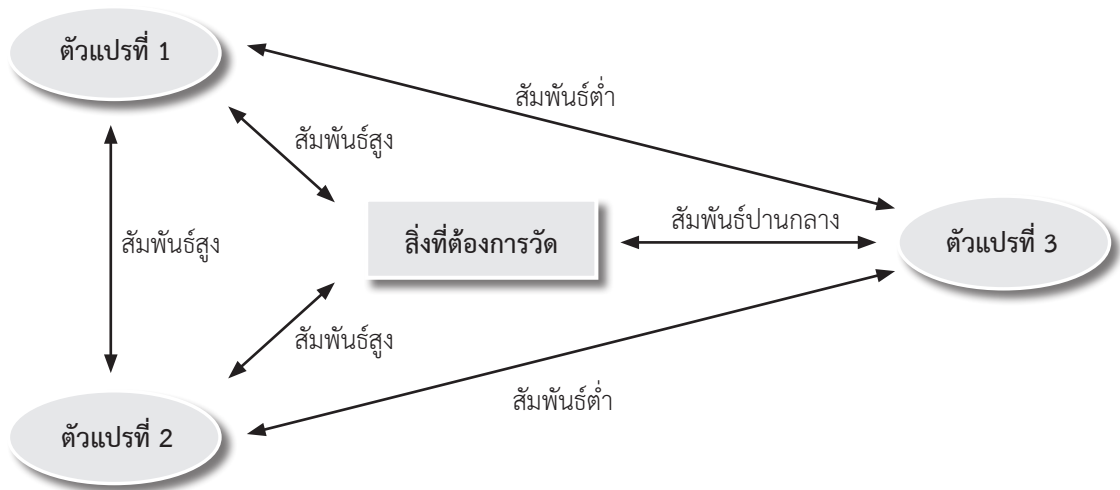

5. หลักการสร้างตัวชี้วัดทางการศึกษา

ไม่ว่าจะใช้วิธีการใดในการพัฒนาตัวชี้วัด การสร้างตัวชี้วัดทางการศึกษามีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง 3 ประการ คือ

1. การคัดเลือกตัวแปร

ขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการจัดกลุ่มตัวแปรที่พิจารณาแล้วที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการณ์ที่ต้องการศึกษา โดยระบุลักษณะของตัวแปรให้ครอบคลุมกับสภาพที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียดและชัดเจน โดยอาศัยจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี หรือผู้เชี่ยวชาญร่วมกันพิจารณาการนำตัวแปรที่จะสร้างเป็นตัวชี้วัด ควรจะหลีกเลี่ยงการใช้ตัวแปรหลายตัวที่มุ่งวัดคุณลักษณะเดียวกันและตัวแปรที่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด ซึ่งควรจะพิจารณาคัดเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงกับสิ่งที่ต้องการศึกษา หากมีตัวแปรใดที่สัมพันธ์กันสูงและมุ่งวัดในสิ่งเดียวกัน ควรตัดสินใจเลือกใช้ตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง เพื่อลดความยุ่งยากและซับซ้อนในการประเมินสิ่งที่ศึกษาในภายหลัง ซึ่งแสดงดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาสังเคราะห์เป็นตัวชี้วัด

ที่มา : Johnstone, J. N. (1981)

จากภาพที่ 8 จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่ 1 และ 2 มีแนวโน้มว่ามีความสัมพันธ์กับสภาพการณ์ทางการศึกษาที่ต้องการวัด ในขณะที่เดียวกันตัวแปรทั้งสองนี้ก็มีความสัมพันธ์กันเองสูง เนื่องจากตัวแปรทั้งสองอาจวัดในสิ่งที่คล้ายคลึงกัน จึงไม่ควรคัดตัวแปรทั้งสองไว้ทั้งคู่ ส่วนตัวแปรที่ 3 มีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่ 1 และ 2 ต่ำ แต่มีแนวโน้มว่าจะสัมพันธ์กับสภาพการณ์ทางการศึกษาในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงมีความเป็นอิสระที่จะอธิบายสภาพการณ์ทางการศึกษาได้มากกว่า จากกรณีดังกล่าวนี้ควรเลือกตัวแปรที่ 1 หรือตัวแปรที่ 2 ตัวใดตัวหนึ่งร่วมกับตัวแปรที่ 3

2. วิธีการสังเคราะห์ตัวแปร

แนวคิดสำหรับการรวมตัวแปรที่มีข้อตกลงเบื้องต้นแตกต่างกันไว้ 2 แนวทาง ดังนี้

2.1 การรวมเชิงบวก (Additive) มีแนวคิดข้อตกลงเบื้องต้นว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีความเท่าเทียมกัน สามารถทดแทนหรือชดเชยได้ด้วยตัวแปรอีกตัวหนึ่ง ซึ่งทำให้ค่าของตัวชี้วัดไม่เปลี่ยนแปลงไป การรวมวิธีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบค่าความแตกต่างของระบบการศึกษาสองระบบขึ้นไป

2.2 การรวมแบบทวีคูณ (Multiplicative) มีแนวคิดและข้อตกลงเบื้องต้นว่า ค่าตัวแปรแต่ละตัวไม่สามารถทดแทนหรือชดเชยกันได้ การรวมวิธีนี้ ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นจะมีค่าสูงได้ก็ต่อเมื่อตัวแปรองค์ประกอบทุกตัวมีค่าสูงทั้งหมด โดยทั่วไปวิธีนี้จะใช้เปรียบเทียบระบบการศึกษาสองระบบขึ้นไปว่าระบบหนึ่งมีค่าตัวชี้วัดสูงกว่าอีกระบบหนึ่งอยู่ที่เท่า หรือคิดเป็นร้อยละเท่าไร

3. การกำหนดน้ำหนักของตัวแปร

ในการกำหนดน้ำหนักของตัวแปรองค์ประกอบมี 2 วิธีการ คือ

3.1 การลงความเห็นในหมู่นักวิจัยและนักวางแผน โดยสมาชิกแต่ละคนจะเสนอค่าน้ำหนักของตัวแปร แล้วพิจารณาหาข้อยุติด้วยการหาค่าเฉลี่ยหรือด้วยการอภิปรายลงความเห็น นอกจากนี้หากต้องการความคิดเห็นที่หลากหลายออกไป อาจขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบดูคำร้อยละที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความสำคัญของตัวแปรที่รวมอยู่ในองค์ประกอบ หรืออาจใช้วิธีการที่เป็นระบบมากขึ้น เช่น การใช้เทคนิคเดลฟายเพื่อสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มคนที่ได้คัดเลือกเป็นพิเศษ โดยสัมภาษณ์และทดสอบความคิดเห็นจนได้คำตอบที่ชัดเจน แล้วจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้หาค่าน้ำหนักของตัวแปรองค์ประกอบต่อไป

3.2 การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อกำหนดค่าน้ำหนัก เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้ค่าน้ำหนักของตัวแปรที่อธิบายลักษณะขององค์ประกอบอันหนึ่ง หรืออาจใช้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยจากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ

นอกจากนี้ในการสร้างตัวชี้วัดทางการศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนและเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการจัดการศึกษา ยังมีวิธีการที่สำคัญที่ควรกล่าวถึงอีก 3 วิธี ดังนี้

1. การสร้างตัวชี้วัดความก้าวหน้า (Self - Reference Indicator Formation) เป็นการแสดงข้อมูลของระบบการศึกษาในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของการดำเนินงานจากช่วงระยะเวลาหนึ่งถึงอีกช่วงระยะเวลาหนึ่ง ตามปกติจะเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างปี โดยกำหนดปีที่เริ่มต้นและปีที่สิ้นสุด เนื่องจากช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีการดำเนินโครงการที่นักวางแผนหรือผู้บริหารมีความประสงค์อยากทราบความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น

2. การสร้างตัวชี้วัดอิงเกณฑ์ (Criterion - Reference Indicator Formation) ตัวชี้วัดประเภทนี้จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่มีจะกำหนดไว้ในแผนพัฒนา

การศึกษาหรือแผนปฏิบัติการ โดยระบุไว้ว่าในช่วงระยะเวลาที่อยู่ในแผน จะพยายามปรับปรุง การดำเนินงานในด้านต่างๆ เพื่อให้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ เป้าหมายดังกล่าวประกอบกับระยะเวลา ที่ระบุไว้ในแผน จึงเป็นเกณฑ์ที่จะบ่งชี้ว่าการดำเนินงานได้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร

3. การสร้างตัวชี้วัดโดยอิงปทัสฐาน (Norm - Reference Indicator Formation) ตัวชี้วัดประเภทนี้สร้างขึ้นเพื่อแสดงสถานภาพของระบบการศึกษาต่าง ๆ ว่าอยู่ในระดับใด โดยเปรียบเทียบกั นระหว่างระบบการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน หรือเปรียบเทียบระบบการศึกษาย่อยที่อยู่ภายใต้ระบบ ใหญ่เดียวกัน วิธีการสร้างตัวชี้วัดอิงปทัสฐานจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้สำหรับการพัฒนาระบบ การศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านกระบวนการบริหาร การนิเทศ และการเรียนการสอน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการสร้างความเสมอภาคในด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

6. การตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัด

ศักดิ์ชาย เพชรช่วย (2541) กล่าวถึงการตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดว่า สิ่งหนึ่งที่จะต้องให้ ความสำคัญในหลักการพัฒนาตัวชี้วัดคือ การตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งในขั้น ตอนนี้ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัดภายใต้กรอบแนวคิดทางทฤษฎี ซึ่งในขั้นตอนนี้ ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะหากการพัฒนาตัวชี้วัดเริ่มจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ขาดคุณภาพ แล้ว ไม่ว่าจะใช้เทคนิควิธีการทางสถิติดีอย่างไร ผลที่ได้จากการพัฒนาย่อมด้อยคุณภาพไปด้วย

2. การตรวจสอบด้วยวิธีการทางสถิติ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีความสำคัญน้อยกว่าขั้นตอนแรก ที่กล่าวมา เพราะเป็นเพียงการนำเอาข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนคุณภาพของตัวชี้วัดเท่านั้น

จากหลักการตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถดำเนินการ ตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัดได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพของตัวแปรและการคัดเลือกตัวแปร จะต้องมีการอบ แนวคิดในเชิงทฤษฎีที่ชัดเจน มีความครอบคลุมในการวัดตัวแปร และความเป็นตัวแทนของตัวแปร มีนิยามเชิงปฏิบัติการที่ถูกต้อง สอดคล้องกับเป้าหมายในการนำตัวชี้วัดไปใช้ประโยชน์ รวมถึงลักษณะ ประเภท ระดับการวัดและการสร้างโมเดล และการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งสิ่งที่กล่าว มาจะช่วยให้สารสนเทศที่ได้มีคุณภาพมากขึ้น

ขั้นที่ 2 ควรศึกษาและพิจารณาวิธีการรวบรวมหรือสังเคราะห์ตัวแปรแต่ละวิธี แต่ละ เงื่อนไข และความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์แตกต่างกันเพื่อให้ได้ตัวชี้วัดที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายในการนำไปใช้มากขึ้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดน้ำหนักของตัวแปร ควรเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของ ตัวแปร และเป้าหมายในการนำไปใช้ประโยชน์

ประสิทธิภาพ

1. ความหมายของประสิทธิภาพ

ประทีป ศิริรัศมี (2545) กล่าวว่า ประสิทธิภาพมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก ประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี หมายถึง การสร้างผลผลิตหรือผลลัพธ์โดยใช้ความพยายามหรือค่าใช้จ่ายในอัตราต่ำสุด และลักษณะที่สอง ประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทั้งหมดกับประโยชน์ทั้งหมดของโครงการ

วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทธรรากุล (2546) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้กับทรัพยากรที่ใช้ไปในการดำเนินงาน ทรัพยากรที่ใช้นอกจากงบประมาณแล้วยังหมายรวมถึง ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางการจัดการ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2547) กล่าวว่า ประสิทธิภาพมีความหมายสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก ประสิทธิภาพภายใน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้นกับผลผลิตภายในบริบทของโครงการหรือสิ่งแวดล้อมของโครงการโดยตรง ลักษณะที่สอง ประสิทธิภาพภายนอก หมายถึง คุณค่าของผลผลิต Output ที่สนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกของโครงการหรือสังคมภายนอก ซึ่งสามารถตัดสินใจจากความสมดุลของค่าใช้จ่ายทางสังคมและผลประโยชน์ทางสังคม หรือความสำเร็จของโครงการในการตอบสนองความต้องการจากภายนอก

ปราโมทย์ ศุภปัญญา (2545) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิต (Output) เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยการผลิต (Input) คือ ลดต้นทุนการผลิตและปัจจัยการผลิตเท่าเดิมแต่ได้ผลผลิตมากกว่า

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานให้เร็วและได้งานดี โดยสิ้นเปลืองทุนค่าใช้จ่าย พลังงาน และเวลาน้อย โดยมุ่งผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายหรือที่คาดหวังไว้เป็นหลัก

2. ความหมายของประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้นั้น นักเรียนและครูต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ครูจำเป็นต้องใส่ใจต่อนักเรียนในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบกิจกรรมที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เอาไว้ ดังนี้

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2541) กล่าวว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัด และความสามารถของผู้เรียนทุกคน

เรืองเดช สีหาอินทร์ (2547) กล่าวว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล

มนตรี ภูวิโคตร (2550) กล่าวว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่อาศัยศักยภาพทุก ๆ ด้านของครูมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุก ๆ ด้าน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้เต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ให้เหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภชัย สว่างภพ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ และสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนทั้งสิ้น 214 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และแบบสอบถามประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยด้านครูที่สัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับน้อยถึงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 8 ด้าน เรียงจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (rxy) จากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้ 1) บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (.862) 2) การวัดและประเมินผล (.801) 3) ความสามารถด้านวิชาการ (.785) 4) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (.537) 5) เจตคติของครูต่ออาชีพครู (.534) 6) บุคลิกภาพของครู (.518) 7) เจตคติของครูต่อนักเรียน (.452) และ 8) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (.357) 2. ปัจจัยด้านครูที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (X8) การวัดและประเมินผล (X7) ความสามารถด้านวิชาการ (X4) และบุคลิกภาพของครู (X1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .895 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่ปรับแก้ (R2adj) เท่ากับ .797

เกสรี ลัดเลีย (2555) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการการศึกษาระดับปฐมวัยตามแนวคิดสันติศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดของการบริหารจัดการการศึกษาระดับปฐมวัยตามแนวคิดสันติศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาวิจัยนี้เป็น การสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 600 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรมสำเร็จรูป ปรากฏผลการวิจัย คือ

ตัวชี้วัดของการบริหารจัดการการศึกษาระดับปฐมวัยตามแนวคิดสันติศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ การจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน คุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษาปฐมวัย นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัย การพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพครู การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และการเสริมสร้างอัตลักษณ์ผู้เรียน

สุรศักดิ์ อินศรีไกร (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ทักษะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 และเพื่อศึกษาทักษะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารโรงเรียนครูวิชาการ และตัวแทนผู้ปกครองหรือกรรมการสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ทักษะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 เรียงลำดับตามความสำคัญดังนี้ 1) การปรับปรุงพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งด้านบุคลิกภาพ การประพฤติตนเป็นแบบอย่าง ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบ และทักษะในการบริหารจัดการ 2) ความตระหนักและเห็นความสำคัญที่ต้องพัฒนางานให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน 3) ฝึกอบรม พัฒนา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการกันอยู่เสมอ 4) ได้รับการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการจากต้นสังกัด 5) สถานการณ์แวดล้อมทำให้ผู้บริหารโรงเรียนเกิดการพัฒนาตนเอง 6) สถานการณ์ของสื่อเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับตัว และ 7) สภาวะการแข่งขันต่าง ๆ 2. ทักษะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) ทักษะการเป็นผู้นำทางวิชาการ 2) ทักษะการสอนแนะ 3) ทักษะในการทำงานในวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่าง 4) ทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร 5) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ 6) ทักษะการทำงานเป็นทีมและการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม 7) ทักษะการคิด

พิไลวรรณ แต่งขาว (2556) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียน จำนวน 182 โรงเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอน จำนวน 548 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 8 องค์ประกอบหลัก 28 องค์ประกอบย่อย 118 ตัวบ่งชี้ ซึ่งองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านองค์การ ด้านการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ด้านการมีความคาดหวังต่อนักเรียนในระดับสูง ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านนักเรียนมีความรับผิดชอบ ด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสภาพแวดล้อม

กวีภัทร ฉาวชานา (2557) ได้พัฒนาตัวชี้วัดทักษะการจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบ

หลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทักษะการจัดการห้องเรียน ในศตวรรษที่ 21 ของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ คำนวณค่ามัธยฐาน ค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองด้วยโปรแกรม ลิสเรล ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะการจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครู มี 6 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะด้านการสื่อสาร องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้เป็นทีม องค์ประกอบที่ 3 ทักษะการจัดบรรยากาศในห้องเรียน องค์ประกอบที่ 4 ทักษะการส่งเสริมความเป็นพลเมืองและ ประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 5 ทักษะการจัดการข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน และองค์ประกอบที่ 6 ทักษะการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ซึ่งทุกองค์ประกอบมีความตรงเชิงโครงสร้างและ มีน้ำหนักความสำคัญเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะการจัดบรรยากาศในห้องเรียน ทักษะการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้เป็นทีม ทักษะการส่งเสริม ความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตย ทักษะการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ทักษะ การจัดการข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน และทักษะด้านการสื่อสาร

มังกรแก้ว ดรณศิลป์ (2557) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน คุณภาพ ในชุมชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเดลฟาย โดยใช้ ผู้เชี่ยวชาญในการสร้างตัวบ่งชี้ จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาตัวบ่งชี้ 20 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน คุณภาพในชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบย่อย 56 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น 1) องค์ประกอบด้านปัจจัย มี 2 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านปรัชญา วิทยาศาสตร์ พหุกิจ ยุทธศาสตร์ จุดเน้นและจุดเด่นของสถานศึกษา มี 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 7 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบด้านกระบวนการ มี 2 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อย ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบองค์กรคุณภาพ มี 10 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านการเรียน การสอนสู่มาตรฐานสากล มี 10 ตัวบ่งชี้ และ 3) องค์ประกอบด้านผลผลิต มี 3 องค์ประกอบย่อย 24 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้าน บุคคลแห่งการเรียนรู้ มี 9 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านโรงเรียนดีชุมชนดีมีคุณภาพ มี 10 ตัวบ่งชี้

อเทตยา แก้วศรีหา (2558) ได้ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ระดับประสิทธิภาพการสอนของครู และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 10 คน ครูผู้สอน จำนวน 149 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโดยรวมอยู่

ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดบรรยากาศในห้องเรียนและด้านบุคลิกภาพของครูตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภาระงานของครู 2. ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการกำหนดจุดประสงค์ รายวิชา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดเนื้อหา 3. ปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภชัย จันปุม (2558) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาห้องเรียน คุณภาพ และเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดห้องเรียนคุณภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ในปีการศึกษา 2558 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการประชุม วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่สอง ผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัด ห้องเรียนคุณภาพมีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) มีกิริยาจาเราะเรียบร้อย 2) มีระเบียบวินัย 3) เคารพ เชื่อฟังครูอาจารย์ 4) มีความตั้งใจในการเรียน 5) มีความใฝ่รู้ 6) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร 7) รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม 8) ดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของห้องเรียนและโรงเรียน 9) ปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทยอย่างเหมาะสม 2. ด้านคุณภาพครู ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) มีเอกสารประกอบหลักสูตรของสาระการเรียนรู้ ที่สอน 2) มีสมุดบันทึกการสอนซ่อมเสริม 3) เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและแก้ปัญหาให้นักเรียน 4) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนและผู้ปกครอง 5) มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล 6) มีหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา 7) จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล 8) มีการวิจัยในชั้นเรียน 9) มีการจัดทำเอกสารธุรการ ชั้นเรียน 10) มีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนที่หลากหลาย 11) มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนประจำชั้นเรียน 12) มีการสร้างวินัยเชิงบวกกับผู้เรียน 13) มีการรายงานการพัฒนา และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ปกครอง 14) ใช้สื่อ ICT เพื่อสอนและสนับสนุนการสอน 15) มีลักษณะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3. ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) จัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) จัดอุปกรณ์ภายในห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ 4) จุดมุมภายในห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) มีสื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ 6) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน และ 4. ด้านปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ

บริบทของสถานศึกษา 3) สถานศึกษาให้การสนับสนุนสื่อ ICT 4) มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ 5) ชุมชนมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการศึกษา

นัฐตยา พงษ์เสื่อ (2559) ได้พัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบคุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูที่ปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 800 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 ขั้นแรกทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโดยการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และทำการหมุนแกนแบบมุมฉากด้วยวิธีแวนแมกซ์โดยใช้โปรแกรม SPSS แล้วทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง โดยใช้โปรแกรม LISREL ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบตัวชี้วัดคุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 องค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และด้านคุณธรรมพื้นฐานความเป็นครูทั้ง 5 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนรวมกันได้ร้อยละ 78.03 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าไคสแควร์ มีค่า 170.47 ($p = 0.87$) องศาอิสระ มีค่า 193 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) มีค่า 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่า 0.91 ค่าดัชนีรากค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) มีค่าเท่ากับ 0.050 แสดงว่า โมเดลองค์ประกอบตัวชี้วัด คุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ในด้านประสิทธิภาพการสอนของครู ตัวชี้วัดสำคัญ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้เป็นทีม การจัดบรรยากาศในห้องเรียน การวัดและประเมินผล ความรู้ความสามารถทางวิชาการ บุคลิกภาพของครู การให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน เจตคติของครูต่อนักเรียนและต่ออาชีพครู ในด้านการบริหารการจัดการศึกษาของผู้บริหาร ตัวชี้วัดสำคัญคือ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การเป็นผู้นำทางวิชาการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเองของผู้บริหาร ด้านบุคลิกภาพ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและความรับผิดชอบ การพัฒนาศักยภาพครู และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

การกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การยกร่างกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

1.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ประเทศไทย 4.0 แผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึก

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในแหล่งข้อมูล เพื่อนำมายกร่างกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดเป็นร่างกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

2. การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณากรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จาก 4 ภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 57 คน ที่เลือกมาจากในแต่ละบริบท

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นคำถามปลายเปิดประกอบการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 ครั้งตามภูมิภาค ดังนี้

ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 23 มีนาคม 2560 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ โรงเรียนอุบลปัญญานุกูล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 11 คน

ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในวันที่ 29 มีนาคม 2560 เวลา 13.00 - 16.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนหอวัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 คน

ครั้งที่ 3 จัดขึ้นในวันที่ 19 เมษายน 2560 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมอุทยานี่ โรงแรมท็อปแลนด์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 12 คน

ครั้งที่ 4 จัดขึ้นในวันที่ 27 เมษายน 2560 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมโรงแรม วี.แอล. หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 12 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมทั้ง 4 ครั้ง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละบริบท ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ

(รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏในภาคผนวก)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเป็นกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

3. การบรรณาธิการกิจกรรมและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

3.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผลการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ภูมิภาค

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึก

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะทำงานบรรณาธิการกิจกรรมและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน ในวันที่ 26 - 27 พฤษภาคม 2560 ณ ห้องประชุม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (รายชื่อคณะทำงาน ปรากฏในภาคผนวก)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4. การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณากรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

4.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษาและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นผู้คัดเลือก

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ 24 มิถุนายน 2560 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเป็นกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. การบรรณาธิการกิจกรรมและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

5.1 แหล่งข้อมูล คือ ผลการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษาและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึก

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะทำงานบรรณาธิการกิจกรรมและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน ในวันที่ 17 - 18 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องประชุม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมาย** ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 27 คน (รายนาม ปรากฏในภาคผนวก)

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** คือ แบบฟอร์มการสร้างคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบและตัวชี้วัดที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ซึ่งครอบคลุมตัวชี้วัด

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระหว่างวันที่ 24 - 25 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมแกรนด์จอมเทียนพัทยา จังหวัดชลบุรี

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเป็นคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัด

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. **การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

1.1 **กลุ่มเป้าหมาย** ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 27 คน (รายนาม ปรากฏในภาคผนวก)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบฟอร์มการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุม 3 สมรรถนะ 8 องค์ประกอบสมรรถนะ 21 ตัวชี้วัด และ 51 รายละเอียดของตัวชี้วัด

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระหว่างวันที่ 26 - 27 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมแกรนด์จอมเทียน พัทยา จังหวัดชลบุรี

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเป็นเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 18 คน (รายนาม ปรากฏในภาคผนวก)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 วันที่ 11 - 13 กันยายน 2560 ณ ห้องประชุม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ครั้งที่ 2 วันที่ 5 - 6 ตุลาคม 2560 ณ ห้องประชุม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อให้พิจารณาเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ( ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับน้อย
- 1.00 – 1.45 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

3. การทดลองใช้และหาคุณภาพของเครื่องมือการวัดและประเมินตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทต่าง ๆ ทั้ง 4 ภูมิภาค จำนวน 126 โรงเรียน จำแนกได้ดังนี้

สังกัด	ภูมิภาค					
	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวม	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	13	22	29	19	83	
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	1	-	1	1	3	
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	2	2	4	4	12	
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	-	6	-	-	6	
กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น	3	3	7	5	18	
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	2	-	-	2	4	
รวม	21	33	41	31	126	

หมายเหตุ ขนาดโรงเรียนใช้เกณฑ์ ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1 - 120 คน

โรงเรียนขนาดกลาง คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121 - 600 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 601 คนขึ้นไป

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปเก็บข้อมูลใน 4 ภูมิภาคซึ่งครอบคลุมขนาดโรงเรียนและสังกัดของโรงเรียน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความเที่ยงของเกณฑ์โดยใช้ Inter-Rater Coefficient และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดการยกร่างคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ส่งเคราะห์ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 - 3

2. การเขียนรายงานการวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรายงานการวิจัย คู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2560 ณ โรงแรม เดอะ ทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษาและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 75 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นผู้คัดเลือก

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับคู่มือการวัดและการประเมินตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอกรอบของคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดเกณฑ์การประเมิน และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมให้ข้อเสนอแนะ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. การบรรณาธิการจากรายงานการวิจัย และคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างวันที่ 26 - 30 พฤศจิกายน 2560 ณ ห้องประชุม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

5. การจัดส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ ในวันที่ 4 ธันวาคม 2560

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

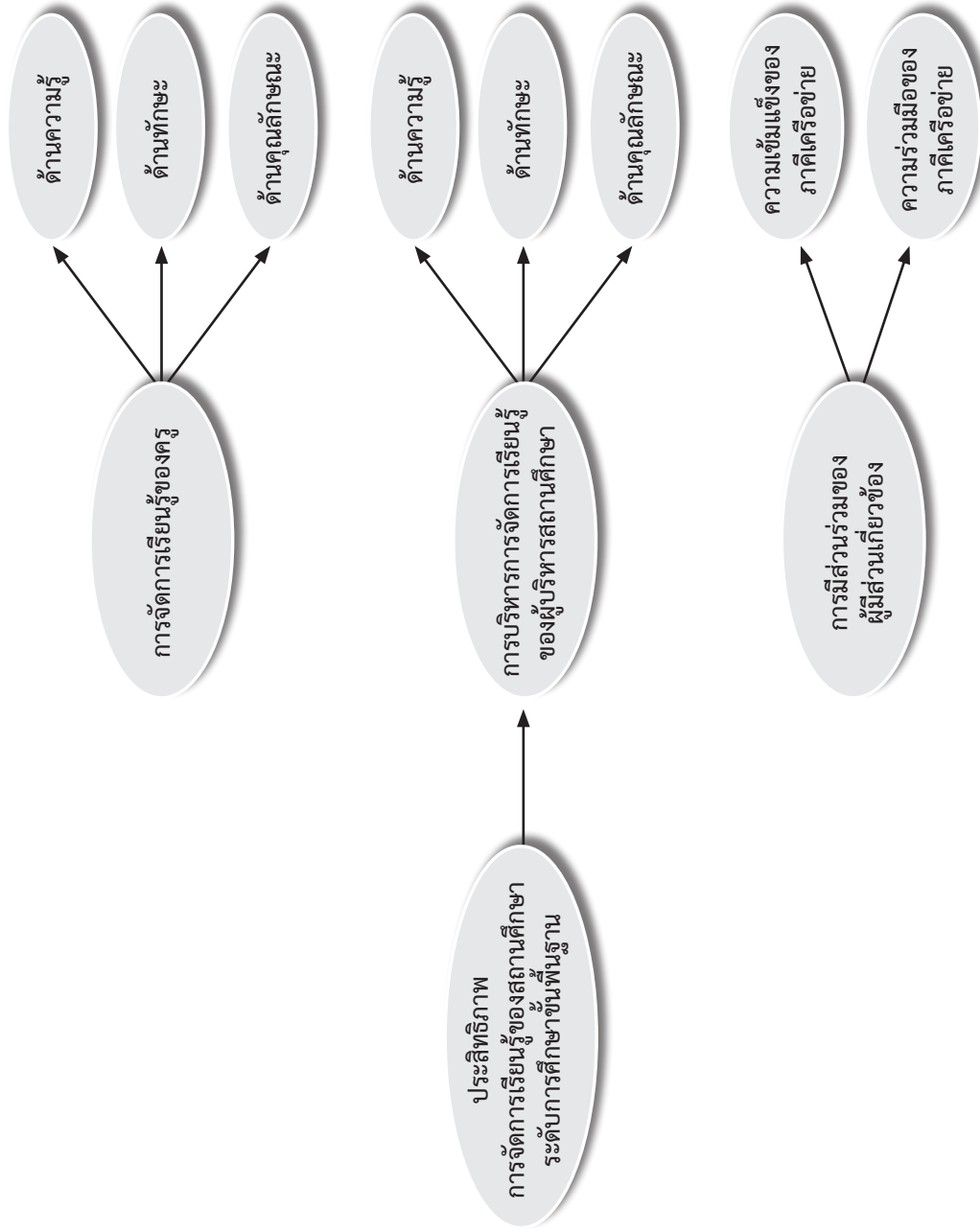
ตอนที่ 3 ผลการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

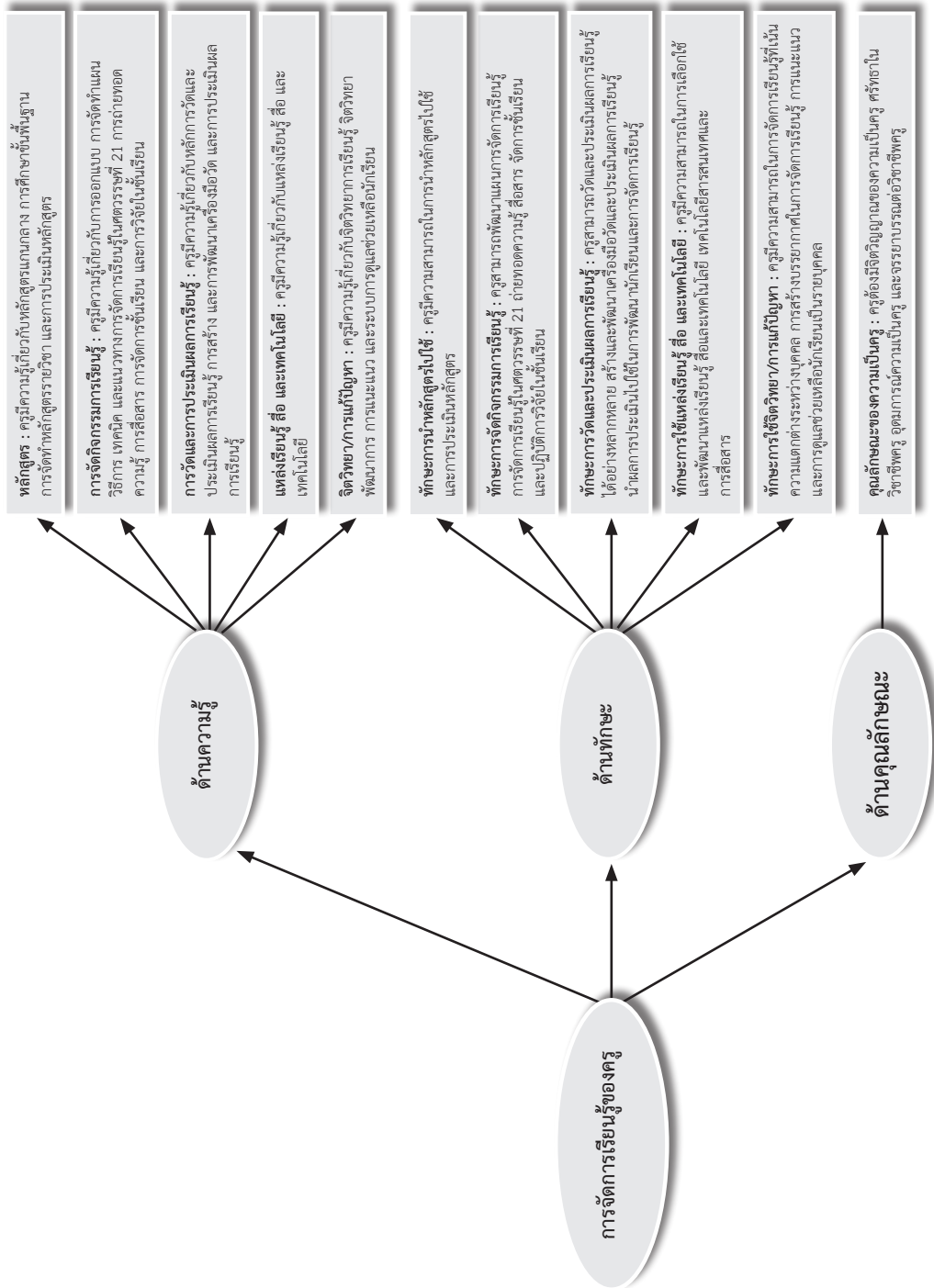
มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

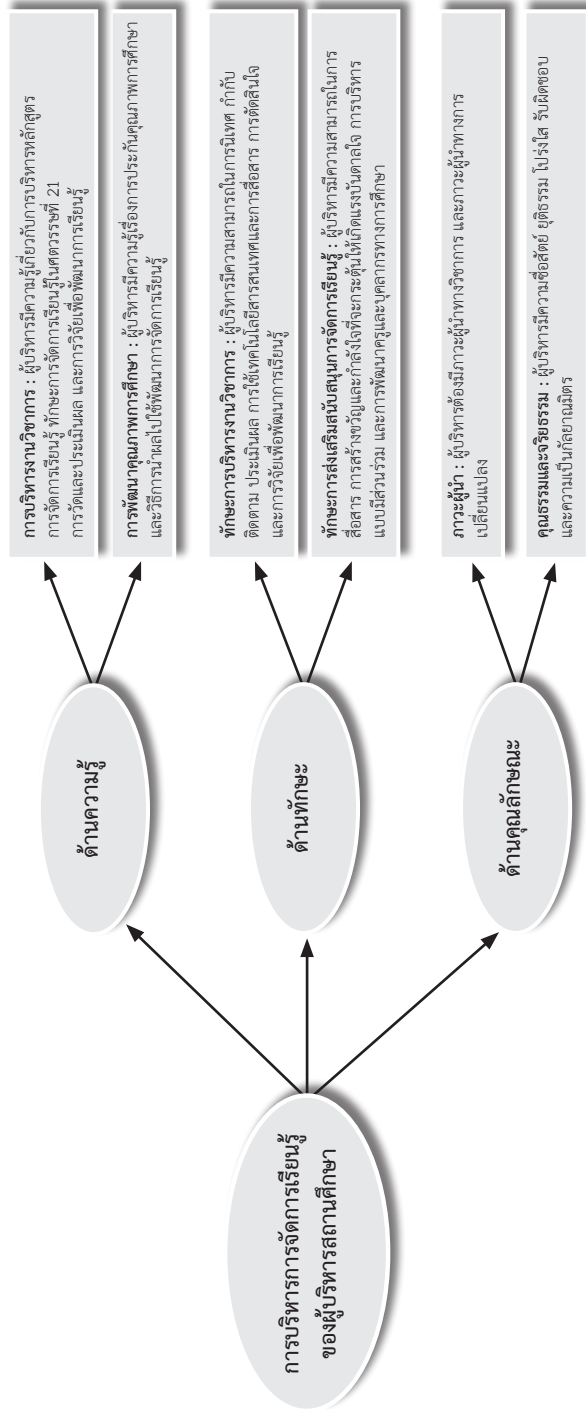
การกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้น ยกร่างกรอบและตัวชี้วัด แล้วจัดประชุมการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ครั้ง ใน 4 ภูมิภาค และมีการบรรณาธิการกิจกรรมรอบและตัวชี้วัด จากนั้น ประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจากสถานศึกษาและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการดำเนินการในขั้นตอนนี้ได้กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 สมรรถนะ 8 องค์ประกอบสมรรถนะ 21 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังภาพที่ 9 - 12 และตารางที่ 3

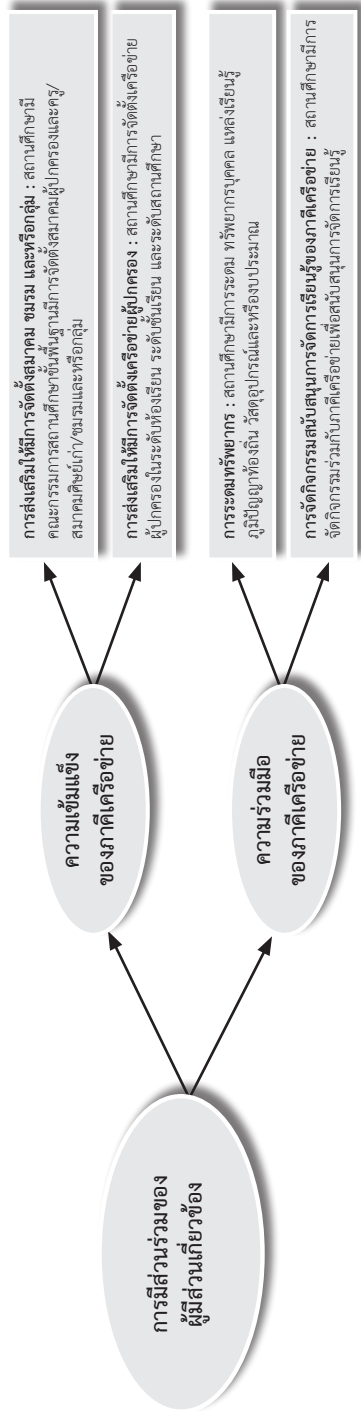
ภาพที่ 9 สมรรถนะและองค์ประกอบสมรรถนะ ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 10 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

ภาพที่ 11 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพที่ 12 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ตารางที่ 3 กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
การจัดการเรียนรู้ของครู	1. ด้านความรู้	
	1.1 หลักสูตร	1. ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และการประเมินหลักสูตร
	1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2. ครูมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการ เทคนิคและแนวทาง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร การจัดการชั้นเรียนและการวิจัย ในชั้นเรียน
	1.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3. ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ วัดและประเมินผลการเรียนรู้
	1.4 แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี	4. ครูมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี
	1.5 จิตวิทยา/การแก้ปัญหา	5. ครูมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ การแนะแนวและระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน
	2. ด้านทักษะ	
	2.1 ทักษะการนำหลักสูตรไปใช้	1. ครูมีความสามารถในการนำ หลักสูตรไปใช้ และการประเมิน หลักสูตร
2.2 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2. ครูสามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ถ่ายทอดความรู้ สื่อสาร จัดการชั้นเรียน และ ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
	2.3 ทักษะการวัดและประเมินผล การเรียนรู้	3. ครูสามารถวัดและประเมินผล การเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ นำผล การประเมินไปใช้ในการพัฒนา นักเรียนและการจัดการเรียนรู้
	2.4 ทักษะการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี	4. ครูมีความสามารถในการเลือกใช้ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อและ เทคโนโลยี และเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร (IT)
	2.5 ทักษะการใช้จิตวิทยา/ การแก้ปัญหา	5. ครูมีความสามารถในการจัด การเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่าง ระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศ ในการจัดการเรียนรู้ การแนะแนว และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล
	3. ด้านคุณลักษณะ 3.1 คุณลักษณะของความเป็นครู	1. ครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ศรัทธาในวิชาชีพครู อุทิศตนความเป็นครูและ จรรยาบรรณต่อวิชาชีพครู
การบริหารจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษา	1. ด้านความรู้ 1.1 การบริหารงานวิชาการ	1. ผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับ การบริหารหลักสูตร การจัดการ การเรียนรู้ ทักษะ การเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 การวัดและ ประเมินผล และการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้
	1.2 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2. ผู้บริหารมีความรู้เรื่องการประกัน คุณภาพการศึกษา และวิธีการนำ ผลไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
	<p>2. ด้านทักษะ</p> <p>2.1 ทักษะการบริหารงานวิชาการ</p>	<p>1. ผู้บริหารมีความสามารถในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตัดสินใจและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้</p>
	<p>2.2 ทักษะการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้</p>	<p>2. ผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสาร การสร้างขวัญและกำลังใจที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา</p>
	<p>3. ด้านคุณลักษณะ</p> <p>3.1 ภาวะผู้นำ</p>	<p>1. ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง</p>
	<p>3.2 คุณธรรมและจรรยาบรรณ</p>	<p>2. ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ และความเป็นกัลยาณมิตร</p>
<p>การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง</p>	<p>1. ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย</p> <p>1.1 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคม ชมรม และหรือกลุ่ม</p>	<p>1. สถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู/สมาคมศิษย์เก่า/ชมรมและหรือกลุ่ม</p>
	<p>1.2 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง</p>	<p>2. สถานศึกษามีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองในระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษา</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด
	2. ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 2.1 การระดมทรัพยากร	1. สถานศึกษามีการระดมทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ
	2.2 การจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย	2. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 2 ผลการจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำกรอบและตัวชี้วัดที่ได้จากตอนที่ 1 มาจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัด โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำคำอธิบายรายละเอียดของตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คำอธิบายรายละเอียดของตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
1. การจัดการเรียนรู้ของครู	1. ความรู้ 1.1 หลักสูตร	1. ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และการประเมินหลักสูตร	1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำหลักสูตรรายวิชา มีความรู้เรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หลักสูตร สถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่สอน รวมถึงรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ในรายวิชา และระดับชั้นที่สอน รวมทั้งกรอบเนื้อหาของรายวิชาที่กำหนดไว้ก่อนและหลัง ชั้นปีที่สอน และเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น 2) การประเมินหลักสูตร มีความรู้เรื่องการตรวจสอบติดตาม ประเมินเอกสารหลักสูตร ปรับให้เป็นปัจจุบัน และเหมาะสมกับสถานศึกษา รวมถึงการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่ชั้นเรียนและการนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	<p>1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้</p>	<p>2. ครูมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ การจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการ เทคนิคและ แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร การจัดการชั้นเรียน และการวิจัยใน ชั้นเรียน</p>	<p>1) การออกแบบและการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ มีความรู้เรื่องการเชื่อมโยง มาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระ การเรียนรู้ของรายวิชา การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดหน่วยการเรียนรู้ และ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งโครงการสอนหรือแผนการ จัดการเรียนรู้ระยะยาว (Long Range Plan) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยเนื้อหา (Unit Plan) แผนการจัดการเรียนรู้ประจำวัน (Daily Lesson Plan) การวิเคราะห์เนื้อหา การใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ประกอบ การจัดการเรียนรู้ การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพ ของผู้เรียนและบริบท</p> <p>2) วิธีการและเทคนิค การจัดการเรียนรู้ มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการ เทคนิคการเรียนรู้และรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ และทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 (3R 8C)</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>3) การถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร และการจัดการชั้นเรียน</p> <p>มีความรู้เกี่ยวกับหลักการ ถ่ายทอดและการสื่อสาร ทั้งการพูดและการเขียน รวมถึง การใช้สื่อประกอบการถ่ายทอด และสื่อสารที่เหมาะสมกับบุคคล และกาลเทศะ มีความรู้เกี่ยวกับ วิธีการจัดชั้นเรียนที่หลากหลาย ในการจัดการเวลา และการจัด สภาพชั้นเรียนที่ส่งเสริมและ เอื้อการเรียนรู้</p> <p>4) การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน</p> <p>มีความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรู้หลักการวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของปัญหาทั้ง รายบุคคลและรายกลุ่ม การเลือกปัญหา แนวทางแก้ไข การกำหนดคำถามวิจัย ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการ การสรุปรายงานและสะท้อน ผลการวิจัย</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	<p>1.3 การวัดและประเมินผล การเรียนรู้</p>	<p>3. ครูมีความรู้เกี่ยวกับ หลักการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนา เครื่องมือวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้</p>	<p>1) ความรู้เกี่ยวกับหลักการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ มีความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติ ในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีการวัดและประเมิน ที่หลากหลาย การประเมิน ตามสภาพจริง การประเมิน ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การประเมินในชั้นเรียน การประเมินก่อนเรียน (pre assessment) การประเมินระหว่างเรียน (formative assessment) และการประเมินผลรวม (summative assessment)</p> <p>2) การสร้างและการพัฒนา เครื่องมือวัดและประเมินผล การเรียนรู้ มีความรู้เกี่ยวกับแนวทาง การวิเคราะห์มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระ การเรียนรู้แกนกลางเพื่อนำมาใช้ ในการออกแบบเครื่องมือวัด รูปแบบเครื่องมือวัดที่สอดคล้อง กับธรรมชาติวิชาและมาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด การวิเคราะห์ คุณภาพเครื่องมือวัด</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	1.4 แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี	4. ครูมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี	<p>1) ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน สื่อ และเทคโนโลยี อย่างหลากหลายที่สอดคล้อง และเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี มีความรู้เกี่ยวกับหลักการ และกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี</p>
	1.5 จิตวิทยา/การแก้ปัญหา	5. ครูมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ การแนะแนวและระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	<p>1) จิตวิทยาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้/จิตวิทยาพัฒนาการ พฤติกรรมของครูที่มีบทบาทต่อการจัดการเรียนรู้ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน</p> <p>2) การแนะแนว/ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความรู้เกี่ยวกับ การแนะแนวจิตวิทยา การแนะแนวการให้คำปรึกษา แก่นักเรียนทั้งในด้านการเรียน และทักษะการดำรงชีวิต</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>มีความรู้เกี่ยวกับระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่มีกระบวนการและขั้นตอน 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล การคัดกรอง นักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหา การส่งเสริมพัฒนา นักเรียน และการส่งต่อ การเสริมสร้างทักษะชีวิตและ การคุ้มครองนักเรียน การใช้ นวัตกรรมในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p>
	<p>2. ด้านทักษะ 2.1 ทักษะการใช้หลักสูตร</p>	<p>1. ครูมีความสามารถ ในการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมิน หลักสูตร</p>	<p>1) การนำหลักสูตรไปใช้ สามารถเชื่อมโยงหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตร สถานศึกษา กับมาตรฐาน การเรียนรู้และตัวชี้วัดที่มี ความสอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ให้นักเรียนได้บรรลุ เป้าหมายตามความสามารถ และศักยภาพของแต่ละบุคคล อย่างชัดเจน</p> <p>2) การประเมินหลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตร อย่างเป็นรูปธรรม มีการบันทึก ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อนำ ผลการประเมินไปใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตร และนำผลการประเมิน มาแลกเปลี่ยนกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียภายในเวลาที่เหมาะสม</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	2.2 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2. ครูสามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ถ่ายทอดความรู้ สื่อสาร จัดการชั้นเรียน และปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน	<p>1) การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สามารถออกแบบและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา นำผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้มาพิจารณาเทียบเคียงกับเป้าหมายที่วางแผนไว้</p> <p>2) การจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญได้หลากหลาย โดยมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ สร้างวัฒนธรรมการสืบค้น คัดเลือกความรู้ เรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT) ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับระดับทักษะและความสามารถของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ด้วยการให้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านโครงการเรียนรู้จากการให้บริการ เน้นการสอนลักษณะเชิงวิพากษ์ เชิงบูรณาการ และสหวิทยาการ ใช้การเรียนรู้ด้วยการวิจัย การพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ใช้การประเมินผลตามสภาพจริง</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>3) การถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร และการจัดการชั้นเรียน ใช้วิธีการจัดชั้นเรียนได้อย่างหลากหลาย ในการจัดการเวลา และการจัดสภาพชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ถ่ายทอดและสื่อสารทั้งการพูด และการเขียน การใช้สื่อ ประกอบได้อย่างเหมาะสม กับนักเรียนและบริบท</p> <p>4) การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน สามารถแก้ปัญหาและ พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัย โดยสามารถวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของปัญหาทั้ง รายบุคคลและรายกลุ่ม เลือก ปัญหา เลือกแนวทางแก้ปัญหา ที่เหมาะสม กำหนดคำถามวิจัย ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ ดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนา สรุปรายงานและสะท้อน ผลการวิจัย</p>
	<p>2.3 ทักษะการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้</p>	<p>3. ครูสามารถวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ ได้อย่างหลากหลาย สร้างและพัฒนาเครื่องมือ วัดและประเมินผล การเรียนรู้ นำผล การประเมินไปใช้ในการ พัฒนานักเรียนและ การจัดการเรียนรู้</p>	<p>1) การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ที่หลากหลาย เลือกใช้วิธีการและเครื่องมือ วัดและประเมินผลอย่าง หลากหลาย สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้/ตัวชี้วัด นำผลการประเมินไปใช้ ในการพัฒนานักเรียนและ การจัดการเรียนรู้ และ มีการสะท้อนผลการประเมิน</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			2) การสร้างและการพัฒนา เครื่องมือวัดและประเมินผล การเรียนรู้ วิเคราะห์มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระ การเรียนรู้แกนกลางที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ในการวัด กำหนด รูปแบบ วิธีการวัด ออกแบบ และสร้างเครื่องมือวัดที่ สอดคล้องกับธรรมชาติวิชา และมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด วิเคราะห์คุณภาพ เครื่องมือวัด
	2.4 ทักษะการใช้แหล่ง เรียนรู้ สื่อ และ เทคโนโลยี	4. ครูมีความสามารถ ในการเลือกใช้และพัฒนา แหล่งเรียนรู้ สื่อและ เทคโนโลยี และ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT)	1) การเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี สามารถเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระ การเรียนรู้ และใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับ นักเรียนในการนำไปใช้สืบค้น ความรู้และปฏิบัติจริง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี</p> <p> สำรวจสภาพความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และนำผลการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี มาพัฒนาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้/ตัวชี้วัด บริบท และความสามารถของนักเรียน ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล</p> <p>3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT)</p> <p> นำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้สืบค้นความรู้ด้วยตนเอง เกิดทักษะการคิดระดับสูง อำนวยความสะดวกให้ครูและนักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนร่วมกันอย่างรวดเร็ว</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	2.5 ทักษะการใช้จิตวิทยา/ การแก้ปัญหา	5. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ การแนะแนว และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล	<p>1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถจัดการเรียนรู้ ส่งเสริม พัฒนานักเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มอบหมายภาระงานที่แตกต่างกันตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับสูง และประเมินผลนักเรียนได้อย่างเหมาะสม</p> <p>2) การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ สามารถสร้างบรรยากาศทางกายภาพ หรือบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดี และบรรยากาศทางด้านจิตใจ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>3) การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล</p> <p>สามารถจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน คัดกรองและจำแนกนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ตามสภาพจริงโดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มพิเศษ การใช้ทักษะในการให้คำปรึกษา กิจกรรมเยี่ยมบ้าน และการสื่อสารกับครอบครัวนักเรียน สามารถจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไขและพัฒนา</p> <p>นักเรียนสอดคล้องกับบริบทของนักเรียน มีการประสานเครือข่ายและส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน</p> <p>สรุปผลการติดตามการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ</p>
	<p>3. ด้านคุณลักษณะ</p> <p>3.1 คุณลักษณะของความเป็นครู</p>	<p>1. ครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ศรัทธาในวิชาชีพครู อุทิศตน ความเป็นครูและจรรยาบรรณต่อวิชาชีพครู</p>	<p>1) จิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน ให้คำแนะนำทั้งเรื่องการเรียนรู้ และเรื่องส่วนตัว ให้ความยุติธรรม มีความเสียสละ พุ่มเท อุทิศตนให้แก่งานการสอน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			2) ศรีธธาในวิชาชีวศู มีความรับผิดชอบ อดทน อดกลั้น มุ่งมั่น ในการสอนและ การพัฒนานักเรียน ศึกษา ค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติ ต่อนักเรียนอย่างกัลยาณมิตร และสามารถปรับตัวได้ในบริบท ที่เปลี่ยนแปลง
2. การบริหาร การจั การเรี ของผู้ สถานศ	1. ด้านความรู้ 1.1 การบริหารงานวิชาการ	1. ผู้บริหารมีความรู้ เกี่ยวกับการบริหาร หลักสูตร การจั การเรี การเรี ที่ 21 การวัดและ ประเมินผล และการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรี	1) การบริหารหลักสูตร มีความรู้เรื่องการวางแผน การจั การจั ข้อมูลโรงเรี เอกสารหลักสูตร การจั สนับสนุน ระบบครูที่ปรึกษา ระบบการติดตามและ ประเมินผล 2) การจั มีความรู้เรื่องการพัฒนา ทักษะการคิดขั้นสูง นวัตกรรม การจั การจั สภาพแวดล้อมสนับสนุน การเรี

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>3) ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3R 8C) มีความรู้เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3R ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การอ่านออก (Reading) 2. การเขียนได้ (Writing) และ 3. การคิดเลขเป็น (Arithmetic) <p>8C ประกอบด้วย 1. การสอนเด็กให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking and Problem Solving) 2. มีทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3. ทักษะการทำงานเป็นทีม (Collaboration, Teamwork and Leadership) 4. มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) 5. มีทักษะด้านความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม (Cross-cultural Understanding) 6. มีทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy) 7. มีทักษะด้านอาชีพและการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ</p> <p>8. ความเห็นอกเห็นใจ มีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>4) การวัดและประเมินผล มีความรู้เรื่องการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลาย</p> <p>5) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีความรู้เรื่องกระบวนการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง</p>
	<p>1.2 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา</p>	<p>2. มีความรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา และวิธีการนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้</p>	<p>1) การประกันคุณภาพการศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา การนิเทศกำกับติดตาม ประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา</p> <p>2) การนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีความรู้เรื่องการสอนผลจากผลการประเมินคุณภาพ และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	<p>2. ด้านทักษะ</p> <p>2.1 ทักษะการบริหารงานวิชาการ</p>	<p>1. มีความสามารถในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตัดสินใจ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้</p>	<p>1) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล</p> <p>มีความสามารถในการวางแผนการนิเทศ กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการกำกับติดตาม ประเมินผล การจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม การสะท้อนผลและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้</p> <p>2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร</p> <p>มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้</p> <p>3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้</p> <p>มีความสามารถกำหนดนโยบายในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการทำวิจัย และสะท้อนผลจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p>
	<p>2.2 ทักษะการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้</p>	<p>2. ผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสาร การสร้างขวัญและกำลังใจที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา</p>	<p>1) การสื่อสาร</p> <p>มีความสามารถในการสื่อสาร ข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น ความต้องการกับบุคลากรทางการศึกษานักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
			<p>2) การสร้างขวัญและกำลังใจที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ มีความสามารถในการสร้างขวัญและกำลังใจที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้</p> <p>3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความสามารถในการสร้างโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ มาร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผนปฏิบัติงาน ประเมินผล การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการวิเคราะห์ทิศทางและความต้องการ วางแผนและเลือกวิธีพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา</p> <p>4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสามารถในการวิเคราะห์ทิศทางและความต้องการ วางแผนและเลือกวิธีพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	<p>3. ด้านคุณลักษณะ</p> <p>3.1 ภาวะผู้นำ</p>	<p>1. ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง</p>	<p>1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ กว้างไกล เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สนใจใฝ่ศึกษา คิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองและพัฒนางาน มุ่งมั่นนำความรู้ ความสามารถ ความคิด มาใช้ในการประสานสัมพันธ์ โนม่น้าว จูงใจ และนำครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ และร่วมดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์</p> <p>2) ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นในการสร้างแรงบันดาลใจ กล้าและเปิดเผย เชื่อมมั่นในผู้อื่น ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงเสมอ เป็นผู้มองการณ์ไกล ปรับเปลี่ยนเจตคติของครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สูงขึ้น</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	3.2 คุณธรรมและ จริยธรรม	2. ผู้บริหารต้องมีความ ซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ และ ความเป็นกัลยาณมิตร	<p>1) ซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง เที่ยงตรง ไม่ลำเอียง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ สามารถเปิดเผย และ ตรวจสอบได้</p> <p>2) รับผิดชอบ ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง และยอมรับ ผลการกระทำของตนเองและ บุคลากรในสถานศึกษา ที่จะเกิด ต่อสถานศึกษาและสังคม</p> <p>3) ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ที่หวังดี รับรู้ รับฟัง ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นมิตรด้วยความจริงใจ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
3. การมีส่วนร่วม ของผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง	1. ความเข้มแข็ง ของภาคีเครือข่าย	1. สถานศึกษา มีคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดตั้งสมาคม ผู้ปกครองและครู/ สมาคมศิษย์เก่า/ ชมรมและหรือกลุ่ม	1) คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้ามามีส่วน ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมด้านวิชาการ โดยการ ระดมทรัพยากรและหรือวิธีการ อื่น ๆ ซึ่งสมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรม มีผลงานเป็น รูปธรรมตามความเหมาะสม ในโอกาสต่าง ๆ
	1.1 การส่งเสริมให้มี การจัดตั้งสมาคม ชมรม และหรือกลุ่ม		2. สถานศึกษามีการจัดตั้ง เครือข่ายผู้ปกครอง ในระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียน และ ระดับสถานศึกษา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด	รายละเอียดของตัวชี้วัด
	<p>2. ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย</p> <p>2.1 การระดมทรัพยากร</p>	<p>1. สถานศึกษามีการระดมทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ</p>	<p>1) ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ และ/หรืองบประมาณ ระดมทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรือ งบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน</p>
	<p>2.2 การจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย</p>	<p>2. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้</p>	<p>1) การจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย พัฒนาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการวางแผน และดำเนินกิจกรรมทางวิชาการ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ได้กับภาวะเศรษฐกิจสังคมโลกปัจจุบัน</p>

ตารางที่ 5 สรุปจำนวนสมรรถนะ ตัวชี้วัด และรายละเอียดตัวชี้วัด

สมรรถนะ	องค์ประกอบสมรรถนะ	ตัวชี้วัด (จำนวน)	รายละเอียดของตัวชี้วัด (จำนวน)
การจัดการเรียนรู้ของครู	1. ด้านความรู้	5	12
	2. ด้านทักษะ	5	14
	3. ด้านคุณลักษณะ	1	2
	รวม	11	28
การบริหารการจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษา	1. ด้านความรู้	2	7
	2. ด้านทักษะ	2	7
	3. ด้านคุณลักษณะ	2	5
	รวม	6	19
การมีส่วนร่วมของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	1. ความเข้มแข็ง ของภาคีเครือข่าย	2	2
	2. ความร่วมมือ ของภาคีเครือข่าย	2	2
	รวม	4	4
รวม		21	51

ตอนที่ 3 ผลการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจากสถานศึกษา และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวอย่างเครื่องมือและเกณฑ์

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	
องค์ประกอบสมรรถนะ 1. ด้านความรู้ 1.1 หลักสูตร	ตัวชี้วัดที่ 1 ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และ การประเมินหลักสูตร
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำหลักสูตรรายวิชา มีความรู้เรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร มาตรฐาน การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน รวมถึงรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ในรายวิชาและระดับชั้นที่สอน รวมทั้งกรอบ เนื้อหาของรายวิชาที่กำหนดไว้ก่อนและหลังชั้นปีที่สอน และเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	
รายการดำเนินงาน 1. มีหลักสูตรรายวิชา 2. หลักสูตรรายวิชามีองค์ประกอบครบถ้วน 3. หลักสูตรรายวิชาสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา 4. หลักสูตรรายวิชาเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	แหล่งข้อมูล 1. มีเอกสาร หรือหลักฐาน หรือร่องรอยการพัฒนา หลักสูตร 2. อื่นๆ
	เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินการ 1 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 เพียงรายการเดียว 2 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 และ 2 3 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1, 2 และ 3 4 = มีการดำเนินการครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4

จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	
องค์ประกอบสมรรถนะ 2. ด้านทักษะ 2.1 ทักษะการใช้หลักสูตร	ตัวชี้วัดที่ 1 ครูมีความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) การนำหลักสูตรไปใช้ สามารถเชื่อมโยงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรสถานศึกษา กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายตามความสามารถ และศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน	
รายการดำเนินงาน 1. มีหลักสูตรรายวิชาที่ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด 2. มีหลักสูตรรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ 3. มีหลักสูตรรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตร สถานศึกษา และสามารถพัฒนานักเรียนได้หลากหลาย 4. มีหลักสูตรรายวิชาที่สามารถพัฒนานักเรียนได้บรรลุ เป้าหมายตามความสามารถและศักยภาพของแต่ละ บุคคลอย่างชัดเจน	แหล่งข้อมูล 1. หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรรายวิชา 2. อื่นๆ เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินการ 1 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 เพียงรายการเดียว 2 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 และ 2 3 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1, 2 และ 3 4 = มีการดำเนินการครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	
<p>องค์ประกอบสมรรถนะ 3. ด้านคุณลักษณะ</p> <p>3.1 คุณลักษณะของความเป็นครู</p>	<p>ตัวชี้วัดที่ 1</p> <p>ครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ศรัทธา ในวิชาชีพครู อุทิศการณ้ความเป็นครูและจรรยาบรรณ ต่อวิชาชีพครู</p>
<p>รายละเอียดตัวชี้วัด</p> <p>1) จิตวิญญาณของความเป็นครู</p> <p>มีความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน ให้คำแนะนำทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัว ให้ความยุติธรรม มีความเสียสละ ทุ่มเทอุทิศตนให้แก่งานการสอน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี</p>	
<p>รายการดำเนินงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นแบบอย่างที่ดี 2. ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี 3. เข้าสอนตรงเวลา ขยัน อุทิศเวลา 4. มีความเที่ยงธรรม ยุติธรรม มีเหตุผล 5. รักและเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือนักเรียน 	<p>แหล่งข้อมูล</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บันทึกการสอน 2. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง 3. อื่นๆ <p>เกณฑ์การให้คะแนน</p> <p>0 = ไม่มีการดำเนินการ หรือดำเนินการเพียง 1 รายการ</p> <p>1 = มีการดำเนินการ 2 รายการ</p> <p>2 = มีการดำเนินการ 3 รายการ</p> <p>3 = มีการดำเนินการ 4 รายการ</p> <p>4 = มีการดำเนินการครบทุกรายการ</p>

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	
องค์ประกอบสมรรถนะ 1.ด้านความรู้ 1.1 การบริหารงานวิชาการ	ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวัดและประเมินผล และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) การบริหารหลักสูตร มีความรู้เรื่องการวางแผนการจัดหลักสูตร การจัดระบบข้อมูลโรงเรียน เอกสารหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน ทรัพยากรสนับสนุน ระบบครูที่ปรึกษา ระบบการติดตามและประเมินผล	
รายการดำเนินงาน 1. มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร 2. มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. มีการจัดตารางเรียน 4. มีแผนบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 5. มีการแต่งตั้งครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/การจัดครูเข้าสอน 6. มีการรายงานผลการดำเนินงาน และนำผลการรายงานมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	แหล่งข้อมูล 1. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร 2. หลักสูตรสถานศึกษา 3. แผนบริหารวิชาการ 4. แผนการจัดชั้นเรียน 5. คำสั่งแต่งตั้งที่เกี่ยวข้อง 6. เอกสารประเมินหลักสูตร 7. ตารางเรียน 8. ตาราง/บันทึกการใช้ห้องเรียน 9. แผนบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 10. ครู/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 11. อื่นๆ
	เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินงานหรือดำเนินงาน 1 รายการ 1 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ 2 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ 3 = มีการดำเนินงาน 4 รายการ 4 = มีการดำเนินงาน 5 รายการขึ้นไป

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	
องค์ประกอบสมรรถนะ 2.ด้านทักษะ 2.1 ทักษะการบริหารงานวิชาการ	ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารมีความสามารถในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตัดสินใจและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล มีความสามารถในการวางแผนการนิเทศ กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการกำกับติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม การสะท้อนผลและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้	
รายการดำเนินงาน 1. มีการวางแผนการนิเทศ กำกับติดตามการจัดการเรียนรู้ 2. มีการกำกับติดตามการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการและเครื่องมือตามแผนการนิเทศที่กำหนด 3. มีการประเมินผลการนิเทศ กำกับติดตามการจัดการเรียนรู้ 4. มีการนำผลการนิเทศ กำกับติดตามไปใช้ และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้	แหล่งข้อมูล 1. เอกสารการนิเทศ เช่น แผนการนิเทศ เครื่องมือการนิเทศ ปฏิทินการนิเทศ บันทึกการนิเทศ 2. รายงานผลการกำกับติดตาม ตามแผนการนิเทศ 3. รายงานผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ 4. รายงานการประชุม หรือบันทึกการประชุม 5. ครู/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 6. อื่นๆ
	เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินงาน 1 = มีการดำเนินงาน 1 รายการ 2 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ 3 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ 4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	
องค์ประกอบสมรรถนะ 3.ด้านคุณลักษณะ 3.1 ภาวะผู้นำ	ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ กว้างไกล เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สนใจใฝ่ศึกษา คิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองและพัฒนางาน มุ่งมั่นนำความรู้ ความสามารถ ความคิด มาใช้ในการประสานสัมพันธ์ โน้มน้าว จูงใจ และนำครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจและร่วมดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์	
รายการดำเนินงาน 1. กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ 2. ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3. ประเมินความก้าวหน้า ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เทียบกับเป้าหมายที่กำหนด 4. นำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนา และกำหนดทิศทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	แหล่งข้อมูล 1. แผนกลยุทธ์แผนพัฒนา 2. แผนปฏิบัติการ 3. บันทึกการประชุม รายงานการประชุม 4. โครงการ กิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 5. หลักฐาน ร่องรอย การยกย่อง ชมเชยของสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน 6. รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา 7. ครู/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 8. อื่นๆ
	เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินงาน 1 = มีการดำเนินงาน 1 รายการ 2 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ 3 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ 4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	
<p>องค์ประกอบสมรรถนะ</p> <p>1. ด้านความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย</p> <p>1.1 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคม ชมรม และหรือกลุ่ม</p>	<p>ตัวชี้วัดที่ 1</p> <p>สถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู/สมาคมศิษย์เก่า/ชมรมและหรือกลุ่ม</p>
<p>รายละเอียดตัวชี้วัด</p> <p>1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการ โดยการระดมทรัพยากรและหรือวิธีการอื่นๆ ซึ่งสมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีกิจกรรม มีผลงานเป็นรูปธรรมตามความเหมาะสมในโอกาสต่างๆ</p>	
<p>รายการดำเนินงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. จัดตั้งสมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 3. มีกิจกรรม/การประชุมตามความเหมาะสมในโอกาสต่างๆ 4. มีการช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการ 5. มีการระดมทรัพยากรและหรือใช้วิธีการอื่นๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 6. มีการรายงานผลการดำเนินงาน 	<p>แหล่งข้อมูล</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. บันทึกการประชุม/รายงานการประชุม 3. รูปภาพกิจกรรม 4. ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5. รายงานผลการดำเนินงาน 6. อื่นๆ <p>เกณฑ์การให้คะแนน</p> <p>0 = ไม่มีการดำเนินงานหรือดำเนินงานไม่ถึง 2 รายการ</p> <p>1 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ</p> <p>2 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ</p> <p>3 = มีการดำเนินงาน 4 รายการ</p> <p>4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ</p>

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4

จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	
องค์ประกอบสมรรถนะ 2. ด้านความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 2.1 การระดมทรัพยากร	ตัวชี้วัดที่ 1 สถานศึกษามีการระดม ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ ระดมทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน	
รายการดำเนินงาน 1. มีการระดมทรัพยากรบุคคลเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. มีการประชุมเพื่อคัดสรร ประสานงาน รวบรวม แหล่งเรียนรู้และหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. มีการระดมวัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณเพื่อส่งเสริมสนับสนุนในกิจกรรมการเรียนรู้ 4. มีการจัดทำบัญชีข้อมูลรายชื่อ ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ	แหล่งข้อมูล 1. บันทึกการประชุม 2. บัญชีข้อมูลรายชื่อทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ 3. รูปภาพกิจกรรม 4. อื่นๆ เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินงาน 1 = มีการดำเนินงาน 1 รายการ 2 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ 3 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ 4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

2. ผลการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (n = 18)

สมรรถนะ/องค์ประกอบสมรรถนะ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การจัดการเรียนรู้ของครู	4.09	.54	มาก	3.87	.55	มาก
1.1 ความรู้	4.14	.56	มาก	3.87	.56	มาก
1.2 ทักษะ	4.12	.57	มาก	3.96	.59	มาก
1.3 คุณลักษณะ	4.02	.69	มาก	3.81	.69	มาก
2. การบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	4.13	.60	มาก	3.96	.57	มาก
2.1 ความรู้	4.15	.59	มาก	3.94	.62	มาก
2.2 ทักษะ	4.07	.76	มาก	3.93	.73	มาก
2.3 คุณลักษณะ	4.19	.67	มาก	4.01	.67	มาก
3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.12	.54	มาก	3.97	.59	มาก
3.1 ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย	4.13	.59	มาก	3.99	.65	มาก
3.2 ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย	4.11	.66	มาก	3.94	.69	มาก
ภาพรวม	4.12	.52	มาก	3.93	.54	มาก

จากตารางที่ 6 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.52 และ $\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.54 ตามลำดับ) และทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ตั้งแต่ 4.02 ถึง 4.19) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X}$ ตั้งแต่ 3.81 ถึง 4.01)

3. ผลการทดลองใช้และหาคุณภาพของเครื่องมือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการทดลองใช้เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ค่าความเที่ยงของเกณฑ์ (Inter-Rater Coefficient) แยกตามขนาดโรงเรียนและตามบริบทของโรงเรียน รายละเอียดดังตารางที่ 7 และ 8

ตารางที่ 7 ค่าความเที่ยงของเกณฑ์ (Inter-Rater Coefficient) แยกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	r_{tt}
1. ขนาดเล็ก	0.92
2. ขนาดกลาง	0.91
3. ขนาดใหญ่	0.93
ภาพรวม	0.92

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าความเที่ยงของเกณฑ์ในภาพรวมเท่ากับ 0.92 เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีค่าความเที่ยงของเกณฑ์เท่ากับ 0.92, 0.91 และ 0.93 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ค่าความเที่ยงของเกณฑ์ (Inter-Rater Coefficient) แยกตามบริบทของโรงเรียน

บริบทของโรงเรียน	r_{tt}
1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	0.91
2. สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	0.90
3. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	0.89
4. กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น	0.83
5. สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร	0.97
6. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	0.99
ภาพรวม	0.92

จากตารางที่ 8 พบว่า ค่าความเที่ยงของเกณฑ์ในภาพรวมเท่ากับ 0.92 เมื่อพิจารณาตามบริบทของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีค่าความเที่ยงของเกณฑ์เท่ากับ 0.91, 0.90, 0.89, 0.83, 0.97 และ 0.99 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผลการพัฒนาคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้คู่มือที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 คำนำ

1.2 ความเป็นมาของโครงการ

1.3 นิยามศัพท์

1.4 การประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยใช้คู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.5 รายละเอียดคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.5.1 กรอบการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะ องค์ประกอบสมรรถนะ ตัวชี้วัด และรายละเอียดตัวชี้วัด

1.5.2 คำชี้แจงการใช้เครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) การเก็บข้อมูล ผู้ประเมินผลการดำเนินงานเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลตามรายการดำเนินงานตามตัวชี้วัดทุกตัวในแต่ละตัวชี้วัดของทุกสมรรถนะ โดยการตรวจสอบข้อมูลตามเครื่องมือประเมินผลการดำเนินงาน เมื่อตรวจสอบ พบว่า ครู ผู้บริหาร และสถานศึกษาได้ปฏิบัติส่งเสริม สนับสนุน หรือมีการดำเนินงานตรงกับเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่กำหนด จึงบันทึกผลการดำเนินงาน และหากโรงเรียนมีจุดเด่น/โอกาสในการพัฒนาและจุดที่ควรพัฒนา ผู้ประเมินผลสามารถบันทึกลงในเครื่องมือประเมินผลการดำเนินงาน

ตัวอย่าง เครื่องมือประเมินผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4

จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

2) การบันทึกข้อมูลตัวชี้วัด ผู้ประเมินผลการดำเนินงานนำผลการดำเนินงานจากเครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานมากรอกลงใน “แบบบันทึกผลการประเมินการดำเนินงาน จำแนกตามรายละเอียดของตัวชี้วัด” โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องผลการติดตามผลการดำเนินงาน ระดับ 0, 1, 2, 3 หรือ 4 แล้วหาค่าเฉลี่ยของแต่ละรายละเอียดของตัวชี้วัด

ตัวอย่าง แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงาน จำแนกตามรายละเอียดตัวชี้วัด

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

องค์ประกอบสมรรถนะ 1. ด้านความรู้

1.1 หลักสูตร

ตัวชี้วัดที่ 1 ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และการประเมินหลักสูตร

รายละเอียดของตัวชี้วัด	ผลการติดตามการดำเนินงาน				
	0	1	2	3	4
1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำหลักสูตรรายวิชา				✓	
2) การประเมินหลักสูตร				✓	
ค่าเฉลี่ย	3				

3) การบันทึกข้อมูลตัวชี้วัด ผู้ประเมินผลการดำเนินงานนำค่าเฉลี่ยของทุกตัวชี้วัดมากำหนดระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด บันทึกลงใน “แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามตัวชี้วัด”

เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย	0.00 – 0.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในระดับปรับปรุงอย่างเร่งด่วน
	ค่าเฉลี่ย	0.50 – 1.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในระดับปรับปรุง
	ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในระดับพอใช้
	ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	มีการดำเนินงานในระดับดี
	ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.00	หมายถึง	มีการดำเนินงานในระดับดีมาก

แล้วหาค่าเฉลี่ยรวมของตัวชี้วัดและระบุระดับคุณภาพตามเกณฑ์

ตัวอย่าง แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงาน จำแนกตามตัวชี้วัด

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบสมรรถนะ 1. ด้านความรู้

ตัวชี้วัด	$\bar{X}$	ระดับคุณภาพ
2.1.1 การบริหารงานวิชาการ	3	ดี
2.1.2 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	3.5	ดีมาก

4) การบันทึกข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะ ผู้ประเมินผลการดำเนินงานนำค่าเฉลี่ยของทุกตัวชี้วัด มากำหนดระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วหาค่าเฉลี่ยรวมขององค์ประกอบสมรรถนะและระบุระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด บันทึกลงใน “แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามองค์ประกอบสมรรถนะ”

ตัวอย่าง แบบบันทึกผลการประเมินการดำเนินงานจำแนกตามองค์ประกอบสมรรถนะ องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

องค์ประกอบสมรรถนะ	$\bar{X}$	ระดับคุณภาพ
1. ด้านความรู้	4	ดีมาก
2. ด้านทักษะ	4	ดีมาก
3. ด้านคุณลักษณะ	3	ดี
เฉลี่ยรวม	3.67	ดีมาก

5) การบันทึกสรุปผลการประเมินการดำเนินงานเป็นภาพรวม ผู้ติดตามการดำเนินงานนำค่าเฉลี่ยและระดับคุณภาพของทุกสมรรถนะมากรอกลงใน “แบบบันทึกผลการประเมินการดำเนินงานภาพรวม” แล้วหาค่าเฉลี่ยรวม และระบุระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตัวอย่าง แบบบันทึกสรุปผลการประเมินการดำเนินงานภาพรวม

สมรรถนะ	$\bar{X}$	ระดับคุณภาพ
1. การจัดการเรียนรู้ของครู	4	ดีมาก
2. การบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	4	ดีมาก
3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	4	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	4	ดีมาก

6) การหาค่าเฉลี่ยของแต่ละรายการประเมินการดำเนินงาน

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนการดำเนินงานทุกรายการ
 n แทน จำนวนรายการ

1.5.3 เครื่องมือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะดังนี้

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	
องค์ประกอบสมรรถนะ 1.ด้านความรู้ 1.1 หลักสูตร	ตัวชี้วัดที่ 1 ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และ การประเมินหลักสูตร
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำหลักสูตรรายวิชา มีความรู้เรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร มาตรฐาน การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน รวมถึงรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ในรายวิชาและระดับชั้นที่สอน รวมทั้งกรอบ เนื้อหาของรายวิชาที่กำหนดไว้ก่อนและหลังชั้นปีที่สอน และเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	
รายการดำเนินงาน 1. มีหลักสูตรรายวิชา 2. หลักสูตรรายวิชามีองค์ประกอบครบถ้วน 3. หลักสูตรรายวิชาสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา 4. หลักสูตรรายวิชาเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	แหล่งข้อมูล 1. มีเอกสาร หรือหลักฐาน หรือร่องรอยการพัฒนา หลักสูตร 2. อื่นๆ เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินการ 1 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 เพียงรายการเดียว 2 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 และ 2 3 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1, 2 และ 3 4 = มีการดำเนินการครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

1.5.4 แบบสรุปผลการประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะ ดังนี้

องค์ประกอบสมรรถนะ 1 ด้านความรู้					
1.1 หลักสูตร					
ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และการประเมินหลักสูตร					
รายละเอียดตัวชี้วัด	ผลการติดตามการดำเนินงาน				
	0	1	2	3	4
1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำหลักสูตรรายวิชา					
2) การประเมินหลักสูตร					
ค่าเฉลี่ย					

2. ผลการเขียนรายงานการวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ผลการประชุมและรับฟังข้อเสนอแนะรายงานการวิจัยและคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

จากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะรายงานการวิจัย และคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2560 ได้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. ให้ใช้คำว่า “โรงเรียน” แทนคำว่า “สถานศึกษา”
2. เขียนรายงานการวิจัยให้ละเอียด และตรวจสอบการอ้างอิง
3. ในบทที่ 2 ให้เพิ่มเติมทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
4. ปรับการเขียนให้รายงานการวิจัยและคู่มือให้มีความสอดคล้องกัน
5. เสนอให้มีการทำวิจัยต่อเนื่องในระยะที่ 2
6. เผยแพร่ผลการวิจัยและผลักดันให้โรงเรียนนำไปใช้

7. ให้เพิ่มเติมแหล่งข้อมูลเป็นการสอบถามจากครู นักเรียน บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

8. ตรวจสอบการเขียนนิยามศัพท์ให้ชัดเจน

9. เพิ่มประเด็นตัวชี้วัดและรายละเอียด

10. ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ คงที่และต่อเนื่อง

11. ในระยะต่อไปควรมีการศึกษา วิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อหาคุณภาพ ความตรงเชิงประจักษ์

4. การบรรณาธิการกิจกรรมงานการวิจัย คู่มือการวัดและการประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 1) เพื่อกำหนดกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน 2) เพื่อจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของตัวชี้วัดที่สอดคล้องตามบริบท 3) เพื่อสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 4) เพื่อพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีการดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

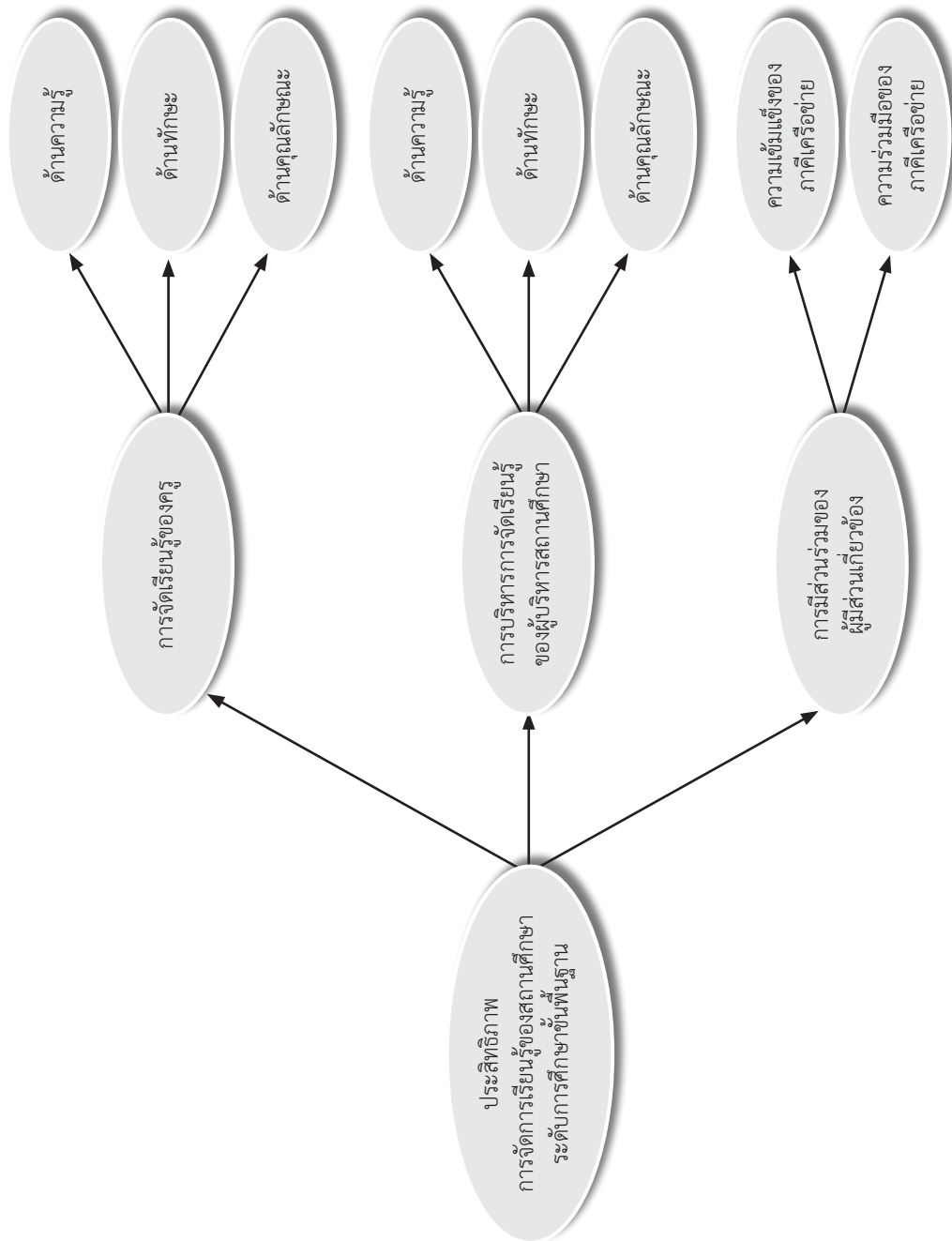
ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคำอธิบายรายละเอียดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

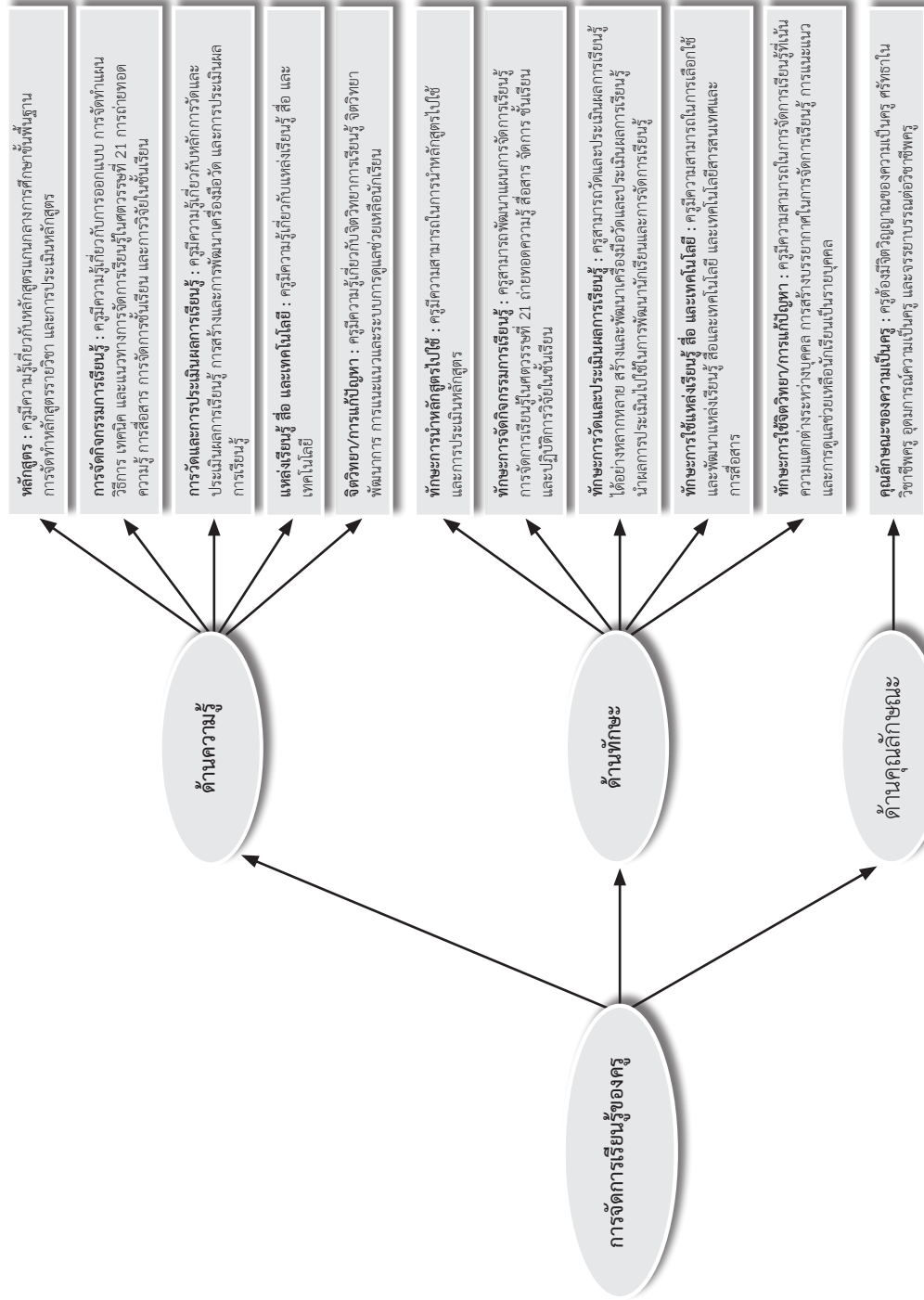
ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 สมรรถนะ 8 องค์ประกอบสมรรถนะ 21 ตัวชี้วัด แสดงดังภาพที่ 13 - 16

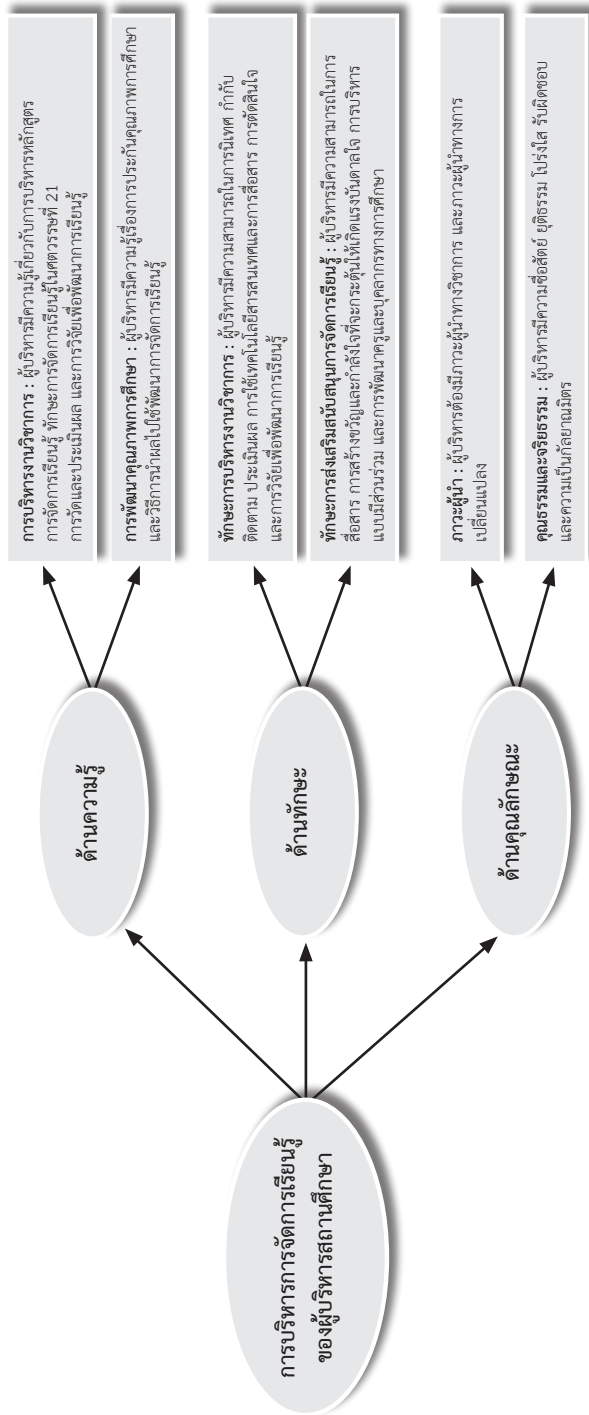

ภาพที่ 13 สมรรถนะและองค์ประกอบสมรรถนะตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

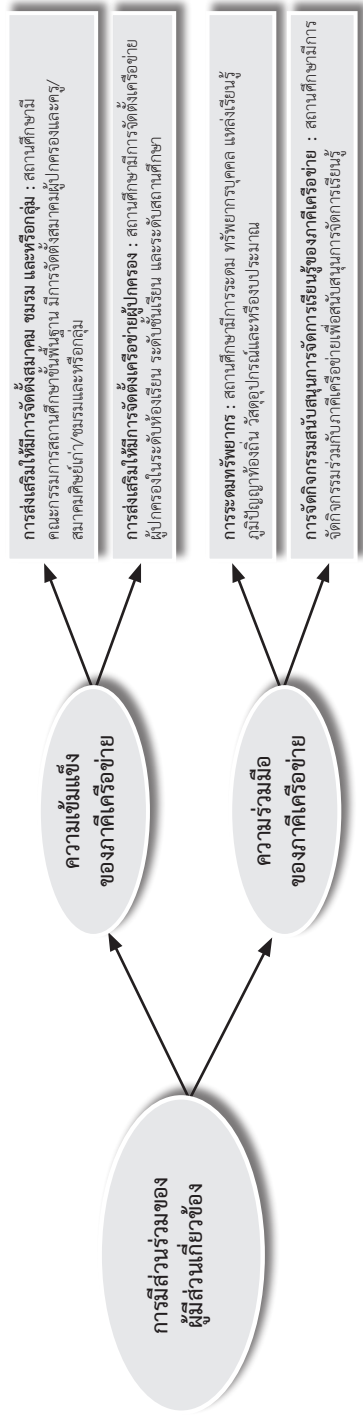

ภาพที่ 14 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

ภาพที่ 15 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ภาพที่ 16 ตัวชี้วัดของสมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 สมรรถนะ 8 องค์ประกอบ 21 ตัวชี้วัด มีรายละเอียดของตัวชี้วัด ดังนี้

2.1 สมรรถนะการจัดการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ รวมทั้งสิ้น 11 ตัวชี้วัด 28 รายละเอียดของตัวชี้วัด

2.2 สมรรถนะการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ รวมทั้งสิ้น 6 ตัวชี้วัด 19 รายละเอียดของตัวชี้วัด

2.3 สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย และความร่วมมือของภาคีเครือข่าย รวมทั้งสิ้น 4 ตัวชี้วัด 4 รายละเอียดของตัวชี้วัด

3. ผลการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะองค์ประกอบ สมรรถนะตัวชี้วัด รายละเอียดตัวชี้วัด รายการดำเนินงาน แหล่งข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนน ผลการดำเนินงาน จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา จุดที่ควรพัฒนา ดังตัวอย่าง

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	
องค์ประกอบสมรรถนะ 1. ด้านความรู้ 1.1 หลักสูตร	ตัวชี้วัดที่ 1 ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรรายวิชา และการประเมินหลักสูตร
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำหลักสูตรรายวิชา มีความรู้เรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร มาตรฐาน การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน รวมถึงรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ในรายวิชาและระดับชั้นที่สอน รวมทั้งกรอบ เนื้อหาของรายวิชาที่กำหนดไว้ก่อนและหลังชั้นปีที่สอน และเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	
รายการดำเนินงาน 1. มีหลักสูตรรายวิชา 2. หลักสูตรรายวิชามีองค์ประกอบครบถ้วน 3. หลักสูตรรายวิชาสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา 4. หลักสูตรรายวิชาเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	แหล่งข้อมูล 1. มีเอกสาร หรือหลักฐาน หรือร่องรอยการพัฒนา หลักสูตร 2. อื่นๆ เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินการ 1 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 เพียงรายการเดียว 2 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 และ 2 3 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1, 2 และ 3 4 = มีการดำเนินการครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	
องค์ประกอบสมรรถนะ 2. ด้านทักษะ 2.1 ทักษะการใช้หลักสูตร	ตัวชี้วัดที่ 1 ครูมีความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) การนำหลักสูตรไปใช้ สามารถเชื่อมโยงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรสถานศึกษา กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายตามความสามารถและศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน	
รายการดำเนินงาน 1. มีหลักสูตรรายวิชาที่ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด 2. มีหลักสูตรรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3. มีหลักสูตรรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และสามารถพัฒนานักเรียนได้หลากหลาย 4. มีหลักสูตรรายวิชาที่สามารถพัฒนานักเรียนได้บรรลุเป้าหมายตามความสามารถและศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน	แหล่งข้อมูล 1. หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรรายวิชา 2. อื่นๆ เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินการ 1 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 เพียงรายการเดียว 2 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1 และ 2 3 = มีการดำเนินการตามรายการที่ 1, 2 และ 3 4 = มีการดำเนินการครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	
องค์ประกอบสมรรถนะ 3. ด้านคุณลักษณะ 3.1 คุณลักษณะของความเป็นครู	ตัวชี้วัดที่ 1 ครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ศรัทธาในวิชาชีพครู อุทิศตนความเป็นครูและจรรยาบรรณต่อวิชาชีพครู
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) จิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน ให้คำแนะนำทั้งเรื่อง การเรียนและเรื่องส่วนตัว ให้ความยุติธรรม มีความเสียสละ พุ่มเทอุทิศตนให้แก่งานการสอน ประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี	
รายการดำเนินงาน 1. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นแบบอย่างที่ดี 2. ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี 3. เข้าสอนตรงเวลา ขยัน อุทิศเวลา 4. มีความเที่ยงธรรม ยุติธรรม มีเหตุผล 5. รักและเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือนักเรียน	แหล่งข้อมูล 1. บันทึกการสอน 2. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง 3. อื่นๆ เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินการ หรือดำเนินการเพียง 1 รายการ 1 = มีการดำเนินการ 2 รายการ 2 = มีการดำเนินการ 3 รายการ 3 = มีการดำเนินการ 4 รายการ 4 = มีการดำเนินการครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4

จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	
<p>องค์ประกอบสมรรถนะ 1.ด้านความรู้</p> <p>1.1 การบริหารงานวิชาการ</p>	<p>ตัวชี้วัดที่ 1</p> <p>ผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวัดและประเมินผล และการวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้</p>
<p>รายละเอียดตัวชี้วัด</p> <p>1) การบริหารหลักสูตร</p> <p>มีความรู้เรื่องการวางแผนการจัดหลักสูตร การจัดระบบข้อมูลโรงเรียน เอกสารหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน ทรัพยากรสนับสนุน ระบบครูที่ปรึกษา ระบบการติดตามและประเมินผล</p>	
<p>รายการดำเนินงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร 2. มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. มีการจัดตารางเรียน 4. มีแผนบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 5. มีการแต่งตั้งครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/การจัดครูเข้าสอน 6. มีการรายงานผลการดำเนินงานและนำผลการรายงานมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 	<p>แหล่งข้อมูล</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร 2. หลักสูตรสถานศึกษา 3. แผนบริหารวิชาการ 4. แผนการจัดชั้นเรียน 5. คำสั่งแต่งตั้งที่เกี่ยวข้อง 6. เอกสารประเมินหลักสูตร 7. ตารางเรียน 8. ตาราง/บันทึกการใช้ห้องเรียน 9. แผนบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 10. ครู/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 11. อื่นๆ <p>เกณฑ์การให้คะแนน</p> <p>0 = ไม่มีการดำเนินงานหรือดำเนินงาน 1 รายการ</p> <p>1 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ</p> <p>2 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ</p> <p>3 = มีการดำเนินงาน 4 รายการ</p> <p>4 = มีการดำเนินงาน 5 รายการขึ้นไป</p>

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	
องค์ประกอบสมรรถนะ 2.ด้านทักษะ 2.1 ทักษะการบริหารงานวิชาการ	ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารมีความสามารถในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตัดสินใจและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล มีความสามารถในการวางแผนการนิเทศ กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม การสะท้อนผลและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้	
รายการดำเนินงาน 1. มีการวางแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้ 2. มีการประเมินผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้ 3. มีการนำผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม ไปใช้ และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้	แหล่งข้อมูล 1. เอกสารการนิเทศ เช่น แผนการนิเทศ เครื่องมือการนิเทศ ปฏิทินการนิเทศ บันทึกการนิเทศ 2. รายงานผลการกำกับติดตาม ตามแผนการนิเทศ 3. รายงานผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ 4. รายงานการประชุม หรือบันทึกการประชุม 5. ครู/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 6. อื่นๆ
เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินงาน 1 = มีการดำเนินงาน 1 รายการ 2 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ 3 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ 4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ	

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....
 .....

จุดที่ควรพัฒนา

.....
 .....

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	
องค์ประกอบสมรรถนะ 3. ด้านคุณลักษณะ 3.1 ภาวะผู้นำ	ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ กว้างไกล เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สนใจใฝ่ศึกษา คิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองและพัฒนางาน มุ่งมั่นนำความรู้ ความสามารถ ความคิด มาใช้ในการประสานสัมพันธ์ โน้มน้าว จูงใจ และนำครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้าใจและร่วมดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์	
รายการดำเนินงาน 1. กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ 2. ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3. ประเมินความก้าวหน้า ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เทียบกับเป้าหมายที่กำหนด 4. นำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนา และกำหนดทิศทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	แหล่งข้อมูล 1. แผนกลยุทธ์ แผนพัฒนา 2. แผนปฏิบัติการ 3. บันทึกการประชุม รายงานการประชุม 4. โครงการ กิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 5. หลักฐาน ร่องรอย การยกย่อง ชมเชยของสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน 6. รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา 7. ครู/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 8. อื่นๆ
	เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินงาน 1 = มีการดำเนินงาน 1 รายการ 2 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ 3 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ 4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4
 จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	
องค์ประกอบสมรรถนะ 1. ด้านความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย 1.1 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคม ชมรม และหรือกลุ่ม	ตัวชี้วัดที่ 1 สถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู/สมาคมศิษย์เก่า/ชมรมและหรือกลุ่ม
รายละเอียดตัวชี้วัด 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการ โดยการระดมทรัพยากรและหรือวิธีการอื่นๆ ซึ่งสมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีกิจกรรม มีผลงานเป็นรูปธรรมตามความเหมาะสม ในโอกาสต่างๆ	
รายการดำเนินงาน 1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. จัดตั้งสมาคม ชมรม กลุ่ม หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 3. มีกิจกรรม/การประชุมตามความเหมาะสม ในโอกาสต่างๆ 4. มีการช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการ 5. มีการระดมทรัพยากรและหรือใช้วิธีการอื่นๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 6. มีการรายงานผลการดำเนินงาน	แหล่งข้อมูล 1. ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. บันทึกการประชุม/รายงานการประชุม 3. รูปภาพกิจกรรม 4. ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5. รายงานผลการดำเนินงาน 6. อื่นๆ
เกณฑ์การให้คะแนน 0 = ไม่มีการดำเนินงานหรือดำเนินงานไม่ถึง 2 รายการ 1 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ 2 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ 3 = มีการดำเนินงาน 4 รายการ 4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ	

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4

จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

สมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	
<p>องค์ประกอบสมรรถนะ</p> <p>2. ด้านความร่วมมือของภาคีเครือข่าย</p> <p>2.1 การระดมทรัพยากร</p>	<p>ตัวชี้วัดที่ 1</p> <p>สถานศึกษามีการระดม ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ</p>
<p>รายละเอียดตัวชี้วัด</p> <p>1) ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ ระดมทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน</p>	
<p>รายการดำเนินงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการระดมทรัพยากรบุคคลเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. มีการประชุมเพื่อคัดสรร ประสานงาน รวบรวม แหล่งเรียนรู้และหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. มีการระดมวัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนในกิจกรรมการเรียนรู้ 4. มีการจัดทำบัญชีข้อมูล รายชื่อ ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ 	<p>แหล่งข้อมูล</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บันทึกการประชุม 2. บัญชีข้อมูลรายชื่อทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์และหรืองบประมาณ 3. รูปภาพกิจกรรม 4. อื่นๆ
	<p>เกณฑ์การให้คะแนน</p> <p>0 = ไม่มีการดำเนินงาน</p> <p>1 = มีการดำเนินงาน 1 รายการ</p> <p>2 = มีการดำเนินงาน 2 รายการ</p> <p>3 = มีการดำเนินงาน 3 รายการ</p> <p>4 = มีการดำเนินงานครบทุกรายการ</p>

ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคุณภาพ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4

จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.52 และ $\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.54 ตามลำดับ) และทุกรายการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ตั้งแต่ 4.02 ถึง 4.19) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ($\bar{X}$ ตั้งแต่ 3.81 ถึง 4.01)

3.3 เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าความเที่ยงของเกณฑ์การประเมิน (Inter-Rater Coefficient) ในภาพรวม เท่ากับ 0.92 เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีค่าความเที่ยงของเกณฑ์การประเมิน เท่ากับ 0.92, 0.91 และ 0.93 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามบริบทของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีค่าความเที่ยงของเกณฑ์ เท่ากับ 0.91, 0.90, 0.89, 0.83, 0.97 และ 0.99 ตามลำดับ

4. ผลการพัฒนาคู่มือการวัดและการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้คู่มือที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 4.1 คำนำ
- 4.2 ความเป็นมาของโครงการ
- 4.3 นิยามศัพท์
- 4.4 การประเมินผลดำเนินงานของสถานศึกษาโดยใช้คู่มือการวัดและประเมินผล การดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.5 รายละเอียดคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.5.1 กรอบการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการ จัด การเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะ องค์ประกอบ สมรรถนะ ตัวชี้วัด และรายละเอียดตัวชี้วัด
  - 4.5.2 คำชี้แจงการใช้เครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.5.3 เครื่องมือการวัดประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการ จัด การเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะ 2) องค์ประกอบ สมรรถนะ 3) ตัวชี้วัด 4) รายละเอียดของตัวชี้วัด 5) รายการดำเนินงาน 6) แหล่งข้อมูล 7) เกณฑ์ การให้คะแนน 8) ผลการดำเนินงาน 9) จุดเด่น/โอกาสในการพัฒนา 10) จุดที่ควรพัฒนา

4.5.4 แบบสรุปลผลการประเมิน ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามรายละเอียดของตัวชี้วัด 2) แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามองค์ประกอบสมรรถนะ 3) แบบบันทึกผลการประเมินผลการดำเนินงานจำแนกตามสมรรถนะ และ 4) แบบบันทึกสรุปลผลการประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวม

อภิปรายผล

การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. กรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ คือ การจัดการเรียนรู้ของครู การบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหาร และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาต้องมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่ใช้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา มีหน้าที่ มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบริหารการจัดการเรียนรู้ และการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2546) ที่ได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรในการดำเนินงานขององค์กรจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู และการบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหาร สถานศึกษา ประกอบไปด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ทั้งนี้เนื่องมาจากสมรรถนะของบุคคลที่ใช้ในการปฏิบัติงานเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรัชย์ พรหมพันธุ์ (2554) และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2552) การจัดการเรียนรู้ของครูที่มีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่สอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดหาหรือพัฒนาสื่อที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ ภายใต้จิตวิทยาการเรียนรู้ มีทักษะที่ดีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนมีคุณลักษณะความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และคณะ (2551)

นอกจากการจัดการเรียนรู้ของครูและการบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาแล้ว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญในการรับผิดชอบการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นชมรม สมาคม เครือข่ายผู้ปกครองหรือกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น มีความเข้มแข็งและร่วมมือกันในการสนับสนุนการจัดการศึกษา

2. จากผลการวิจัยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ พบว่า ประกอบด้วยตัวชี้วัดสำคัญ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (เทคนิคการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการใช้จิตวิทยา/การแก้ปัญหา และคุณลักษณะของความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภชัย สว่างภพ (2555) ที่พบว่า ปัจจัยครูที่สัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้แก่ บรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และเจตคติของครูต่อนักเรียน สอดคล้องกับกวีภัทร ฉาวชานา (2557) ที่พบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะการจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครู มีทักษะการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้เป็นทีม และทักษะการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาของนักเรียน สอดคล้องกับนัฐตยา พงษ์เสื่อ (2559) ที่พบว่า องค์ประกอบตัวชี้วัดคุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมิน ด้านจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านคุณธรรมพื้นฐานความเป็นครู และสอดคล้องกับพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และคณะ (2551) ได้สังเคราะห์สมรรถนะครูของประเทศไทย พบว่า ครูต้องมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านจิตวิทยาสำหรับครู และด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

ผลการวิจัยสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ พบว่า ประกอบด้วยตัวชี้วัดสำคัญ คือ ความรู้และทักษะการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การสื่อสาร การสร้างขวัญกำลังใจ สอดคล้องกับเกสรี ลัดเลีย (2555) ที่พบว่า ตัวชี้วัดสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามแนวคิดสันติศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพของครู การนำนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับสุรศักดิ์ อินศรีไกร (2556) ที่พบว่า ทักษะสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการเป็นผู้นำวิชาการ ทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและสอดคล้องกับสุภชัย จันปุย (2558) ที่พบว่า ห้องเรียนคุณภาพ ด้านปัจจัยสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนสื่อ ICT

ผลการวิจัยสมรรถนะการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย พบว่า ประกอบด้วยตัวชี้วัดสำคัญ คือ การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคม ชมรม กลุ่มหรือเครือข่ายผู้ปกครอง การระดมทรัพยากร และการจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับเกสรี ลัดเลีย (2555) ที่พบว่า ตัวชี้วัดสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามแนวคิดสันติศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน และสอดคล้องพีไลวรรณ แดงขาว (2556) ที่พบว่า ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราแข่งขันสูง สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีองค์ประกอบหลักสำคัญ คือ ด้านการเน้นผู้บริหารมืออาชีพและด้านการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับสุขชัย จันปุ่ม (2558) ที่พบว่า ห้องเรียนคุณภาพ ด้านปัจจัยสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการศึกษา

3. เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา จะเห็นได้จากผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับกรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทย 4.0 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ตัวชี้วัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้กรอบและตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ยังได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน จากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 4 ภูมิภาค และผู้วิจัยได้ประชาสัมพันธ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับกรอบและตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับตัวชี้วัดและคำอธิบายรายละเอียดของตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน จากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเขียนคำอธิบายรายละเอียดของตัวชี้วัด โดยการแบ่งกลุ่มตามสมรรถนะ 3 สมรรถนะ ได้มีการวิพากษ์ให้ข้อคิดเห็นจากนั้น คณะทำงานได้ไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของที่ประชุม และนำไปสร้างเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้วิจัยได้จัดประชุมบรรณาธิการกิจเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานดังกล่าวทำให้ได้ค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก

4. ค่าความเที่ยงของเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมมีค่าค่อนข้างสูง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่สร้างขึ้นมีความเป็นปรนัย เนื่องจากกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน มีการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน

จากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละบริบทที่เป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา อีกทั้งเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า สมรรถนะและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ของครูมีค่าต่ำกว่าอีก 2 สมรรถนะ ดังนั้น ผู้นำไปใช้ควรพิจารณาตัวชี้วัดของสมรรถนะนี้เพิ่มเติม

1.2 ผู้นำไปใช้ควรศึกษาคู่มือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างละเอียด เพราะในแต่ละบริบทอาจมีจำนวนตัวชี้วัดไม่เท่ากัน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการหาค่าความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบว่าตัวชี้วัดใดมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด

2.2 ควรมีการนำตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทดลองใช้ก่อนนำไปเผยแพร่

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2559. (ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. 2559. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม.
- กวีภัทร ฉาวชานา. 2557. การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครู. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น. 2561. กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <http://www.dla.go.th>.
- กาญจนา เจริญชัย และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป. การเรียนรู้สู่ประเทศไทย 4.0. พิษณุโลก : ตระกูลไทย.
- กีรติ ยศยิ่งยง. 2550. ชีตความสามารถ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มิสเตอร์ก๊อปปี้.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์. 2543. บั้นสมองของชาติ. กรุงเทพฯ : ซัคเซส มีเดีย.
- เกสรี ลัดเลีย. 2555. การพัฒนาตัวชี้วัดของการบริหารจัดการการศึกษา ระดับปฐมวัยตามแนวคิดสันติศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- จันทรานี สงวนนาม. 2545. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- จิรประภา อัครบวร. 2549. สร้างคนสร้างผลงาน. กรุงเทพฯ : ก. พลพิมพ์.
- ชัชวาลิต สรวารี. 2550. การบริหารคนกับองค์กร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. 2547. การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- दनัย เทียนพุด. 2550. ความสามารถ. กรุงเทพฯ : เอ อาร์ อินฟอร์เมชั่น แอน พับลิเคชั่น.
- ทิตนา แวมมณี. 2547. ศาสตร์ : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทำนอง ภูเกิตพิมพ์. 2551. แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก : <https://www.gotoknow.org/posts/334443>.
- เทือน ทองแก้ว. 2552. สมรรถนะ : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2543. หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธำรงค์ดี คงคาสวัสดิ์. 2549. Competency ภาคปฏิบัติเขาทำกันอย่างไร. กรุงเทพฯ : ส.ส.ท.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2541. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสถิติและแนวโน้มทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัฐตยา พงษ์เสื่อ. 2559. การพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. 2545. ระเบียบวิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา แก้วกัญญา และสุภัทร พันธุ์พัฒนากุล. 2545. การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ประกอบ กุลเกลี้ยง. 2548. Competency การบริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา แนวใหม่. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ประทีป ศิริรัศมี. 2549. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วัฒนาพิมพ์.
- ปราชญา กล้าผจญ และพอลตา บุตรสุขธิวงศ์. 2550. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- ปราโมทย์ ศุภปัญญา. 2549. การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และพรทิพย์ แซ่จั้น. (2551). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- พิไลวรรณ แต่งขาว. 2556. “การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. 7 (2).
- มนตรี ภูวิโคตร. 2550. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- มังกรแก้ว ดรณศิลป์. 2557. การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนคุณภาพในชุมชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เมืองพัทยา. 2561. สำนักงานการศึกษา. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก : <http://www.pattaya.go.th/>.
- รุ่ง แก้วแดง. 2543. ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มติชน.
- เรืองเดช สีหาอินทร์. 2547. การวิเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาอังกฤษ ช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทธรรากุล. 2546. การประเมินผลในระบบเปิดระบบอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรเดช จันทรศร. 2547. รัฐประศาสนศาสตร์ : จากอดีตสู่อนาคตของการวิจัยในการพัฒนา การบริหารราชการแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : หจก. สหยาบล็อคและการพิมพ์.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2542. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : แอล ที เพรส จำกัด.
- วันชัย โกลละสุต. 2549. การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.
- วิจารณ์ พานิช. 2555. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารคดี-สุขภาพดีวงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. 2558. การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง : Transformative Learning. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิชัย ต้นศิริ. 2547. โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาใน พ.ร.บ.การศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. 2511. “ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนสาธิต”. *ศูนย์ศึกษา*. ฉบับที่ 4 (พฤศจิกายน 2511). 16 - 19.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. 2545. *ทิศทางการปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2549. “การพัฒนาโมเดลสมรรถนะเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์”. *วารสารการจัดการภาครัฐและเอกชน*. 13 (1). 1-34.
- ศักดิ์ชาย เพชรช่วย. 2541. การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมคุณภาพการศึกษา ของคณะครุศาสตร์ใน สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547. **ทฤษฎีการประเมิน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. 2550. **ทฤษฎีการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย สว่างภพ. 2555. “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ”. **วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 17 (1).

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. 2549. **การประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (ID PLAN) และแผนพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ (CAREER PLAN)**. นครปฐม : ฝ่ายวิชาการ โครงการพัฒนาระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. 2548. **หลักการจัดการศึกษายุคใหม่**. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. 2551. **ตัวชี้วัดคุณภาพในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โครงการระบบดี โรงเรียนมีคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้.

สมชาย กาละวงศ์. 2554. **บทบาทหน้าที่ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน**. เอกสารอัดสำเนา.

สมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และกาญจนา ภูครองนาค. 2555. **การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความซื่อตรง**. คณะกรรมการการศึกษาคณะคุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภาและศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมเดช สีแสง. 2547. **คู่มือมือการบริหารโรงเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. 2545. **รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ : เค. พรินท์. อินเทอร์เน็ต.

สุนทร สิ้นพานนท์ และคณะ. 2545. **การจัดกระบวนการเรียนรู้ : เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

สุภชัย จันปุม. 2558. **การพัฒนาตัวชี้วัดห้องเรียนคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2**. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- สุนทร สุนันท์ชัย. 2543. เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรศักดิ์ อินศรีไกร. 2556. ทักษะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. 2541. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2559. “ประเทศไทย 4.0.” @Post. 10/2559.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2541. “การกระจายอำนาจทางการศึกษา.” ราชบัณฑิตยสถาน. 23 (1).
- สุธี รัตนมงคลกุล. 2557. “Transformative Learning จากประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อแพทยศาสตรศึกษาในประเทศไทย”. ธรรมศาสตร์เวชสาร. 14 (4).
- สุมาลี สังข์ศรี. 2544. รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรชัย พรหมพันธุ์. 2554. ข้าแหละสมรรถนะเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. 2544. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : บ็ูคพอยท์.
- เสนห์ จุ้ยโต. 2551. องค์การสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช.
- สำนักงานการศึกษา. 2551. คู่มือการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 2553. แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 2559. แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2563). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : วิทีซีคอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2558. **รายงานประจำปี 2558**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2559. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.opec.go.th/index.php>.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2553. **คู่มือการประเมินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะสายงานการสอนตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามี วิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ**. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2548. **คู่มือสมรรถนะราชการพลเรือนไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2552. **คำอธิบายและตัวอย่างพฤติกรรมบ่งชี้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2556. **มาตรฐานการประกอบวิชาชีพ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=136&did=255&tid=3&pid=6>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2544. **การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). **กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559. **ประเทศไทย 4.0**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.parliament.go.th/library>.

อเทตยา แก้วศรีหา. 2558. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32”. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**. 10 (2).

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. 2548. **Competency dictionary**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

อุทุมพร จามรมาน. 2544. **รายงานการวิจัย เรื่อง ดัชนีเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย**. ม.ป.ท.

องค์อร ประจันเขตต์. 2557. “การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง : มุมมองการเรียนรู้ทางพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก. 15 (3).

อุทัย บุญประเสริฐ. 2543. การศึกษาแนวทางการบริหารงานและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

Alexander, R.J. 2005. **Teaching Through Dialogue: the first year.** London: Barking and Dagenham Council.

Arnstein, S. R. 1969. “Ladder of participation”. **Journal of America Institute of Planners**, 35.

Boyatzis, R. E. 1982. **The competent manager : A model for effective performance.** New York : McGraw-Hill.

Burstein, L. , Oakes, J. and Guiton, G. 1992. **Education Indicators : Encyclopedia of Educational Research.** New York : Macmillan Publishing Company.

Calwell, B.J. and Spinks, J.M. 1988. **The self managing school.** London : The Falmer press.

Consumer Guides. 2011. **School-Based Management**, [Online]. available from: <http://www.ed.gov/pubs/OR/Consumer Guides/besement.html>.

Davis, P. 1972. **The American Heritage Dictionary of the English Language.** New York : American Heritage Publishing.

Dubois, D. D. and Rothwell, J. W. 2004. **Competency-based human resource management.** Palp Alto, CA : Davies-Black.

Edley, Jr. C.1992. **A world class school for every child : The Challenge of reform in Pennsylvania.** Boston : Harvard University Law School.

Garrison. D. R. 2011. **E-Learning in the 21st century: A framework for research and practice.** 2nd Edition. London : Routledge/Falmer.

Imel, S. 1998. **Transformative Learning in Adulthood.** ERIC Digest No. 200. ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education Columbus. [Online]. Available : www.ericdigests.org/1999-2/adulthood.htm.

Johnstone, J.N. 1981. **Indicators of Education System.** London : Ancher Press.

- Knapper, C.K. and Cropley, A.J. 2000. **Lifelong Learning in Higher Education**. Great Britain : Kogan Page.
- McClelland, D. C. 1973. "Testing for competence rather than for intelligence." **American Psychologist**. 28 (1).1-14.
- Mckenzie, P. 2001. **How to make Lifelong Learning a Reality : Implications for Planning of Educational Provision in Australia**. In International Handbook of Lifelong Learning (Part One). Netherlands : Kluwer Academic.
- McLagan, P. A. 1997. "Competencies : The next generation". **Training and Development**. 51(5). 40-47.
- Mezirow Jack. 1991. **Transformative Dimensions of Adult Learning**. San Francisco : Jossey Bass Publisher.
- Mezirow J. 2000. **Learning as transformation:Critical perspectives on a theory in progress**. The Jossey-Bass higher and adult education series: ERIC.
- Mezirow, J. 2003. "Transformative learning as discourse". *Journal of transformative Education*.1(1) : 58-63.
- NCREL and Metiri Group. 2003. **enGauge 21st Century Skills : Literacy in the Digital Age**. Washington DC : Institute of Education Sciences (IES).
- Partnership for 21st century skills. 2009. **Framework for 21st Century Learning**. [Online]. Available : http://www.p21.org/storage/documents/P21_Framework.pdf.
- Rocher, G. 1972. **A general introduction to sociology : A theoretical perspective**. New York : St. Martin's.
- Robbins, P. 1990. **Organization theory: Structure design and application**. New Jersey : Prentice - Hall.
- Shermon, G. 2004. **Competency based HRM : A strategic resource for competency mapping, assessment and development centers**. New Delhi: McGraw-Hill.
- Smith, J., & Spurling, A. 1999. **Lifelong learning : Riding the tiger**. London : Cassell.

- Spencer, L., McClelland, D. and Spencer, S. 1994. **Competency assessment methods : History and state of the art.** Boston : Halt/McBer Research.
- Spencer, L. M. and Spencer, S. M. 1993. **Competence at work : Models for superior performance.** New York : Wiley.
- Wohlstetter and Odder Mahrman. 2011. **School-Based Management : Strategies for Success.** [Online]. Available : <http://www.ed.gov/pubs/CPRE/fb2sbm.html>.
- Yin Cheong Cheng. 1996. **School Effectiveness and School-Based Management : A Mechanism for Development.** Washington D.C. : The falmer Press.

ภาคผนวก

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากรอบและตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ครั้งที่ 1 จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. ผศ.ดร. เสนอ ภิรมย์จิตรผ่อง	อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. ดร. สมพงษ์ พันธุ์รัตน์	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. อาจารย์กิ่งแก้ว อารีรักษ์	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สพฐ.
4. อาจารย์คณินิจ พันธุ์รัตน์	อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยม
5. ดร. สมชัย จรรยาไพบุลย์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนอำนาจเจริญ จ.อำนาจเจริญ
6. ดร. วีระศักดิ์ คำล้ำน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสว่าง จ.อุบลราชธานี
7. นางนาดยา ทองพู	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลขามใหญ่ จ.อุบลราชธานี
8. นางสมทรง สารธิยากุล	รองผู้อำนวยการโรงเรียนมารีย์นิรมล จ.อุบลราชธานี
9. พ.ต.ต. พรหมวุฒิ วุฒิวิวัฒน์ชัย	ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22 จ.อุบลราชธานี
10. ด.ต. บุญชู พันธุ์สว่าง	ครูใหญ่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปากสา จ.อุบลราชธานี
11. นายมีเกียรติ นาสมตรีภัก	ผู้อำนวยการโรงเรียนอุบลปัญญาอนุกุล จ.อุบลราชธานี

ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. ดร. สวัสดิ์ เพชรบูรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนหอวัง
2. ผศ.ดร. รัตนา ดวงแก้ว	อาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ผศ. เปรมฤดี เนื้อทอง	อาจารย์ โรงเรียนสาธิตแห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. ดร. บัณฑิต แทนพิทักษ์	ข้าราชการบำนาญ อดีตศึกษานิเทศก์ สพม.1
5. อ.แสงเดือน ประพันธ์	ข้าราชการบำนาญ อดีตรองผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม
6. ดร. สวัสดิ์ เพชรบูรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนหอวัง กรุงเทพมหานคร
7. บาทหลวง ดร. ลือชัย จันทร์โป้	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทวรักษ์ จ.ปราจีนบุรี
8. ดร. ธวัชชัย รัตตัญญู	ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการกองการศึกษา เมืองพัทยา
9. ดร. กิตติมา ปี่แก้ว	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ท่าโขลง จ.ปทุมธานี
10. ดร. คมศร วงษ์รักษา	ข้าราชการบำนาญ อดีต รองผู้อำนวยการ สมศ.
11. นางพวงผกา แสงเงิน	ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา
12. นายสมหวัง ชัยตามล	ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทพศิรินทร์

ครั้งที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. นายประพฤทธิ์ สุขไย	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 ปฏิบัติการในตำแหน่งศึกษานิเทศก์จังหวัดพิษณุโลก
2. รศ.ดร. อรุณี อ่อนสวัสดิ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร
3. รศ.ดร. ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	อาจารย์มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. ดร.จินนาวัฒน์ โคมบัว	ผู้อำนวยการโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จ.อุทัยธานี
5. ดร.สุรเชษฐ์ เรือนก้อน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าสัก (ทศพลอนุสรณ์)
6. ดร.วชิร อ่อนอ้าย	ผู้อำนวยการโรงเรียนจันทราพระกิตติคุณ จ.พิษณุโลก
7. ดร.อนุสิทธิ์ สุขโรจน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโรจนวิทย์มาลาเปียง
8. ด.ต. ธนชัย มติดีโน	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จ.พิษณุโลก
9. นายโกวิท สุทธิพิจิตร	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลตะพานหิน
10. ดร.อรุณศรี เงินเสื่อ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธชินราชพิทยา อ.เมือง จ.พิษณุโลก
11. อาจารย์กนิษฐา เพ็งละมุล	โรงเรียนวัดใหม่ราษฎร์ศรัทธาธรรม จังหวัดพิษณุโลก
12. อาจารย์ปาณิสรา มโนตั้งวรพันธุ์	โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก

ครั้งที่ 4 จังหวัดสงขลา

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. ผศ.ดร. เวรดี กระแสไหม	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ดร. อธิรุท รัชชะ	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ดร. ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
4. อ.รัชดา เขาวนัสมุฏกุล	อาจารย์โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. นายอริฎ ก้วพานิช	ข้าราชการบำนาญ
6. นายโชคชัย ชัยธรรมโชค	ผู้อำนวยการโรงเรียนคูเต่าวิทยา จ.สงขลา
7. นางสาวกรรณกาญจน์ เรือนแก้ว	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปริก จ.สงขลา
8. นางสาวกนกรัตน์ มณีเนตร	รองผู้อำนวยการโรงเรียนแสงทอง จ.สงขลา
9. นางรวีวรรณ ภูวชูรวรานนท์	ผู้อำนวยการโรงเรียนเสมาพงศ์ จ.สงขลา
10. นางอัญชลี เอมวัฒน์	โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดตานีนรสโมสร) จ.ปัตตานี
11. พ.ต.อ. อรุณ คำสุวรรณพจนา	ฝ่ายการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43 จ.สงขลา
12. ร.ต.อ. อนุกุล อนันต์	ครูใหญ่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จ.สงขลา

**ผู้ทรงคุณวุฒิการจัดทำคำอธิบายตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้
ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

ชื่อ - สกุล	หน่วยงาน
1. รศ.ดร.ทิวต์ถ์ มณีโชติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. ผศ.นิรมล กุลศิริศรีตระกูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
4. ดร.ธีระยุทธ รัชชะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. ดร.รัชทฤต เทียมธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
6. อาจารย์ศราวุธ จอมนำ	โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7. อาจารย์ดุสิตา ตรีพงษ์	โรงเรียนวัดเทพลีลา
8. อาจารย์อมรรัตน์ เจริญทิม	โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม
9. อาจารย์ละเอียด จุฑานันท์	ข้าราชการบำนาญ
10. อาจารย์กิ่งแก้ว อารีรักษ์	ข้าราชการบำนาญ
11. รศ.ดร.ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
12. ผศ.ดร.ชาญชัย วงษ์สิริสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
13. ดร.นรงค์ โสภา	โรงเรียนวัดศรีสาคร
14. ดร.นิติ นาชิต	วิทยาลัยเทคนิคจุฬารักษ์ ลาดขวาง
15. ดร.จักรพงษ์ พร่องพรมราช	โรงเรียนปอทองชัยประชานิรมิต
16. ดร.วรรณวิภา สุทธิเกียรติ	โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
17. ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญ สทศ.
18. อาจารย์วิภา พงษ์พิจิตร	ข้าราชการบำนาญ
19. รศ.ดร.อรสา จรูญธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
20. ผศ.ดร.บุญจันทร์ สีสันต์	สถาบันเทคโนโลยี
21. ผศ.สมโภชน์ กุลศิริศรีตระกูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ชื่อ - สกุล	หน่วยงาน
22. ดร.สุกัญญารัตน์ คงงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
23. ผอ.ปรานต์ชญาณ์ กิริตีสุนทรรัชต์	โรงเรียนวัดหนองไผ่
24. อาจารย์ณัฐชยา แก้วคง	โรงเรียนเทศบาลบ้านกล้วย
25. อาจารย์วิรัตน์ ขวัญยืน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
26. อาจารย์สมชาติ บุญศรี	วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์
27. ดร.พัชรพล ธรรมแสง	โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิในการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชื่อ - สกุล	หน่วยงาน
1. รศ.ดร.ทิวต์ถ์ มณีโชติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. ผศ.นิรมล กุลศิริศรีตระกูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
4. ดร.ธีระยุทธ รัชชะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. ดร.รัชทฤต เทียมธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
6. อาจารย์ศราวุธ จอมนำ	โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7. อาจารย์ดุสิตา ตรีพงษ์	โรงเรียนวัดเทพลีลา
8. อาจารย์อมรรัตน์ เจริญทิม	โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม
9. อาจารย์ละเอียด จุฑานันท์	ข้าราชการบำนาญ
10. อาจารย์กิ่งแก้ว อารีรักษ์	ข้าราชการบำนาญ
11. รศ.ดร.ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
12. ผศ.ดร.ชาญชัย วงษ์สิริสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
13. ดร.นรงค์ โสภา	โรงเรียนวัดศรีสาคร
14. ดร.นิติ นาชิต	วิทยาลัยเทคนิคจุฬารักษ์ ลาดขวาง
15. ดร.จักรพงษ์ พร่องพรมราช	โรงเรียนปอทองชัยประชานิรมิต
16. ดร.วรรณวิภา สุทธิเกียรติ	โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
17. ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญ สทศ.
18. อาจารย์วิภา พงษ์พิจิตร	ข้าราชการบำนาญ
19. รศ.ดร.อรสา จรูญธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
20. ผศ.ดร.บุญจันทร์ สีสันต์	สถาบันเทคโนโลยีฯ
21. ผศ.สมโภชน์ กุลศิริศรีตระกูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ชื่อ - สกุล	หน่วยงาน
22. ดร.สุกัญญารัตน์ คงงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
23. ผอ.ปรานต์ชฎานันท์ กิรติสุนทรรัชต์	โรงเรียนวัดหนองไผ่
24. อาจารย์ณัฐชยา แก้วคง	โรงเรียนเทศบาลบ้านกล้วย
25. อาจารย์วิรัตน์ ขวัญยีน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
26. อาจารย์สมชาติ บุญศรี	วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์
27. ดร.พัชรพล ธรรมแสง	โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ครั้งที่ 1

ชื่อ - สกุล	หน่วยงาน
1. รศ.ดร.อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์
2. รศ.ดร.บรรจบ บุญจันทร์	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. ดร.จิณณาวัฒน์ โคมบัว	ผู้อำนวยการโรงเรียนอุทัยวิทยาคม
4. ดร.สาโรช ยกให้	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 2
5. ดร.จักรพงษ์ พร่องพรมราช	ครูโรงเรียนป๋อธงชัยประชานิรมิต
6. ผศ.ดร.ปราโมทย์ วีรานุกูล	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชชมงคลพระนคร
7. นายสันติสุข ภูมิสุทินันท์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สพฐ.
8. ดร.สุรัตน์ ขวัญบุญจันทร์	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชชมงคลธัญบุรี
9. อาจารย์ดุสิตา ตรีพงษ์	ครูโรงเรียนวัดเทพลีลา

ครั้งที่ 2

ชื่อ - สกุล	หน่วยงาน
1. ผศ.ดร.ขจรศักดิ์ ศิริมัย	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
2. ดร.สุรพล พิมพ์สอน	รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัชรวิทยา
3. ดร.ธีรยุทธ รัชชะ	อาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
4. ดร.ภิรมณ์ จันทโนทัย	ผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลย์สงเคราะห์ 1
5. อาจารย์ณัฐชยา แก้วคง	รองผู้อำนวยการเทศบาลบ้านกล้วย
6. ดร.มะโน ชุนดี	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2
7. อาจารย์ดิเรก ทองหนัก	โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา
8. ดร.อมร ชัยวิเชียร	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพสถิตวิทยา
9. ดร.สมพงษ์ พันธุ์รัตน์	อาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คณะผู้จัดทำรายงานการวิจัย

การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษา

ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์

เลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

นางเกื้อกุล ชังใจ

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา

และพัฒนาการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณารายงาน

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ

ดร.คมศร วงษ์รักษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะรัตน์ นุชผ่องใส

รายชื่อนักวิจัย

ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อาจารย์ละเอียด จุฑานันท์

ข้าราชการบำนาญ

อาจารย์กิ่งแก้ว อารีรักษ์

ข้าราชการบำนาญ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย วงษ์สิริสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

อาจารย์วิภา พงษ์พิจิตร

ข้าราชการบำนาญ

รองศาสตราจารย์ ดร.อรสา จรุงธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญจันทร์ สีสันต์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อาจารย์วิรัตน์ ขวัญเย็น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 1

ดร.พัชรพล ธรรมแสง

โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายสำเนา เนื้อทอง

นางสาวจักษณา อธิรัตน์ปัญญา

นางสาวจันทิมา ศุภรพงศ์

นางสาวสมพร พรหมดี

นางสาวณัฐตรา แทนข้า

นายสมชาย นัยเนตร

นายสุภสสิทธิ ภูภักดี

ผู้อำนวยการ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ

บรรณาธิการเอกสาร

นายสำเนา เนื้อทอง

นายสุภสสิทธิ ภูภักดี

ผู้อำนวยการ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ

ประสานการจัดพิมพ์

นายสุภสสิทธิ ภูภักดี

นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โทร. 02 668 7110 - 23 ต่อ 2560 โทรสาร 02 243 1129